

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

ERIK OLLIKAINEN

HISTORISKT
ROMANTISKA
SKILDNINGAR
FRÅN
SANDELS

FÄLTTÅG I ÖSTRA
FINLAND 1808

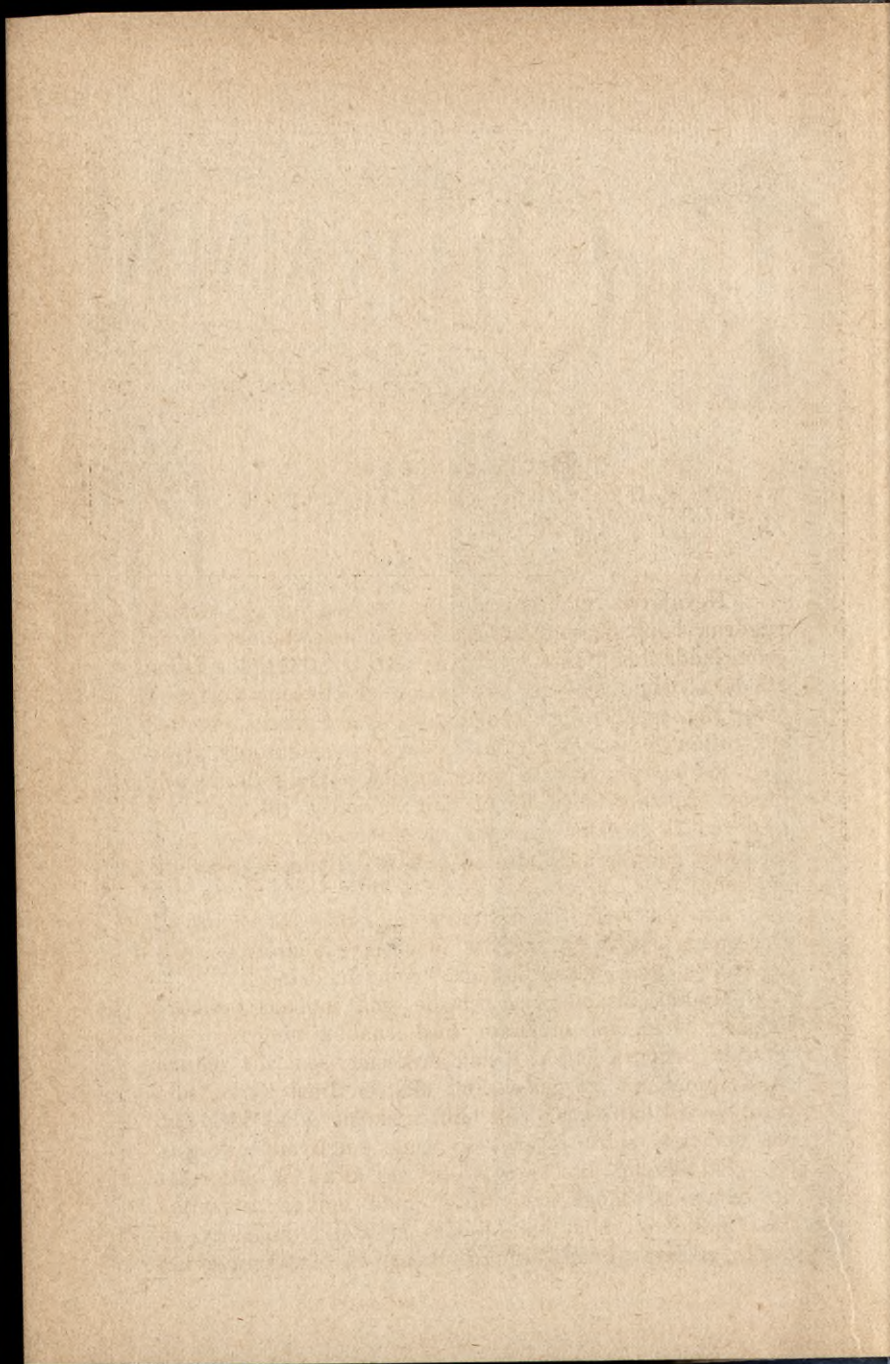
AF

L. O. ÅBERG

W. MEYER, F. A.

Jenny Nyström

3335

ERIK OLLIKAINEN

HISTORISKT-ROMANTISKA SKILDRINGAR

FRÅN SANDELS FÄLTTÅG I ÖSTRA FINLAND 1808

AF

J. O. ÅBERG

STOCKHOLM

NILS GLÆRUPS FÖRLAGSEXPEDITION.

STOCKHOLM, TRYCKT I CENTRAL-TRYCKERIET, 1882.

I.

Bröllopsdagen.

I.

Nevajärvis yta krusades af en lätt bris. De små vågorna hoppade som lekfulla barn mot fastlandet och de grönklädda holmarnes stränder, fräste till när de hejdades af det ödsliga skärets skarpa kanter, liksom vredgade öfver det ogästvänliga bemötandet, och fortsatte derefter sin rullande färd utåt sjön, för att om en stund vredgas igen vid ett annat skär och slutligen, sakta sorlande och liksom trötta af den långa färden, sjunka till ro i den med frisk grönska kantade strandbrädden, hvars små blommor nickande tycktes välkomna de långväga dagliga gästerna.

Ett par små, fjäderlätta moln seglade öfver insjön. De gjorde sig ej så särdeles brådtom, troligtvis emedan de trufdes öfver det behagliga sommarlandskapet.

Mellan insjöns yta och de små molnen kretsade luftens bevingade invånare med snabba vingslag, och tycktes beundra ett par små farkoster, som för spända segel ilade mot ett gemensamt mål, en liten kyrka, som från en till hälften kal, till hälften skogig udde stack upp sin smäckra spira öfver den henne omgifvande skogen.

Ett sådant litet tempel ter sig alltid så pittoreskt ut redan på långt afstånd, då man nalkas detsamma från sjösidan. Man må besjålas af hvilka känslor som helst, vredens, hatets, afundsjukans, så förekommer det

lilla, hvittrappade templet såsom en fridens symbol, bjudande alla till sina stumma, men värtaliga murar, och hört man då klockorna ringa, så tränga de skära tonerna djupt in i själen och bringa den sitt »välsignad» från en högre värld.

Så tyckte också passagerarne i de båda små farkosterna, när de nalkades den lilla udden och klockorna började »ringa samman». Det var nemligen söndag och från alla håll och kanter, både till lands och sjös, samlade sig menigheten till gudstjenst.

Inom få minuter var den lilla »kyrkviken» målet för tjugtals båtar, som för spända dukar plöjde sjöns krusiga vågor. De kommo fram som genom ett trollslag; från holmarne, öarna och skären stucko de ut sina spetsiga och trubbiga förstäfvar, och alla hade de andaktsfulla menniskor inom sina relingar.

På långliga tider hade det lilla kapellet icke varit så besökt som just denna söndag. Och orsaken dertill?

I en af de medlersta farkosterna befann sig en främling, som af nyfikenhet följt med på kyrkfärden. På hans fråga hvad som stod på, efter som kyrkbesökarna voro så många och hade ett så högtidligt uttryck i sina anleten, blef svaret detta:

»Erik Ollikainen skall i dag vigas i kyrkan.»

»Hvem är Erik Ollikainen?» sporde främlingen.

Både karlarne och fruntimren, ja till och med barnen i den lilla farkosten betraktade gästen med synnerligt förvånade blickar, och en af de förstnämnde utbrast, under det han strök sig öfver skägget, antagligen högst förlägen och på samma gång smått förargad öfver den okunnighet som främlingen visade:

»Att han inte känner Erik Ollikainen!»

I hela Savolaks och Karelen, ja äfven i de närgränsande länen var Erik Ollikainens namn känt, och sporde man småpojkarne om honom, kunde man vara säker på, att af nio bland tio få detta tvärsäkra svar:

»Honom, ja; hvem känner inte ryssens plågoris!»

Detta epitet hade denne finske partigångare fått af sina landsmän.

Den ofvan nämnde sjön Nevajärvi är belägen i nordvästra hörnet af Savolaks' Nedredels härad och alldeles på gränsen till S:t Mickels socken. Den sammanhänger medelst ett smalt och grundt sund med den mer än dubbelt så stora insjön Kangasjärvi, och utgöra dessa båda sjöar länkar i den väldigt utgrenade vattenkedja som Finlands gränser innesluta, och som har sin största vattenmassa i Saima, hvilken åter igen sammanhänger med Ladogasjön medelst Wuoksen.

De finska sjöarne i allmänhet äro uppfyllda af holmar och skär, samt hafva för det mesta låga stränder, som visserligen icke förete några storartade naturskönheter, men dock äro rätt täcka. Der och hvar skjuta de dystra furu- och granskogarne ända ned till vattenbrynet, och bilda då en tafra af så vemodig och allvarlig färgton, att vandraren oemotståndligt tvingas till denna tanke: »Det måtte vara ett allvarligt och härdadt folk som bebor detta land.»

Och han har fullkomligt rätt deri. Allvar ligger på djupet i finnens hjerta, och här, om någonsin, har man ett lefvande exempel på, att folken i tidernas längd taga intryck af sitt lands natur. Och att det finska folket alltid har varit en trogen broder och krigskamrat till svensken, detta har det under mer än sju århundraden bevisat, och senast under det olyckliga fälttåget 1808—1809. En sådan broder är värd all kärlek och aktning, och det gick också ett smärtsamt styng genom den svenska nationens hjerta då fostbrödrabandet slets. Endast minnet af det förflutna lefver kvar, men det är också ett minne att noga taga vara på och bevara såsom en helgedom.

När den båt, i hvilken Erik Ollikainen satt med sin unga brud, sin fader och sina svärföräldrar, landade vid den lilla kyrkvikens brygga, möttes han af socknens äldste bönder. Det var tre hvithåriga gubbar med långt hvitt skägg, som gjorde dem ännu mera ärevärdige än den ålder de buro på. De trädde fram till Erik medan hela den andra kyrkbesökande skaran stannade på nå-

got afstånd, dock icke längre än att den kunde höra hvad som talades.

De unge männen och pojkarne betraktade med beundran Eriks smärta, om vighet och styrka vittnande gestalt, allt under det de sins emellan hviskade till hvarandra om de bragder han redan utfört och som af Sandels belönats med det »hederstecken för tapperhet i fält», som nu prydde hans höghvälfda bröst; de unga flickorna deremot kunde icke slita sina blickar från brudens vackra, rodnande anlete och från den rikt prydda brudklädseln. Ofvanpå det ymniga, böljande, nötbruna håret satt den förgyllda kyrkkronan.

»Vackrare brudpar har aldrig funnits här i socknen», sade en ung dräng halfhögt till en annan.

»Och vackrare brud än Katri skall heller aldrig förekomma i Jokkas socken», blef svaret.

Detta halfhöga samtal hördes af tvenne i närheten stående unga flickor, sondöttrar till den äldste bland gråhårsmännen, den som förde de öfriges talan.

»Det vet jag visst», sade den längsta flickan och knyekte försmädligt på nacken. »Sådant prat! Liksom det inte skulle finnas andra vackra flickor i socknen än den der torparungen, som inte ens har en hel klädning på sig.»

»Ja», svarade systemen lika försmädligt, »hade inte majorns på Heinona gifvit henne den der brudutstyrseln, så hade det väl inte kunnat bli något bröllop af. Högfärdiga skulle de också vara, kantänka, och ha vigseln i kyrkan, Gu' bevars!»

»Asch ja», utbrast den förra, »man skall få se, att det inte blir annat än elände af. Kom, så gå vi in i kyrkan!»

De båda afundsjuka flickorna gingo sin väg, utan att se de hänfulla blickar som ett par gummor kastade efter dem.

»Ja, det är nog sant som man säger», menade den ena gumman. »Det var harmen och afundsjukan som talade hos Mikko Ikonens döttrar. Båda två ha ju flängt som galningar efter Erik, för att få honom till

man, och han har inte ens fått gå fri på sveden. Men lång näsa finga de der hönsen, som ä' så sturska öfver att de ha något mera än annat folk, att de knappt vårda sig om att helsa när man går förbi dem.»

»Nog är det rätt åt dem», svarade den andra gumman, »och nog gjorde Erik klokt i att ta Katri till hustru, för si nu får han en qvinna som kan hålla ordning i sitt hus. Händig i allting är hon, och mildare varelse finnes inte i hela Finland, det säger jag med fullt uppsåt. Skam hade det också varit om han tagit en annan för Katri, som väntat så länge på honom, och som afslagit ett så förmånligt anbud som det hon för några månader sedan fick af Jaakola, rättaren på Heirona, du vet. Ja, Erik är en karlakar, han, det är tvärsäkert.»

»Det instämmer jag i», svarade den första gumman.

Gamle Mikko Ikonen, den äldste i laget, gick under tiden fram till Erik Ollikainen och räckte honom högra handen, under det han förnöjd utbrast:

»Vi ha velat vara dig till mötes här på din högtidsdag för att tacka dig för att du med ditt mod rensat socknen från den lede fienden. Gud gifve att han blefve borta för alltid.»

»Det är svårligen att hoppas», svarade Erik och såg med bekymrad min utåt sjön; »jag hörde i går att en pulk kosacker varit synlig i trakten kring S:t Mickel.»

»Huru som helst», svarade Mikko Ikonen och kramade hjertligt brudgummens hand, »huru som helst, Erik, så tacka vi dig för hvad du gjort, och hoppas att din arm ej tröttnar vid att jaga den grymme ryssen, som ställer till så mycken oreda bland oss.»

»Så länge jag har den i behåll skall den ej tröttna», svarade Erik.

De församlade gingo derefter, en i sänder, fram till brudgummen och tryckte hans händer, och det var en lång ceremoni, som icke slutade förr än klockarens gälla diskantstämma från orgelläktaren hördes »ta upp» ingångspsalmen.

»Hör på, Erik», sade en af de förut omnämnde

båda drängarne, »vi ä' i morgon lediga från vår tjänst; vill du ha oss med dig? Gevär och krut ha vi, och i natt ska' vi stöpa kulor. Säg bara rent ut.»

»Det var bra, det», sade Erik Ollikainen och såg på de båda drängarne med glada blickar. »Så snart jag hållit mitt bröllop, beger jag mig å stad till skogarne igen. Ni må tro att det går som en dans att fösa ryssarne härifrån. Sandels är en karlakt och kapten Malm skäms inte heller för sig. Han ger ryssen aldrig någon ro. Topp, pojkar! i morgon bär det af. Stöp så många kulor ni kan, för se det finnes godt om ryssar i skogarne och på sjöarne.»

Med dessa ord skyndade Erik mot kyrkan. Han skulle just öfverstiga tempelrets tröskel, då Tokiga Stina, en gammal gumma, som bodde i ett uselt pörte under Heinona, och som allmänt ansågs för mindervettig, i följd hvaraf hon erhållit det ofvan nämnda namnet, sprang fram och ryckte honom i tröjan.

»Kom hit, får jag tala med dig», hviskade hon under de mest betecknade grimaser; »kom bara!»

Och med dessa ord drog hon sig några steg åt sidan.

»Du skall akta dig för Jaakola», hviskade hon å nyo och lade sina läppar intill Eriks öron, »men akta dig så att din dufva inte får höra att höken vill åt henne. Tst, tst! Hvad de glo der borta, liksom de trodde att Stina ville ta dig; nej du, det är höken Jaakola som vill åt dig och dufvan. Hu-u-u!»

Erik, som nogsammt märkte att Tokiga Stina inte pratade bredvid munnen, allra helst då han sammanstälde hennes varning med de hotelser rättaren på Heinona en gång slungat honom rakt i ansigtet, sporde för den skull:

»Har du skäl för din varning, Stina?»

»Skäl... skäl...! Ja visst, men tyst; kanske att Jaakola sitter i någon trädtopp eller ligger gömd i någon graf och lyssnar på oss! Hör du; i morgse tidigt steg han upp och rodde ut till Trollön, och en half timme derefter styrde tre båtar mot denna sidan. O,

hvad jag skattade åt Jaakola. Han trodde att jag inte såg att det var långa kapotter han hade med sig. Men jag såg det nog, för si jag kan se ända bort till verdens ände. Ja, det kan jag», slutade hon och rätade upp sin hopkrumpna gestalt, ej olik en knölig och vresig trärot. »Jag kan se till verdens ände, jag, och nu får du skylla dig sjelf och din dufva. Hi, hi, hi!»

Med dessa ord ilade Tokiga Stina med så snabba steg mellan grafvarna, att det skulle varit fäfängt att söka hinna upp henne.

»Ligger det kanske någon sanning i hvad hon ytttrade», tänkte Erik under det han såg efter den bortilande. »Ja, ingen rök utan eld. Jag vill vara på min vakt.»

Då han återkom till kyrkdörren, sporde Katri med ängslan i sina ögon:

»Hvad ville Stina?»

»Ingenting, kära Katri», svarade den unge mannen och anslog en glädtig ton. »Hon pratade bara sin vanliga smörja.»

Den unga bruden lät föra sig bakom ljuset af Erik. Hon log förtröstansfullt mot honom, och hand i hand inträdde de i kyrkan, der de togo plats i en af de främsta bänkarne bredvid prestgårdsmamsellerna och majorskan på Heinona tillika med hennes två vackra döttrar. Katri var dock den vackraste af dem alla. Så tyckte icke allenast Erik, utan äfven de fleste unge männen, ty minut efter minut sneglade de förstulet åt första bänken.

Finnes det något vackrare än en ung och älskande qvinna i sin brudrägt? De fleste skola svara nej. Bakom sig lemna hon de oskyldiga och lekfulla barnaåren, för att inträda i en ny verkningsskrets, der aningarna skapat åt henne ett lif, som för henne utgör det skönaste hon någonsin kunnat drömma om. Deraf också den högre glansen i hennes ögon. För henne är brudgummen allt, verlden ett intet.

Så tänkte också Katri i dessa ögonblick, och hade icke öga för någon annan än Erik. Född och uppfostrad i ett af de minsta pörtena under Heinona, der

hennes far varit bosatt ända sedan sitt giftermål med hennes året före det här skildrade affidna mor, af hvilken Katri var en slående afbild; städse van vid de strängaste försakelser och arbetsam som en myra, hade hon redan från barndomen hållit Erik Ollikainen kär. Tillsammans hade de vaktat egendomens boskap, och då vid ett dylikt tillfälle en uthungrad varg rusade på den unga flickan, kastade sig den endast femtonårige Erik emellan Katri och odjuret, och lyckades efter en hård kamp besegra detsamma derigenom att han rände sin långa knölpåk rakt i vargens gap; tillsammans hade de också plöjt Nevajärvis och Kangasjärvis ytor så väl i lugnt väder som i storm; tillsammans hade de bedt sina afton- och morgonböner och hand i hand vandrat till det lilla kapellet, der deras friska röster oftast hördes öfver alla andras. Småningom förvandlades denna barnliga kärlek till en ännu varmare, och nu skulle de också tillsammans framträda till den helgade altarrunden, för att i närvaro af den församling, som kände till deras barndoms böjelser, svära hvarandra evig och obrottslig trohet. Intet under således, att de kände stunden dubbelt högtidlig.

Den åldrige predikanten, just en sådan värdig själsörjare som Tegnér omtalar i sin högstämda dikt »Nattvardsbarnen», talade om »den kärlek, som öfvergår allt förstånd». Han talade varmt och innerligt, och det både hördes och syntes, att hela hans hjerta låg på hans tunga. Och sedan han länge ordat om denna kärlek, som lyckliggör både i lifvet och i döden, öfvergick han med några ord till den jordiska kärleken, som fläkt af den himmelska, en del af det högsta väsendet, som är sjelfva kärlekens rena källa.

Såg han icke på Katri när han talade härom? Jo, det märkte alla och de sågo hans blickar med ett så innerligt fromt och kärleksfullt uttryck vara fästa på henne, hans »allra käraste läsarn», såsom den vördige gubben plögade uttrycka sig när han talade om Katri. Det låg så mycket hopp och så djup förtröstan i dessa hans blickar, att den unga flickan kände sig så trygg

när hon skådade in i dessa gamla ögon, som sett så ofantligt mycket mera af lifvet än hon. Och när den gamle själasörjaren med sin djupa, manliga stämma dar-
rande af sinnesrörelse uttalade dessa ord: »ty kärleken är starkare än döden», och med detsamma sände Katri en af dessa faderliga blickar, dem hon städse lärt sig att vörda och älska, då kunde hon ej längre återhålla sin rörelse, utan dolde ansigtet i händerna och snyftade halfhögt. Men det var endast ljufva tårar, lyckliga tårar som sköljde hennes kinder, och så satt hon nedlutad i bänken ända till dess predikan var slut.

Ändtligen kom den af de båda unga efterlängtrade stunden. Följda af föräldrar och vänner trädde de fram till altarrunden, inför hvilken den gamle herden väntade att förena dem till man och hustru.

De hade redan sagt sitt »ja» högt och tydligt och välsignelsen var nyss påbörjad, då utifrån kyrkan höjdes detta rop:

»Ryssen är öfver oss!»

Knappt hade detta olycksbådande utrop förklingat, då Erik Ollikainen ryckte ut en dubbelpistol och utbrast:

»Den som rör sig ur fläcken, den skjuter jag ned!»

Alla sågo bestörta på hvarandra och Katris far ämnade just spörja Erik om orsaken till hans förbud, då Erik utbrast:

»Om I begifven er af i spridda flockar, skolen I snart duka under. Bättre då att vi gemensamt försvara oss. Alla äro ju beväpnade.»

»Ja, ja», hördes det enstämmiga ropet i kyrkan, och i hvars mans hand blänkte än en knif, än en yxa, en musköt, en hötjufva, en lie o. s. v.

Katri hade ångestfullt slingrat sina armar omkring Eriks hals och hviskade, under det hennes stämma darrade:

»Min Gud, det är Jaakola, som stält till allt detta!»

»Jaakola», eftersade Erik och kom nu ihåg Tokiga Stinas varning. »Hur vet du det?»

»Han hotade mig i går qväll.»

»Och det har du inte sagt mig», utbrast Erik under det han betraktade sin unga brud med bekymmerfulla blickar. »Det är ej rätt gjordt af dig.»

»Hur skulle jag kunna säga det, när jag ej fick träffa dig?» svarade Katri. »Dessutom trodde jag att det endast var ett tomt hot, men nu», fortfor hon och såg ängsligt utåt kyrkogården, »nu ser jag att han denna gång tyvärr hade allvar med sin hotelse.»

Erik Ollikainen, den annars så rådige mannen, som mången gång redt sig ur värre faror, stod nu nästan rådlös. Det var icke för egen skull han hyste någon fruktan, utan för sin unga hustru. Skulle hon, nyss förenad med honom, ryckas ur hans armar af en usel varelse, som endast af brottsligt begär drefs till sin ovärdiga handling? Hans tinningar bultade så att han sjelf kunde höra pulsens slag. Med Katri fast tryckt intill sitt bröst, uppmuntrade han alla stridbare att genast begifva sig ut på kyrkogården och der manligt möta fienden, medan fruntimren och barnen väntade inne i templet. Han slutade med dessa ord:

»Kapten Malm är icke långt borta. Skottvexlingen skall kanske locka honom hit.»

Derefter vände han sig till den gamle själasörjaren och lade den snyftande Katri i hans armar, i det han sade:

»Fader Sievo, åt din vård lemnar jag min hustru.»

Med dessa ord skyndade han med den spända pistolen i venstra handen och den blottade, af ryssblod färgade klingan i den högra ut på kyrkogården, der folket redan började ordna sig.

»Varen blott vid godt mod», ropade han. »Jag har många gånger tillförne varit i fejd med långrockarne och kosackerne, och vet, att ett käckt motstånd är det enda som kan rädda oss. Men om det är någon som fruktar en strid, så må han begifva sig till fruntimren!»

Icke en fot rörde sig från platsen.

»Godt», sade Erik, och hans blickar ljusnade då han såg den enighet som var rådande och det mod som lyste ur allas blickar, »ären I sådane till sinnes, då

frukta vi ej för ryssen. Men på det att folket i trakten må få kunskap om vår belägenhet och skynda oss till hjälp, så ring oafbrutet med stora klockan, det skall —»

»Här är jag», inföll i detsamma klockaren och linkade fram. »Att jag ej duger till krigsman därför att jag är halt, det förstår du nog, Erik, men se att ringa, det duger jag till, om du vill känna på mina armar. Se här, hvad tror du den duger till?»

Med dessa ord räckte han fram sin i en hast blottade, muskulösa högra arm.

»Godt, fader klockare», utbrast Erik. »Skynda upp och ring som om domen vore nära, men för Guds skull förtrötts ej. Tag några med er till ombyte.»

»Nej, nej», svarade klockaren och slog afvärjande med båda händerna, då ett par unge män anmälde sig. »Jag går allra helst ensam.»

Han gaf sig knappt tid att uttala sista ordet, utan linkade å stad mot torndörren så fort han orkade. Fem minuter hade knappt gått till ända då »bom, bom — bom — bom» dånade från tornet. Kläppslagen blefvo efter hand mera jemna och fasta, och inom kort skallade den välkända signalen öfver skog och sjö.

Nästan i samma ögonblick bröt en trupp ryske jägare fram ur småskogen längs sjöstranden norr om kyrkan. Och att ryssarne begrepo signalen, det syntes tydligt deraf att de riktade sina kulor upp mot tornluggarne, dem klockaren slagit upp på vid gafvel, för att ljudet så mycket bättre skulle strömma ut. Då och då hven en kula genom tornkammaren eller borrhade sig in i klockställningens grofva bjelkar, men detta bekymrade föga den gamle ringaren. Han arbetade utan uppehåll så att svetten rann i strömmar utför hans ansigte. Det ena plagget efter det andra kastades af, och länge dröjde det icke förr än hela öfverkroppen var splitter naken. Men han ringde dock med oförminskad kraft, liksom hade han föresatt sig att ringa tillsammans hela finska folket.

2.

Vid norra ändan af Kangasjärvi, och just i brynet af en ungskog, låg Härila gästgifveri, en långsträckt byggnad med oregelbundna fönster och tre väldiga skorstenar, af hvilka den medlersta höll på att i hvarje minut störta omkull och krossa det på detta ställe mer än lofligt bristfälliga taket. Gästgifveriet omgafs dessutom af en liten vacker trädgård, och der utanför af ett halft dussin pörten, ur hvilkas spetsar röken hvirflade upp nästan både natt och dag, så att den lilla platsen nära nog hade utseende af en indiansk by.

På renlighet var ej stort öfverflöd. Halfnakna, smutsiga barn och små grisar tumlade om med hvarandra i solskenet om dagarne, för att sedan om natten dela syskonsäng i det qvafva pörtet. Från skogen kommo oxar och kor i fullt språng, antagligen skrämde af kringströfvande rysspartier eller också jagade af björnen, som litet emellanåt plägade göra påhelsing i Härila, der »de nordiska skogarnes konung» nästan alltid kunde påräkna åtminstone något byte. Ingenstädes i trakten gjorde »nallarne» så täta påhelsingar som vid Härila, och orsaken dertill var att gästgifvaren hade tre stycken bikupor, dem han omsorgsfullt vårdade. »Nalle» är, såsom vi veta, en stor älskare af honing, och trotsar gerna de mest ögonskenliga faror, blott han kan få tillfredsställa sin lystnad efter den söta maten.

För att freda dessa kupor hölls trogen vakt vid Härila, och mången »nalle» hade under de två år, som detta lockbete funnits, måst släppa till kött och skinn.

En natt, ungefär ett år före här skildrade händelser, hade dock Torckell — så hette gästgifvaren — råkat illa ut tillsammans med sina två drängar. Tre »nallar», vredgade i följd af hunger, kommo nemligen på besök till Härila. Det var mor och far och deras unge. Den ljufva honingslukten stack dem i näsan, och af deras brummande kunde väktarne redan på afstånd sluta sig till att en hård strid förestod.

Vid första salfvan studsade de objudne gästerne, men som hungern är en mächtig sporre, så dref den dem fram mot bikuporna. »Far sjelf», som gick i spetsen, visade också Torckell den äran att komma emot honom på bakbenen. Men gästgifvaren var till den grad otacksam, att han oförsynt nog gaf »fader nalle» en kula i pelsen. »Nalle» ruskade en smula på sin af svält temligen afmagrade lekamen, gaf till ett ilsket brummande, som antagligen skulle betyda så mycket som: Jag skall lära dig att tillfyllest uppskatta mitt kungliga besök, och rusade på Torckell. Innan drängarne hunnit komma sin husbonde till hjälp, hade björnfår med ett enda slag af sin väldiga ram fält gästgifvaren till marken och gapade redan öfver hans uppåt vända ansigte, då en kula, afskjuten från sidan, gick in i »nalles» högra öra. Utan ett enda ljud föll den tunge kolossen död tillsammans öfver Torckell, som var nära att qväfvas af hans tyngd. Drängarne, som under tiden helsat björnmamma och unge herr »nalle» med ett par väl rigtade kulor, som åtminstone för tillfället hejdade deras vidare framryckande, sprungo nu fram och befriade husbonden.

»Hvem var det som sköt 'nalle' så bastant?» sporde Torckell, då han pustande stod på sina två ben igen.

Öfver den närbelägna stenvuren hoppade i det samma en smärt gestalt och skyndade fram till gästgifvaren.

»Den kulan tog», utbrast den nykomne. »Nu stjal åtminstone inte den 'nalle' mera honing ifrån er, fader Torckell.»

»Ah se, det är ju Erik Ollikainen!» utbrast gästgifvaren glad och räckte den unge björnjägaren handen. »Stor tack för det handtaget; det glömmer jag aldrig. Utan det hade jag väl nu varit sönderrifven.»

»Tack, tack», svarade Erik och kramade Torckells hand. »Men ännu är inte all fara öfver. Vi ha två till.»

Björnmamma och hennes unge gjorde å nyo ett anfall, men blefvo så grundligt afvisade, att de lupo tillbaka till skogen. Dagen efter hittades ungen halfdöd i ett busksnår, med modern såsom vakterska. Hon för-

svarade med vanligt raseri sin unge och lyckades att innan hon drog sin sista suck till den grad lemlästa en af jägarne, att äfven denne afled några dagar derefter på Härila gästgifveri.

Men från den tiden var orten temligen fredad för kringströfvande fyrfota honingsälskare.

Den nattliga kampen vid gästgifvaregården hade också det goda med sig, att Torckell, som förut icke riktigt kunnat med Erik, emedan denne icke nog krusade för honom, den rikaste man i trakten, nu icke nog kunde prisa ynglingens mod och styrka, utan äfven hans goda hjerta, som stod så öppet för ovännen när denne var i nöd. Efter den dagen var Erik Ollikainens namn på allas läppar, och bidrog äfven till att ännu mer öka den kärlek som Katri hyste till honom.

En solvarm lördagseftermiddag i början af augusti 1808 kom gamla Lena, som jemte sin dotterson bebadde det uslaste pöretet, inrusande i gästgifveriet, der Torckell just var sysselsatt med att iskänka bränvin åt tvenne törstige vandrare. Den gamla såg helt förskrämd ut, och de hvitgrå hårtestarne flaxade och slogo kring öron och kinder.

»Det kommer soldater hit», ropade hon redan i dörren.

»Hvad för soldater?» sporde gästgifvaren och gömde i en hast bränvinsflaskan i ett bredvid spiseln inmuradt skåp.

»Ja se, det vet jag inte», muttrade Lena och slog sig ned på en af de väggfasta sidobänkarne, »men se, Pekka, dotterson min, kom nyss hem och berättade att han hört stark skjutning åt Kangasniemihållet till, och . . .»

»Åh prat», afbröt Torckell och närmade sig skåpet, för att åter taga ut flaskan, hvars försvinnande de båda okände karlarne sett med temligen snopna blickar. »Inte är det sagdt att de komma hitåt därför att Pekka hört skjutningen åt Kangasniemi till. Det finnes väl andra håll att gå åt!»

Torckell hann knappt få sista ordet öfver läpparne, då en full handgevärssalfva skrälde alldeles i närheten af gästgifveriet.

Gamla Lena rusade förskräckt upp, under det hon skrek:

»Har Pekka nu orätt, hvasa? Åh nej, den pojken ser allt bättre än gamla stockar, som . . .»

»Åh, så tyst med ditt pladder, gamla hexa», röt Torckell förargad, under det han smälde dörren till bränvinskåpet i lås och stoppade nyckeln i den djupa vestfickan. »Jag orkar inte längre höra dig!»

Gamla Lena inväntade icke slutet på gästgifvarens tillrättavisning. Tillsammans med de båda okände, som nu icke hade någon anledning att stanna inne, isynnerhet sedan Torckell så väl låst in flaskan, hade hon skyndat ut på förstugubron för att se om det var vänner eller fiender som kommo.

Gästgifvaren skyndade snart efter. Just som han trädde ut hördes dånet af en galopperande ryttartrupp, och det stod icke på många minuter förr än en kosacktrupp sprängde fram i vildaste karrier, flög som en hvirfvelvind förbi Härila gästgifveri och försvann mot söder. I kosackhopens spår följde en lika stor trupp dragoner, men deras hästar förmådde icke hinna upp steppernas snabbfotade springare, hvadan den gjorde halt emellan pörtena och gästgifvaregården.

»Det är karelske dragoner», sade Torckell och strök sig belåten öfver skägget, »och nu ha de kört kosackerne så långt vägen räcker.»

»Nå, Gud vare lof för det», inföll gamla Lena, »men det kommer mera folk, det hör jag tydligt.»

»Du har god hörsel, rätt så gammal du är», utbrast gästgifvaren.

»Jo, det kan du lita på», menade Lena. »Jag kan nära nog höra hur gräset växer.»

Från skogen närmade sig mer och mer ljudet af en marscherande trupp, och inom kort syntes en långsträckt jägarkedja i skogsbrynet. Bakom denna frambröt i ilmarsch ett kompani fotsoldater och deras långa bajonet-

ter glindrade så vackert i solljuset. Den i spetsen för kompaniet gående musiken, bredvid hvilken truppens anförare red, blåste en liflig marsch, som kom pörtpojkar-nes ögon att tindra ännu mera och den skara smågrisar, som rotade kring pörtena, att under gälla »oui, oui» kila åt hvar sitt håll i vildaste språng. Ett par omusikaliska hundar gjorde skällande sin opposition, men måste snart tjutande följa smågrisarnes exempel.

Det var den tappra kapten Malms trupp, som på sin jagt efter moskoviter hunnit fram till Härila.

3.

Under det gästgifvaren med händerna korsade på ryggen stod och betraktade truppernas tältning och förnöjd inom sig sjelf öfverräknade hur stor hans förtjenst skulle bli — ty att de af en ansträngande marsch uttrötade knektarne voro törstige och skulle göra heder åt sig ur de fyllda öltunnor, dem ryssarne vid sitt korta besök för knappt fjorton dagar sedan icke kunnat upptäcka, oaktadt träget sökande, det tog han för alldeles tvärsäkert —, lade sig en bred och mjuk hand på hans axel. Då han långsamt vände sig om, stod hans nästan klotrunda gumma framför honom.

»Hör du, far», sporde hon, »jag tänker på en sak.»

»Hvilken då?»

»Du vet att Jaakola var här en dag i början på veckan?»

»Ja, det vet jag nog.»

»Och så vet du äfven att han och Erik ä' dödsfiender för Katris skull?»

»Hm, hm, det vet jag också.»

»Kom in, så får jag tala mera med dig om saken.»
Och med dessa ord försökte gumman att draga Torckell

med sig in i en mindre, på sidan om skänkrummet belägen kammare.

»Åh, dermed är väl inte så brådtom», inföll gästgifvaren, som med högst intresserade blickar följde truppernas rörelser. »För resten kan du ju säga här hvad du har på hjertat.»

»Nej, det kan jag inte. Jag går in i förväg, men dröj inte länge, för du skall veta, att det nästan står för lifvet.»

Under det gästgifvaren med alltjemt stigande intresse betraktade knektarne och deras lifliga förehafvanden, kom kapten Malm fram till honom.

»Är du gästgifvare här?» sporde kaptenen utan något vidare krus.

»Ja, det är jag», svarade Torckell och ryckte mössan från hufvudet. »Hvad befaller ni, herr officer?»

»Har du något stallrum åt hästarne?»

»Inte annat än de der skjulen der nere vid ån, om de gå an.»

Kaptenen mumlade några meningar för sig sjelf, under det han uppmärksamt betraktade de låga, här och der med bristfälliga halmtak betäckta uthusen.

»De der ge inte något skydd åt kreaturen», mumlade han för sig sjelf. »Då må de tusen gånger bättre i fria luften. Men», fortfor han och ryckte med ena handen i den nästan upp till öronen gående ståndkragen, »här finnes väl ordentligt dricksvatten?»

»Ja vars», svarade Torckell och pekade på två brunnar, som lågo endast några alnar ifrån hvarandra strax söder om gästgifveriet. »Der finnes vatten för hundra hästar, om det gäller, och äfven för folk.»

»Har du öl också?» sporde kaptenen.

»Öl! Ja, nog har jag det.»

»Fram med det, då! Perkele! Mina bussar ä' så tirstiga, att tungan ordentligt klibbar vid gommen på dem. Låt bära ut ölet!»

Med dessa ord aflägsnade han sig, under det han kastade några silfverslantar åt den bugande Torckell.

»Hm, hm», harklade denne, under det han räknade penningarne, »det här räcker knappt till hälften. Men jag får väl lyda ändå; officeren tycktes ha godt om penningar.»

En stund derefter kommo gästgifvarens båda drängar utknogande med tvenne såar, fulla med öl. Denna syn väckte allmänt jubel hos de törstige soldaterna och det dröjde icke länge förr än såarne voro tömda ända till sista droppen.

»Skulle allt smaka bra att få mera», muttrade en krutstänkt korporal, under det han belåtet smackade med läpparne. »Det är en sakramenskadt tryckande värme vi ha i dag.»

»Ja, men för intet kan jag ej lemna mera öl», quidde gästgifvaren, som afhört korporalens önskningsar. »Det som nu är urdrucket, det har er officer ärligen betalat.»

»Jaså, du har blifvit snål på gamla dar, gamle lufver», ropade i detsamma en ung soldat, under det han trädde fram till Torckell. »Men kanske du hellre vill traktera ryssen med ditt öl, därför att du kan få mera penningar af honom? Hvasa?»

Torckell ryggade förskräckt ett par steg tillbaka då han hörde de omkringstående knektarne frammumla orden »ryssvän», »förrädare» med flere hotande tillmälen.

»Vänta, vänta», skrek han och slog framför sig med båda händerna; »ni ska' gerna få så mycket öl jag har. Men hvem är du, som känner mig?» sporde han nyfiken och vände sig till den unge soldaten.

»Känner du inte igen Rietu Pekkola, som för två år sedan tjenade vid Heinona?»

Torckell såg närmare på soldaten.

»Jo visst, jo visst», utbrast han och gnuggade sig i pannan för att bättre uppfriska sitt minne, »nu kommer jag ihåg dig. Men hvad du har blifvit duktig och stor. Nå, hur går det . . . men säg mig först hvad den der officeren heter, som går der borta? Det var han som gaf mig silfverpenningarne för det öl ni redan druckit ur.»

»Det är vår anförare, kapten Malm.»

»Aha, det lär vara en käck officer, säger man!» utbrast Torekell och lyfte aktningsfullt på mössan, då kaptenen i detsamma gick förbi. »Så har åtminstone Erik Ollikainen sagt.»

»Erik ja, Erik ja», ropade Rietu, under det han syntes ännu gladare; »han lemnade oss i Toivola pass för att resa hem och hålla bröllop med Katri. Ha, ha, ha! jag kommer väl ihåg hur den lufvern Jaakola slog sina krokår för henne, men hon var trofast, för se det är en präktig flicka, det; men Jaakola är elak som synden, och kan han göra Erik något ondt, så tror jag inte att han betänker sig två gånger.»

»Säger du det, Rietu?» sporde gästgifvaren, som i en hast blef helt ängslig till mods.

»Ja, det säger jag, och det står jag vid. Jag har i två år varit kamrat med honom vid Heinona, och vet hvad han går för! Undrar när Erik skall hålla bröllop?»

Torekell hade nu fått något att tänka på, och då just i detsamma hustruns anspelning på Jaakolas besök vid Härila rann honom i sinnet, kom han att erinra sig huruledes Heinonarättaren i vredesmod fält svåra hotelser mot Erik, gående ut på ingenting mer och ingenting mindre än att han stod efter den lycklige rivalens lif. Gästgifvaren, som i grund och botten icke var någon elak människa, fastän han ibland kunde låta förleda sig af vinstbegäret att skinna sin nästa, hade fortfarande i lifligt minne striden med björnhonan utanför sina bikupor, och Eriks mästerskott, utan hvilket han nu säkerligen icke skulle funnits bland de lefvandes antal. Tacksamheten besjälade honom i dessa ögonblick mera än den på många år gjort.

»Det var derom som Vappu ville tala med mig», mumlade han för sig sjelf; »jag vet nog hvad hon har på hjertat, men det kan jag uträtta sjelf, henne förutan. Det vore väl besynnerligt om jag inte skulle ha så mycket mål i munnen, att jag sjelf kunde tala med kaptenen.»

Med dessa ord skyndade han, utan att höra på Rietu, som både med ord och åthäfvor sökte hålla honom

tillbaka, efter kapten Malm, som långsamt och grubblande närmade sig uthusen.

»Kapten», sade han då han kom inom hörhåll, »jag önskar tala med er om en viktig sak.»

Kapten Malm tvärstannade och betraktade gästgifvaren med forskande blickar.

»Du är ju gästgifvaren», sade han slutligen.

»Ja, herre.»

»Nå, hvad vill du? Fick du för litet för ölet?» Och med dessa ord dök kaptenens hand ned i den djupa bakfickan.

»Nej, nej, herre!» utbrast Torckell, som, oaktadt klangen af silfverpenningarne i bakfickan trängde till hans öron, nu icke hade någon vidare lust till dem, »det är en ännu viktigare sak som jag vill tala med er om.»

»Nå, så fram med den då!»

»Erik Ollikainen, som ni troligtvis känner, är säkerligen i stor fara i morgon på sjelfvaste sin bröllopsdag.»

Kapten Malm fixerade gästgifvaren några ögonblick, liksom ville han läsa till innersta djupet af hans hjerta. Derpå sade han:

»Känner du Erik Ollikainen, du?»

»Mätte väl göra det. Han har en gång räddat mig från att sönderslitas af en björn. Det är nu ungefär ett år sedan.»

Torckell omtalade därefter så omständligt som möjligt Jaakolas ilska mot Erik Ollikainen och slutade sålunda:

»Jag tror bestämdt att rättaren har något fanstyg i görningen; åtminstone hördes det så på honom då han sist var här.»

»Jaså», svarade kapten Malm, till utseendet helt likgiltig. Med sig sjelf var han dock fast besluten att rädda den kække partigångaren ur den öfverhängande faran, ty han måste erkänna att han hade Eriks grundliga kännedom om trakten att till en stor del tacka för den framgång han hittills haft.

Då Torckell återkom till sitt hem, mötte han Vappu, sin hustru.

»Kan jag nu få tala med dig?» sporde hon ängsligt.

»Jag vet hvad du vill», svarade mannen, »men jag har redan talat med kapten Malm om saken.»

»Nå, hvad svarade han?»

»Ingenting, men så mycket kunde jag se, att inte lemnar han Erik utan hjälp i nödens stund.»

Då Torckell och hans hustru strax efter soluppgången på söndagsmorgonen gingo ut för att höra om kapten Malm ville ha något särskildt till sina knektar, fanns icke andra spår efter truppen än hästarnes spillning.

»Perkele, hvad vill detta säga!» utbrast gästgifvaren förvånad och spärrade upp både mun och ögon. »Borta hvar enda en.»

»Ja», utropade i detsamma en af pörtpojkarne, som lagt sig att sofva bredvid trappan, emedan luften i det trånga pörtet blifvit honom för qvaf, »just som solen gick upp bar det i väg med dem.»

»Åt hvilket håll?»

»Söder ut!»

»Gud vare lof», suckade Vappu; »då hinna de i god tid till Jokkas kapell.»

»Tror nog det», svarade Torckell förnöjd, under det han drog väldiga rökmoln ur sin kortskaftade pipa. »Jag skulle inte kunna ha någon fröjdedag mera, om Jaakolas onda anslag lyckas.»

4.

Då Erik Ollikainen lemnade kyrkan för att taga befälet öfver de utanför samlade försvararne, skyndade ett par bondgummor fram och stängde dörren samt voro just sysselsatta med att lägga en tjock träbom framför

densamma, då majorskan Segercrantz, ett medelålders fruntimmer med ett ståtligt och vackert yttre och en själns ädelhet, som stälde henne i främsta ledet bland Finlands fosterlandsälskande döttrar, framträdde.

»Inte så», utbrast hon och hejdade den minsta och rörligaste gumman, modren till de båda på Katris fåg-ring afundsjuka flickorna, »inte så! Vi skola ej stänga in oss när det gäller.»

De båda gummorna började knota och inom kort hade de en hel flock liktänkande omkring sig.

Här liksom annorstädes såg ej allmogén vid den tiden herreklassen med rätt blida ögon, därför att den i sina egna förmenanden fann sig tillbakasatt. Och dock tänkte den icke på, att den hade sig själf att tacka därför, då den, om icke just hatade och föraktade, så i betänklig grad försummade att tillegna sig det mera allmänna vetande, som utan gensägelse är förnämsta orsaken till att den ena klassen människor står öfver den andra, ty ju större bildningen är, dess större är äfven anseendet. Det är också denna intelligensens magt, tillika med det klara medvetandet, att de ej på något område kunna mäta sig med den bildade människan, som göra att de i intellektuellt hänseende lägre stående känna sig förbittrade mot de högre och passa på alla tillfällen att håna, förarga och smäda dem. Men så snart den allmänna bildningen hunnit tränga ned till de djupa leden, skall också denna fula missämja försvinna och ett jennare förhållande inträda.

Majorskan på Heinona var ett fint bildadt fruntimmer, älskadt och aktadt icke blott af sina underhafvande, utan af alla andra som kände henne. I hela Finland fanns knappast ett herresäte, hvars underhafvande hade ett så präktigt husbondefolk som major Adam Segercrantz och hans ädla husfru. Deras båda döttrar voro också väl uppfostrade flickor, i sinnelaget trogna afbilder af modren. Gubben Adam, såsom majoren gemmenligen kallades, var vid den Sandelska fördelningen, och hade i de redan utkämpade striderna städse utmärkt sig för ett brinnande mod och en okuflig tapperhet.

»Jaså, vi få inte stänga dörren», utlät sig den lilla, munviga gumman och satte försmädligt upp den lilla trubbnäsan mot fru Segercrantz. »Vi ska, Gud bevars, bli tagna af ryssen och skickade till Sibirien, förstås! Åhja, det går nog an för den rike, som kan muta de ryske officerarne, så att de slippa den långa resan, men för oss, fattiglappar, är det en annan sak; det bär bara i väg och inte krusas det för oss! Jojo, jag känner nog till de rike; de vilja gerna freda sig på de fattiges bekostnad. Tvy!»

»Dörren skall stängas, det säger jag», inföll der- efter en lång och mager käring, hvilkens fingrar hade starkt tycke af hummerklor. »Ta i bara, gummor, så ska' vi nog råda.»

»Ja, inte ska' vi längre stå på tå för de rike», menade en tredje.

»Nej, nej», skreko alla, som höllo med den lilla oppnäsan. »Dörren skall stängas; till med dörren!»

När larmet någorlunda saktat sig, fick majorskan ändtligen en smula rådru.

»Jag begriper ej hvad som kommer åt er», sade hon med skarp röst och fixerade den lilla oppnäsan så allvarligt, att hon skamflat och med ett af blodröd rodnad brinnande ansigte drog sig tillbaka. »Har en ond ande farit i er, efter som ni prata på detta bakvända sätt? Många af er ha fäder, söner eller bröder der ute bland dem, som nu frivilligt stält sig till vårt försvar. När striden börjar, skola många af dem falla, somliga döde, andra döende, andra åter igen mer eller mindre sårade. Hur kunnen I då stå till ansvar inför Gud och menniskor att I stängen in er här utan att lemna den hjälp som är af nöden. Ni, gummor, som nyss voro så högljudda och pratade om den rike och den fattige, kunnen I, utan att skynda edra anhöriga eller vänner till understöd, se dem förblöda der ute? Jag kan det inte, och det ehuru jag här inte eger hvarken son eller make. De kämpa på annat håll för vårt fäderneslands befrielse. Mina båda döttrar skola också följa mig ut för

att vårda de sårade. Jag begär ej hjälp af den som ej frivilligt önskar gå med.»

»Får jag följa?» bad Katri, under det hennes ögon strålade. »Neka mig ej det!»

Majorskan betraktade den unga bruden med beundrande blickar. För sig sjelf tänkte hon: »Från brudstolen till grafven är steget ej långt.» Högt sade hon: »Du är en präktig flicka, Katri, och jag undrar ej på att du vill se till den som så nyligen blifvit din make. På samma gång som det är din rättighet, så är det också din skyldighet. Men lägg af din brudskrud!»

»Nej, nej», utbrast Katri under det hennes ögon glänste af hänförelse. »När *han* är i sin bröllopsdrägt och kämpar för min och vår räddning, hvarför skulle ej *jag* också få vara det på min högtidsdag?»

Rörd öfver dessa högsinnade tankar hos den enkla och fattiga pörflickan, slöt majorskan henne i sina armar, och äfven hennes båda döttrar omfamnade hjertligt den unga bruden.

»Guds välsignelse öfver edra ädla föresatser», utbrast i detsamma den gamle själasörjaren, prosten Sievo. »Himmelen skall nog vedergälla eder därför.»

Det var egendomligt att nu se huru nästan i en blink bondgummornas åsigt förändrades. Den inrotade fördomen mot herreklassen gaf genast med sig, och den lilla oppnäsan var den första som kastade den öfver bord.

»Förlåt mig», sade hon och rultade fram till majorskan; »jag har varit dum, men nu fått ögonen öppnade. Då herrskapsfruntimren inte sky faran, hvarför skulle vi då göra det? Nej, vi gå nog med allihop, eller hur?» slutade hon och vände sig till den forna oppositionen.

»Ja, ja», skreko alla, »vi gå med!»

Sålunda hade åter igen bildningen vunnit seger öfver okunnigheten.

Inom några minuter var kapellet tomt. Prosten Sievo följde också med ut, sedan han först likväl gömt allt kyrksilfret i en liten skrubb bakom altarbordet.

»Här ska' de inte hitta det», mumlade han för sig sjelf.

Ryssarne hade under tiden närmat sig kyrkmuren,

bakom hvilken finnarna posterat sig och med klappande hjertan inväntade fienden.

Då gubben Sievos ärevördiga gråa hufvud blef synligt i kyrkdörren, voro ryssarne framme vid kyrkmuren. En rysk jägare lade an på den gamle, men kulan förfelade sitt mål och borrhade sig hvinande in i dörrposten.

»Ännu är ej min dag kommen», mumlade gubben för sig sjelf, under det han långsamt skred fram till muren, der skottvexlingen redan börjat.

5.

Innan vi gå längre i berättelsen, vilja vi här vidröra det tillfälle, då Erik Ollikainen erhöll sitt »heders-tecken för tapperhet i fält», hvarefter han med allvar egenade sina krafter åt ryssarnes fördrifvande.

Det var i början af maj månad 1808, då ryssarne hade stora upplag af lifsförnödenheter samlade i Idensalmi. Denna plats hyste nemligen icke mindre än två hundra dryga lass födoämnen i och för den i östra Finland opererande ryska härens behof. Två vaktposteringar skyddade provianten, nemligen vid sjelfva Idensalmi och vid Valkiamäki. Öfverbefälhafvare var kapten Baronowitz.

En dag kom till Sandels en finsk bonde och begärde att få tala med honom i ett angeläget ärende. Bonden blef insläppt och berättade då, att han under sitt kringströfvande i skogarne fått höra, att ryssarne hopat ytterligare stora förråd vid Strömdals bruk i Kuopio län och vid Nissilä kapell. Sedan Sandels en god stund prejat bonden och funnit att han icke var någon bedragare, afsände han major Bosin med ett hundra man af Uleåborgs bataljon, att genom Kajana tåga ned till det ofvan nämnda bruket och antingen bemäktiga sig

eller också bränna upp der varande förråd. Men under vägen fick Bosin underrättelse om, att några ryska förråd ej funnos vid Strömdal. Han vände för den skull om och gick rakt på Nissilä kapell. Det var inemot midnatt som han anlände dit och fick genom traktens befolkning säker underrättelse om, att rika förråd verkligen funnos framme vid kapellet.

Efter en kort rast i den kapellet omgifvande skogen, bröt han fram med stormsteg och lyckades helt och hållet öfverraska fienden. En kort strid uppstod, men slutade dermed att sex fångar blefvo tagne; resten af betäckningen flydde. Då förrådslassen räknades, uppgingo de till åttio stycken.

Oaktadt denna goda fångst ville dock majoren icke vända genast tillbaka. Han ämnade taga steget fullt ut och göra en allvarsam påhelsning äfven vid Idensalmi. Vid Nissilä kapell dröjde han nått och jemt så länge som behöfdes för soldaterna att inmundiga en lätt måltid och någorlunda hvila ut till den kommande marschen.

I sjelfva soluppgången ankom en af de ryske flyktingarne från Nissilä till Idensalmi. Den stackars karlen var så förskräckt och trött, att han med yttersta möda kunde stå på benen. Han träffade genast Baronowitz, som var i full fart med att inspektera sina trupper.

Den ryske kaptenen var en barsk herre, som icke tålde någon klemighet hos sina underhafvande. Då han såg flyktingens jemmerliga miner, röt han till med en röst, som liknade åskans:

»Hvad går åt dig, karl? Hvarifrån kommer du?»

»Från Nissilä», svarade soldaten förskräckt.

»Från Nissilä», eftersade kaptenen och fixerade knekten. »Har du något bref derifrån?»

»Förråden äro tagna.»

Baronowitz hoppade till och blef likblek af vrede. Med möda kunde soldaten undvika det slag som kaptenen i sin uppbrusning måttade åt honom. Då han ville skynda undan, röt Baronowitz för andra gången:

»Stanna, så vidt lifvet är dig kärt, och berätta hvad som förefallit der borta.»

Sedan knekten slutat sin berättelse, sade kaptenen:

»Är du säker på att fienden ämnar sig hit?»

»Inte säker, men jag hörde det i en by norr om kapellet.»

Efter det kaptenen med en vink afskedat soldaten, gick han tankfull upp mot den plats, der hela förrådet stod lastadt på vagnar under långa, för tillfället uppförda träskjul. Vid det sydligaste stannade han.

»De skola ej falla i fiendens händer», mumlade han för sig sjelf. »Förr skall jag sjelf bränna upp alltsammans.»

Med dessa ord aflägsnade han sig hastigt åt Val-kiamäki till.

Men han hade knappast försvunnit ur sigte då en reslig figur, iklädd den finske bondens enkla dräkt, steg fram om den knut, vid hvilken ryssen hållit sin halfhöga monolog.

»Bränna . . . bränna», tänkte finnen vid sig sjelf. »Nej, se det ska' då bli en evig lögn. De våra äro på väg hit, det antar jag, efter som rysskarnaljen var så orolig. Godt, då ska' vi också handla. Genti och Krister Hokkanen ä' med om äfventyret, det vet jag.»

Den unge bonden var Erik Ollikainen, som för tillfället var på besök hos en slägting i trakten. Redan länge hade Erik med stor harm och alltjemt stigande grämelse sett ryssarnes öfvermodiga framfart och dagligen upprepade grymheter mot landets befolkning; och sjelf hade han en dag i slutet af april månad varit tvungen att i djup snö fly undan för de annalkande fienderne. Deraf och af mycket annat elände, som han sett under den korta tid kriget varade, hade hans själ upptändts af ett osläckligt begär att hämnas på inkräktarne. Denna tanke hade med hvarje dag allt fastare grott in i hans föreställning, och han väntade endast på ett gynnsamt tillfälle att sätta sitt beslut i handling. Detta tillfälle hade nu yppat sig. De båda män, till hvilka han ämnade gå, voro nämndemannen Genti och bonden Krister Hokkanen, tvenne med honom liktänkande.

Han gick också till den först nämnde och fann der före sig en kollega vid namn Gummerus samt traktens landtmätare, Boisman. Desse voro inbegripne i det lifligaste samtal när Erik inträdde. Vid åsynen af honom ljusnade allas blickar.

»Se der ha vi en äkta och trogen finne, som aldrig sviker», utbrast Genti och tryckte Eriks händer. »Har du hört den senaste ryska grymheten?»

»Nej», svarade Erik.

»Två jägare kommo i morse till kloka Kerstis pörte vid Valkiamäki och gjorde rent hus der. Och det var då snart gjordt, efter som der inte fans mycket att taga. Men nu kommer det värsta. Knektarne ville ha bränvin, förstås, men naturligtvis hade inte Kersti något sådant. De grymma odjuren hade dock fått i sina skallar att bränvin fans och att Kersti gömt undan det. Sedan de därför sökt både länge och väl, men ingenting funnit, togo de i sitt raseri den gamla qvinnan och bundo fast henne vid sängstolpen. Derefter tuttede de på pörtet, som var genomtorrt och därför brann som fnöske, och...»

»De vilddjuren», mumlade Erik halfhögt och knöt våldsamt händerna.

Genti fortfor:

»Och vet ni väl hvad den ryske kaptenen sa', när han fick vetskap om denna illbragd?»

»Nej! nej!»

»Han skrattade på sitt vanliga hänfulla sätt när Hokkanen frågade om inte soldaterna skulle straffas. Derpå sade han:

»Det var ju en gammal käring bara, och hon skulle ju i alla fall snart dö!»

»Der se vi hvad vi ha att vänta oss sjelfve», inföll Boisman. »Rätt som vi ligga i vår sötaste sömn kunna vi vara omhvärfde af eld och lågor och bli ömkligen innebrände. Nej, bättre då...»

»Jag har ett förslag att göra», afbröt Erik.

»Fram med det, fram med det!» ropade de andre. Erik omtalade derefter så omständligt han kunde

den monolog som han varit en ofrivillig åhörare af, och slutade med dessa ord:

»Nu är det min mening, att vi med det allra första, redan i dag, anfalla vakterne här och vid Valkiamäki. Vi äro ju så många, att vi nog ska' kunna rå på dem!»

»Det var ett bra förslag», svarade Gummerus. »Vi måste dock hålla det hemligt till dess det bryter löst.»

»Ja, förslaget är inte så oäfvat», försäkrade landtmätaren. »Jag ansvarar för mina fyra drängar. Det är duktigt folk, som inte skall rygga tillbaka när det gäller.»

Vid middagstiden hade en stor del af ortens allmoges i hemlighet kommit tillsammans en half mil öster om Idensalmi, der skogen var som tätast och der man var säkrast för all upptäckt. Här beslöts det enhälligt, att bönderne under Erik Ollikainens befäl skulle söka bemäktiga sig Idensalmivakten, samt Boisman och Gummerus i samma syfte begifva sig med en annan skara till Valkiamäki.

Det var den 6 maj som detta beslut fattades och genast sattes i verkställighet.

Kaptan Baronowitz var icke den dagen vid det bästa lynne: Knutpiskan var ständigt i rörelse vid Valkiamäki, der kaptanen icke funnit allt efter sitt sinne.

Medan han var som bäst i farten med att slå och svära, öfverraskades han af Boisman, som med en spänd pistol i ena handen och dragen värja i den andra gick honom rakt på lifvet.

»Gif er», uppmanade landtmätaren; »allt motstånd är nu mera fåfängt.»

Med dessa ord pekade han på de honom omgifvande drängarne och bönderne, som redan under tystnad kastat sig öfver vaktsojdaterne, dem de i sitt raseri gingo temligen illa åt.

»Gifva mig», svarade Baronowitz hånfullt, »nej, aldrig!»

Med dessa ord drog han de få soldater, som voro i hans närhet, tillsammans och rusade på finnarne i akt och mening att slå sig igenom; men just som detta höll på att krönas med framgång, fattade Boisman honom

om lifvet. Ryssen skrek, svor och slog våldsamt omkring sig, men landtmätaren, som var en stark karl, släppte ej sitt tag.

»Håll bara i honom säkert», ropade Gummerus; »bara jag får bugt med de här karnaljerne, så kommer jag dig...»

Han fick ej uttala meningen. En rysk bajonettstöt afklippte den. Gummerus föll och skulle utan tvifvel finit en säker död för de uppretade moskoviternes händer, om ej en flock bönder i detsamma brutit fram och omringat ryssarne. När desse sågo hvilket öfverlägset antal de hade emot sig, sträckte de gevär.

Nästan samtidigt med att Gummerus fick sitt sår, erhöll Boisman, som vid sitt försök att qvarhålla Baronowitz ej kunde begagna sig af båda händerna, ett så våldsamt slag i hufvudet, att han störtade till marken, dragande den ryske kaptenen med sig i fallet. Denne, som blifvit osårad, sprang dock genast upp och skyndade undan, då han såg att hela vakten höll på att sträcka gevär. Han lyckades också att efter många äfventyr ankomma till den ryska hufvudhären.

Medan Boisman ännu låg sanslös på marken, erhöll han å nyo tvenne sår. Dessa voro visserligen ganska farliga, men lyckligtvis ej dödande. Både han och Gummerus kommo sig igen.

Vakten vid Valkiamäki hade emellertid blifvit tagen.

Vid Idensalmi gick det hetare till.

Då Erik Ollikainen i spetsen för sin skara, och sida vid sida följd af Genti och Krister Hokkanen, kom fram ur skogen, stod den ryska vakten, som blifvit varnad af skottvexlingen vid Valkiamäki, redan i gevär.

Bönderne studsade vid första anblicken häraf, men all obeslutsamhet försvann genast, då Erik sprang fram och utropade, i det han pekade på ryssarne:

»Der stå de! Ska' vi låta skrämma oss nu?»

»Nej, nej», ropade alla, och med Erik några steg framför sig rusade bondhopen blindt på vakten. Denna aflossade en full salfva, men ehuru afståndet var så

kort, träffade dock icke mer än en kula. Det var en ung Idensalmibonde som blef offret för densamma.

»Fram bara», skrek Erik och störtade löst på befälhafvande underofficeren, den han nedlade med en väl rigtad kula. Striden blef derefter ej långvarig. De öfverblifne ryssarne togos till fånga; endast ett ringa fåtal lyckades smyga sig undan.

De ryska förråden voro nu i finnarnes händer, och vid major Bosins ankomst var allt lugnt vid Idensalmi.

Sedan majoren fått kunskap om den lyckliga affären lät han kalla till sig Erik Ollikainen, Genti och Hokkanen och berömde dem inför fronten af sin uppställda trupp för deras mod och beslutsamhet, samt slutade med att tillspörja dem, om de ville taga tjänst i hären. Genti kunde det icke, han var redan för gammal, men Erik Ollikainen och Hokkanen antogo med glädje anbudet.

Det var genast efter ankomsten till den Sandelska fördelningen som Erik erhöll den redan omtalade belöningen.

Han deltog sedermera dels såsom soldat i nästan alla striderna under sommaren, dels genomströfvade han i spetsen för en af honom inöfvad hop frivillige Savolaks och Karelen och gjorde ryssarne så stora afbräck genom att borttaga deras små posteringar och foror af lifsmedel, att han mången gång bragte dem i största trångmål. Då kapten Malm fick Sandels befallning att operera på egen hand, följde Erik med, och då han kom i närheten af Nevajärvi, kunde han ej motstå begäret att mitt under brinnande fejd låta viga sig med sin ungdomskärlek, den fagra Katri vid Heinona. De öfliga formaliteterna voro snart undanstökade, tack vare gubben Sievos tillmötesgående, och vigseln egde, såsom vi veta, rum i det lilla kapellet vid Nevajärvis strand.

6.

Den skog, som omgaf kapellet, gick i öster och söder tätt intill kyrkogårdsmuren; i norr deremot låg en ungefär 50 alnar bred slätt, der hundratals trädstubbar vittnade om att skogshuggarens yxa här gjort sina skördar, mellan skogen och muren. Det var här som de ryske jägarne började sitt angrepp.

Utan att akta på de kulor, som hveno kring hans öron, stod Erik Ollikainen invid muren, sköt så fort han kunde och uppmuntrade sitt folk att ej frukta för de ryska kulorna. Öster om kapellet hade han placerat några af de skickligaste skyttarne, med tillsägelse att hålla skarp utkik, om fienden skulle göra denna kringgående rörelse. Försigtigheten visade sig snart vara på sin plats, ty inom kort började det också smälla der borta och ett halft dussin moskoviter, som hade i sinnet att smyga sig in den vägen, blefvo tillbakakastade med blodiga hufvud.

Bland dem befann sig Jaakola, den förrädiske Heirona-rättaren. Hans lurande och falska blickar sökte en plats, der han obemärkt skulle kunna smyga sig in, men han upptäcktes i detsamma af en fiskare från Jukajärvi. Fiskaren var en slug krabat, som icke låtsade om att han såg Jaakolas afsigt. Denne tyckte sig därför temligen säker på sin sak. Halfva kroppen var redan ett godt stycke öfver muren, då Jukajärvifiskaren med ens lade sin gamla muskött till ögat och tryckte af, under det han utropade:

»Tag din lön, förrädare!»

Fiskarens mening var nog god, hans öga också säkert, men han var gammal och handen darrade just som skottet brann af. Kulan flög visserligen ut, men den träffade dock icke riktigt det åsyftade målet, endast Jaakolas förut trasiga mössa, som nu blef ännu värre tilltygad, under det hon slungades in i skogen, der hon sedermera fick förmultna. Som Jaakola var alldeles oförberedd på ett sådant mottagande, blef han till den grad

förskräckt, att han i en blink tumlade baklänges ned från muren.

Erik, som sjelf ville öfvertyga sig om huruvida någon fara var att vänta öster ifrån, skulle just skynda dit, då han med ens stod öga mot öga med Katri i sin bruddrägt, majorskan och hennes döttrar, och bakom dem alla de andra qvinliga kyrkobesökande.

Vid anblicken af Katri bleknade han.

»För Guds skull, gå genast härifrån», utbrast han och slöt Katri i sina armar. »Här är inte qvinnors plats!»

»Min käre Erik», inföll majorskan, »vi vilja ej vara ovarsamma då ni strida för oss. Det har redan varit två som behöft vår hjälp och som vi nyss förbundet. Oss skall intet ondt vederfaras.»

»Men de ryska kulorna göra ingen åtskilnad mellan män och qvinnor», svarade Erik ängsligt.

»Vi förtrösta på Gud», inföll major Segererantz' modiga hustru. »Utan hans vilja skall icke ett hår krökas på våra hufvud.»

Det var en högst egendomlig tafla som den dagen upprullades på den lilla kapellkyrkogården. Utanför de stormande ryssarne, innanför muren de modige försvararne, som ideligen sköto så långt kulor och krut räckte, och bakom dem qvinnorna, hvilka med förvånansvärdt lugn hörde kulorna hvina kring öronen och, utan att rygga tillbaka äfven för de svåraste blessyrer, buro de sårade bakom grafkullar och vårdar och der oförtröttadt egnade dem den ömmaste vård. Och den vackraste bilden på denna tafla var utan gensägelse Katri, der hon med den hvita slöjan kastad öfver brudkronan hjälpte de sårade så godt hon förmådde och der emellan följde Erik, för att vara till hands i fall någon olycka skulle drabba honom. Hvad hennes hjerta klappade af ängslan för hvarje rysk kula som hven in på kyrkogården, och af glädje då hon såg att Erik ej träffades af den!

Under det hon stod ensam för sig sjelf, stödd mot ett litet svartmåladt träkors, på hvars tvärså den dödes namn var mer än till hälften utplånadt af tiden, väcktes hon ur sina dystra tankar af ett anskri bakom sig.

Det var den lilla uppnästa och munviga bondgumman, Mikko Ikonens hustru, som rusade fram under det hon skrek med jemmerlig röst:

»Gud i himmelen, ha inte de kanalerne skjutit gubben min, som inte gjort en mask för när. Det är då det syndfullaste som de otäcke hedningarne gjort i all sin dag, och komma de en gång in i himmelen, så vill jag åtminstone inte dit! Se bara hur blek min stackars gubbe är! Tack, go' vänner; den tjensten ska' ni ej ha gjort för intet», fortfor hon till ett par halfstora pojkar, som redan skjutit bort allt sitt krut och nu tänkte att de kunde göra någon nytta med att taga hand om de sårade och föra dem i säkerhet. »Flickor, flickor!» ropade hon derpå till döttrarna, som med andan i halsen kommo springande från andra ändan af kyrkogården, »hvar hålla ni hus? Se ni inte att far är sårad, kanske till döds. O, edra syndiga knarnaljer», fortsatte hon och knöt händerna mot de anstormande moskoviterne, »om jag hade er allesammans och finge bränna er i en enda klump, hvad det skulle...»

»Prata mindre och handla mera», afbröt i detsamma Katri allvarligt. »Lyft upp fader Mikkos hufvud, så få vi se hvar han är sårad. Det är bestämdt här uppe i hufvudet, efter som allt blod kommer derifrån.»

Sedan den gamle blifvit nedlagd på marken med hufvudet mot en med friska blommor prunkande graf, tog Katri reda på såret. Det fans i öfre delen af hufvudet, men var lyckligtvis icke af lifsfarlig beskaffenhet. Kulan hade endast snuddat vid hufvudet, samt tagit med sig en liten del af svålen. Smärtan var ändock tillräcklig att för en god stund döfva gubben Mikko.

När hans hustru och döttrar sågo med hvilken skicklighet Katri tvättade såret rent, läto de henne hållas utan att yttra ett enda ord. De båda afundsjuka systrarne kände under dessa minuter mer än ett styng i sina hjertan därför att de fält så hårda yttranden om Katri. Hennes uppoffrande arbete för att få gamle Mikko till sans igen förtog helt och hållet afundsjukan hos dem, åtminstone för den närmaste tiden.

Då Mikko ändtligen vaknade till medvetande, gingo båda systrarna fram till Katri och räckte henne hvar sin hand, under det den äldsta sade:

»Förlåt oss, att vi varit hårda mot dig!»

»Gerna», svarade Katri gladt; »jag har aldrig varit gramse på er.»

Nej, dertill var Katri allt för god och ädel, och huru skulle hon väl kunna känna harm emot någon då hon själf var så lycklig!

De första ord Mikko sade då han vaknade till medvetande voro dessa:

»Hvar är jag? Ah, nu kommer jag ihåg! Det var en rödskäggig rysskarnalje som lade an på mig och se'n kände jag hur en kula puttade mig i skallen... aj, aj, så det värker! Men hvar tusan har min muskött tagit vägen?» fortfor den gamle och famlade på sidorna efter vapnet. »Perkele! jag blir topp rasande om den röde skurken fått den; jag måste... stiga...»

»Nej, ligg stilla, fader Mikko», afbröt Katri och tryckte med mildt våld ned gubben igen då han gjorde en häftig rörelse för att resa sig upp. »Ni är sårad i hufvudet, och skall inte kunna stå på edra ben. Se så, ligg nu stilla, så blir ni snart bra!»

»Ah», utbrast gubben och såg på Katri med vänliga blickar, »är det du, Katri! Du är då en riktig Guds engel, och det säger jag, att ingen man i hela Finland kan få en bättre hustru än Erik Ollikainen! Puh... o, så det svider i hufvudet. Finnes här något vatten, så badda på, annars brinner skallen upp på mig.»

Gubben Mikko föll snart i en välgörande sömn, under hvilken han varsamt bars in i kapellet, dit äfven de öfrige sårade blifvit bragta i säkerhet.

Jaakola reste sig med stor ansträngning från det fall han gjort. Under utösande af de gröfsta eder och hotelser mot den okände skytten öfverfor han med båda

händerna sin kropp, för att riktigt öfvertyga sig om huruvida han verkligen hade alla sina lemmar i behåll.

Ett ordspråk säger att »ondt krut förgås inte så lätt», och detta hade sin fulla tillämpning på Jaakola. En svartare och nedrigare själ än hans fans icke på många miles omkrets, nej knappast i hela Finland. Född på gränsen till Ryssland, långt uppe i Kajanas obygd, och uppfostrad så godt som i vilda tillståndet bland skogens rofdjur, med hvilka han allt sedan barnåren legat i ständiga fejder, var det naturligt, att hans sinne skulle blifva förvildadt. Hos dylika naturer äro alltid passionerna vildast och minst tämbara. Så äfven hos Jaakola.

Vid ungefär tjugu års ålder kom han drivvande som en tiggare nedåt landet. Men han var icke någon vanlig tiggare, som med ödmjuka later bad om en almosa. Nej, träffade han på landsvägen eller på någon af de ensliga skogsstigarna någon person, som han ansåg hade någonting att gifva, så fordrade han penningar eller mat i pockande ton. Nekades det honom, så var han min sann icke sen att slå till, och då han slog, kändes det, ty Jaakola egde björnens styrka.

Vägarne isynnerhet i norra Finland, der knappt någon vandrare syntes och der människoboningarna lågo långt aflägsna från hvarandra, voro den tiden mycket osäkra att färdas på för ensamma personer. Också voro massor af berättelser om mord och rån i svang, men hur mycket kronobetjeningen än spanade efter illgerningsmännen, fick den dock ej fatt på dem, ty de förstucko sig i de djupa skogarne och i träskan, dit ingen, som var rädd om lifvet, vågade förfölja dem.

Jaakola var under ett par år en dylik stigman, och så länge detta fria men farliga lif öfverensstämde med hans böjelser, fortsatte han detsamma. Men slutligen blef kronobetjeningen allt mera djerf och närgången, och då de resandes antal efter hand förminskades, hvarigenom han ofta fick lida nöd, begaf han sig på hemliga, af honom endast kända vägar längre ned åt Savolaks.

En mörk och regnig afton klappade han, utmattad

och nära nog halfdöd af svält, på drängkammardörren vid Heinona. Han såg att ett talgljus brann der inne och förstod då att någon fans der.

Efter ett par knackningar öppnade Jaakola dörren och trädde in. På sängen framme vid fönstret låg en af drängarne och snarkade, men vaknade genast upp vid det knarrande läte som kom från den osmorda dörren.

»Hvem är det!» ropade drängen och rusade upp, i det han grep efter en vid sängen liggande långskaftad yxa, ty han trodde i första häpenheten att det var en tjuf, som smugit sig in.

Jaakolas utseende var ej heller förtroendeväckande och der han nu, iklädd sin trasiga dräkt och med det röda håret och helskägget oordnad kring det grofva ansigtet, stod i halfdunklet vid dörren, liknade han fullkomligt en på stöld eller rån lurande menniska. Den väldiga knölpåken, de mörka, skygga blickarne, som aldrig öppet kunde möta en mans ärliga ögonkast, samt kolfven af en i repbältet instucken pistol bidrogo också till att stärka drängen i hans förmodan, att han hade en bandit framför sig.

»Hvem är det», sporde han också för andra gången, »och hvad vill du?» tillade han, i det han höll yxan framför sig.

Sedan Jaakola, darrande af köld, förklarar ändamålet med sitt besök, hänvisades han till rättaren, som bodde vägg i vägg med drängstugan. Efter många »om» och »men» fick Jaakola äntligen tillåtelse att ligga på en höskulle. Så godt som den natten hade han icke sofvit på många månader, och det var redan vid middagstid, då han väcktes af en spark så våldsam, att han var nära att ramla ut genom gluggen. Det var rättaren som stod öfver honom.

»Packa dig genast härifrån, din trashank», skrek han. »Hade jag i går afton sett hur du såg ut, så skulle jag kört bort dig genast. Fort härifrån innan majoren får se dig.»

Jaakola gick, och i den blick han gaf rättaren låg ett osläckligt hat.

»Vänta du», tänkte han. »Den sparken skall du dyrt få betala. Jag hittar dig nog.»

Sedan han efter ett par dagar hunnit skaffa sig bättre kläder, gick han en morgon upp till majoren och bad att få arbete vid gården. Han visade sin styrka och blef genast antagen. Då rättaren på eftermiddagen fick syn på honom, ville han åter köra bort honom, men Jaakola förtröstade på majorens löfte och stannade kvar. Visst hade han små förtretligheter att utstå af husets folk, men han bar alla med tålmod och var till utseendet lugn.

Men en dag hånade rättaren honom därför att han var nordfinne. Äfven detta kunde Jaakola smälta ända till dess rättaren med skaftet af en hötjufva gaf honom ett så bastant rapp öfver ryggen, att han var nära att segna ned till marken. Nu var Jaakolas lugn slut. Vrålande af raseri fattade han rättaren i nacken och veka lifvet, upplyfte honom så lätt, som om han varit en två års gammal pojke, och slungade honom med förfärlig kraft öfver en stenmur och in i ett på andra sidan muren liggande träsk, der rättaren sjönk ned i gytjan nästan ända till halsen och ofelbart skulle ha omkommit, så framt ej ett par drängar skyndat honom till hjälp.

Saken drogs inför majoren, men som folket vittnade till Jaakolas fördel, så aflopp den så, att rättaren fick sig en duktig skrapa med tillsägelse att för framtiden lemna Jaakola i fred.

Så förflöto ett par år, under hvilka nordfinnen allt mera steg i majorens gunst i följd af sin arbetsamhet och sin ofantliga styrka. Då hände det att rättaren efter en kort men våldsam sjukdom afled. Dödsorsaken visste ingen, men den föreföll alla högst besymmerlig. Den ende som möjligtvis skulle kunnat upplysa derom, var Jaakola, men han var stum som en fisk, talade icke med någon och sökte ingens umgänge. Sedan majoren några dagar funderat på saken, gjorde han honom till rättare, och nu blef det mera fart i arbetet, så att gubben Segercrantz mer än en gång yttrade, att han prisade sig lycklig att ha fått en så duglig rättare.

Ungefär vid samma tid började Katri att växa upp till en ungmö af sällsynt fågring. Detta undgick naturligtvis icke den passionerade nordfinnen, som inom kort fann, att han var ända till ursinne kär i den vackra flickan. Han friade icke en utan flere gånger; men som Katri aldrig kunnat med honom för hans lömska utseendes skull, gaf hon honom korgen för hvarje gång. Hennes hjerta var då för resten redan bortgifvet åt Erik Ollikainen.

Nu bröto Jaakolas vilda slumrande passioner ut med en förfärande kraft, och han svor många dyra eder på att han skulle se Eriks hjerteblod. Han lade sig också mer än en gång i försåt, men alltid utan framgång.

Och så bröt kriget ut. När Jaakola fick höra att Erik blifvit soldat, kände hans glädje inga gränser.

»Nu måtte väl, vid Hiisi», utbrast han, »en rysk kula göra hvad jag ej kunnat.»

Men han gladdes i förtid, och som en bomb slog den underrättelsen ned på honom, att Erik hade kommit hem och att bröllopet skulle stå söndagen derefter. Efter en qvalfullt tillbragt natt var Jaakolas beslut fattadt. Katri eller döden, det var från denna stund hans valspråk. Han förmådde ej längre lägga band på sina passioner.

För den skull uppsökte han en i trakten befintlig rysk ströfkår och kom öfverens med dess befälhafvare, kapten Rozoffski, om anfallet på kapellet den nämnde söndagen. Anfallet blef också en verklighet, som vi veta.

7.

Sedan Jaakola noga öfvertygat sig om att han i fallet ej gjort sig något illa, började han att krypande på händer och fötter å nyo närma sig kyrkogårdsmurén. I närheten af densamma påträffade han den ryske un-

derofficeren, som i sällskap med tre jägare låg der och lurade på ett gynnsamt tillfälle att komma öfver muren.

Ryssens grinande anlete såg så spöklikt hemskt ut, att sjelfvaste Jaakola började hysa betänkligheter vid att meddela sig med honom.

»Såg en vacker flicka nyss», utbrast ryssen, under det sinligheten stod att läsa i hans grofva drag. »Var klädd som brud. Kaptenen skall nog tycka om henne.»

Jaakola studsade tillbaka. Ryssens anspelningar kommo honom att tänka på en sak, som förut ej runnit honom i sinnet, nemligen att den ryske kaptenen skulle vilja behålla Katri för sig sjelf, oaktadt han vid aftalets träffande högtidligen lofvat Jaakola, att ej blanda sig i hans kärleksaffärer.

»Jag måste vara på min vakt», tänkte han. »Den der Rozoffski är ej att tro.»

Norr ifrån började ryssarne, som snart upptäckte att de endast hade att göra med en hop öfvade bönder, att gå mera bröstgänges till väga. De öfversällade för den skull kyrkogården med ett så ymnigt regn af kulor, att till och med den djerfve Erik bleknade. Samtidigt klättrade de ryske jägarne med kaptenen i spetsen upp på muren. Väl mottogos de med pikstyng, yxhugg och väldiga påkslag, så att de i förstone ryggade tillbaka och hals öfver hufvud hoppade ned från muren igen, men Rozoffskis uppmuntringar tillika med handgripliga tillrättavisningar och hånfulla anmärkningar om att de skulle ta stryk af en hop bönder, de, som ju voro öfvade kejsrerlige krigare, dref dem å nyo fram. Väl störtade många af dem ned från muren igen, men nu var anfallet oemotståndligt och finnarne måste draga sig tillbaka.

I skydd af den tjocka krutrök, som låg tungt öfver kyrkogården, samlade sig finnarne omkring Erik Ollikainen nere vid bryggan. Deras mening var tydligt att i en hast gå om bord på båtarne, hellre än att falla i ryssarnes händer.

Största delen af qvinnorna hade kommit ned i båtarne, dit de sårade förut blifvit förde. Katri och den

äldsta af majorens döttrar voro ännu kvar inne i kyrkan tillika med Mikko Ikonens båda flickor. De hade gemensamt upplyft den gamle bonden, för att bringa honom i säkerhet, och skulle just träda ut på kyrkogården, då i dörröppningen visade sig en groflemmad gestalt.

»Ha!» utropade den nykomne under ett skärande hånskratt, »jag har inte kommit för sent!»

Bakom honom syntes, då en lätt vindfläkt förde krutröken en smula åt sidan, fysiognomierna af den ryske underofficieren och hans tre soldater. Vid åsynen af moskoviternes hånfulla och djuriska blickar voro de fyra kvinnorna nära att i förskräckelsen släppa den gamle Ikonen.

»Store Gud», tänkte Katri, som genast kände igen Jaakola och nu anade det värsta. »Gud, om Erik vore här!»

I dessa ögonblick trädde Jaakola in i kyrkan och närmade sig Katri. Den unga bruden flydde förskräckt till närmaste bänk, under det ett genomträngande anskri undslapp hennes läppar. De öfriga flickorna begåfvo sig också på flykten inåt kyrkan, hvar och en åt sitt håll och under höga rop på hjälp. Endast den modiga Anna Segercrantz sökte smyga sig ut, men råkade rakt i armarna på den ryske kaptenen, som oakadt alla hennes böner, tårar och försök att slita sig lös dock höll henne fast under det han utbrast:

»Sakta, sakta! du kommer inte härifrån.»

Då kvinnorna flydde hvar och en åt sitt håll, lemnade de i förskräckelsen gamle Ikonen kvar på golfvet. Der låg nu den gamle hjälplös och prisgifven åt de in i templet inrusande fienderne, af hvilka flere trampade på honom. En af dem var dock så till vida mänskligare, att han med en kraftig spark, som träffade den gamle i veka lifvet och som helt och hållet betog honom den smula sans han egde kvar, förpassade honom in i den längs södra muren löpande smala gången.

Det anskri, som Katri uppgaf, hördes ut till de vid sjön stående finnarne.

»Himmelens Gud, det är Katri!» ropade Erik. »Vid allt hvad heligt är, följn mig, ty hon har råkat i fiendens händer!»

»Och min Anna är också der inne!» ropade majorskan ångestfullt.

»Jag har också mina båda flickor och min gubbe inne i kyrkan», skrek gumman Ikonen. »Låt nu se att ni ä' karlar nog till att frälsa dem allesammans!»

Sagt, och finnarne störtade fram. De närmast stående ryssarne kastades undan eller nedgjordes, och den lilla modiga finska flocken trängde fram öfver halfva kyrkogården, den de öfversällade med ryska döde och sårade. Men längre kommo icke finnarne, oakadt nästan öfvermenschliga ansträngningar, ty en tät rysk linie stängde beslutsamt vägen.

Erik var sig knappt mäktig. Som en vansinnig störtade han lös på ryssarne, och han utsatte sig för så öfverhängande faror, att hans eget folk slutligen måste med våld rycka honom med sig på återtåget.

»Var nu ej galen, Erik», yttrade en af bönderne. »Om Katri är i ryssarnes våld, så är det väl inte omöjligt att få henne derifrån om du lefver, men . . .»

»Tala inte mera derom», skrek Erik och arbetade med händer och fötter för att komma lös; »jag skall återtaga henne, eller också stupa. Det är den skurken Jaakola som fört hit ryssen och tagit min brud ifrån mig. Hans hjerteblood vill jag se. Släpp mig, annars få ni skylla er sjelfve!»

Med dessa ord gjorde han en så våldsam rörelse, att de tre drängarne, som höllo honom fast, tumlade till marken. Erik pustade ut en smula och stod just färdig att å nyo rusa fram, sin egen undergång till mötes, då Katris far lugnt stälde sig i hans väg. Den gamle var obehäpnad, ty den långskaftade yxa, som han begagnat under striden, hade han slagit i bitar mot de ryska skallarne.

»Erik», sade den gamle och såg förebrående på svärsonen, »hvad kommer åt dig, att du bär dig åt som en galning! Ja, spring du på mig», fortfor han och stod

fortfarande lugn, »men endast öfver mitt lik går vägen till kyrkan. Hvar är nu det lugn, som du förut haft; hvar är den kallblodighet, som du så ofta skrutit af. Om du nu rusar dit fram i den ryska klungan, skall det inte stå på många minuter förr än du, hur tapper du än är, ligger död på marken, och hvad har du väl vunnit dermed? Ingenting! Tag i stället ditt förnuft till fånga och uttänk en plan att med list få Katri åter; då kommer du förr till målet. Du kan för resten vara lugn för att intet ondt kommer att hända Katri, ty jag känner med mig sjelf att Gud skall beskydda henne, liksom han gör med alla oskyldigt olyckliga. Tro mig du, Erik, Jaakolas onda anslag skola nog om intet varda; Gud tillåter honom visserligen att rusa fram på den orätta vägen, och hopa brott på brott, men endast till en viss tid. Då sätter han en öofverstiglig gräns för hans ond-ska, och då drabbar honom straffet för allt det onda han gjort. Ingen af oss tror att Heionas forne rättare dog en naturlig död, utan att det var nordfinnen Jaakola som med sina satans konster tog lifvet af honom, och du må tro att Gud nog upptecknat den illgerningen, för hvilken han en gång skall döma honom. Handla därför med klokhet och tänk endast på att bevara dig sjelf, så att du med oförminskad ifver kan förfölja bofven. Jag skall följa dig öfver allt, och jag är äfven säker på, att de fleste som äro här nu, inte heller ska' neka sitt bistånd till att rycka qvinnorna ur ryssarnes våld. Är det inte så, pojkar?»

»Jo, jo», ropade alla. »Vi följa dig, Erik, hvart du går!»

Under det Katris far talade, återfick Erik mer och mer lugn, och när den gamle slutade, räckte han honom handen, i det han yttrade:

»Ni har rätt, fader Pekka. Jag skall lyda ert råd, hur svårt och smärtsamt det än synes till en början; men med Guds och mina vänners hjälp skall det nog lyckas oss att återfå våra qvinnor.»

»Rätt så, Erik», inföll majorskan. »Ja, när jag kommer till Heiona, skall jag skicka till dig alla våra tje-

nare. Arbetet vid gården får ligga nere så länge. Jag har också en dotter att återfå, liksom du, Pekka, och . . .»

Majorskans ord afbrötos deraf att ryssarne nu började utbreda sin linie för att kringgå finnarne och afstänga dem från båtarne, samt derigenom tvinga dem att gifva sig. Den öfverhängande faran återgaf Erik Ollikainen till fullo hans kallblodighet och han lyckades derigenom att uppnå båtarne förr än ryssarne. Den beslutsamma hållning som finnarne här visade, tillika med det kraftiga sätt, på hvilket de tillbakakastade det första anfallet, gjorde att den ryske kaptenen icke vågade utsätta sitt folk för ett nytt sådant.

Under hela tiden som kampen pågick ringde klockorna med oförminskad ifver. Flere gånger försökte ryssarne att intränga genom den lilla torndörren, men klockaren hade icke allenast slagit den i lås efter sig, utan äfven lagt en tjock träbom för densamma, så att det skulle fordras lång tid för att bryta sig in. Allt klarare ljödo de väldiga kläppslagen och ljudet deraf fördes med den lätta vinden mot nordn och träffade den längs Nevajärvis östra strand i skarp marsch framtågande Malmska fördelningen.

»Det är tydligt en stormsignal», utbrast kapten Malm, der han red i spetsen för sin trupp och hade på ena sidan om sig brigadadjutanten Wallgrén och på den andra kornetten Brandenburg. »Männe det kan vara vid Jokkas kapell?»

Rietu Pekkola, som befann sig strax bakom kaptenen och således hörde hans fråga, svarade:

»Ja, herr kapten! Förlåt att jag infaller, men det är vid Jokkas kapell!»

»Vet du det säkert?»

»Mätte väl det, efter som jag är född i den här trakten.»

Malm behöfde ej veta mera. Genast beordrade han sergeant Rosenqvist, en modig och tilltagsen krigare, att bilda kedja och försigtigt avancera fram mot kapellet, samt om möjligt kringräna fienden, eller, om det ej

lyckades, söka komma söder om kapellet, hvarigenom ryssarne skulle bli tagne mellan två eldar.

Det dröjde icke länge förr än ljudet af skottvexlingen på kapellkyrkogården trängde fram till Malms trupp och gjorde att denna ännu mera ökade marschen.

Ju högre larmklockan gick, desto mera orolig blef den ryske kaptenen, ty han visste att finska ströfkårer funnos i nejden. Dessutom hade han ett par gånger förut, då han allra minst annat det, blifvit öfverrumplad af kapten Malm och båda gångerna endast med yttersta möda kunnat rädda sitt eget lif. Oron öfver den osäkerhet, i hvilken han sväfvade, bestämde honom också därför att med våld tränga upp i tornet.

Han gaf därför sin underofficer befallning att till hvad pris som helst slå in dörren. Efter flere fåfänga försök hittade Jaakola, som af begär att hämnas på den gamle klockaren, till hvilken han hyste ett osläckligt hat, understödde företaget, på ett ofelbart sätt. En bit höggs ur dörren nedtill; i öppningen lades krut och tändes på. Smällen var kraftig; den tunga jernbommen splittrades och öppningen var fri. Ett halft tjog ryssar stormade med underofficeren i spetsen uppför de branta trätrapporna. Den gamle klockaren syntes förlorad.

Då Jaakola lyckats i sitt förehafvande, smög han sig, gnuggande händerna i hänfull glädje öfver att hans onda uppsåt krönts med framgång, med försigtiga steg tillbaka till den af rök uppfyllda kyrkan. Gynnad häraf skyndade han till sakristian, i hvilken han innestängt Katri, på det att hon icke skulle kunna fly undan. Dörren gick upp och han stod ensam öga mot öga med Erik Ollikainens unga brud.

Sakristian hade blott ett enda fönster, och detta vette utåt skogen. Det var härpå som Jaakola räknade.

8.

Krafterna voro nära att svika den gamle ringaren, ty huru senfulla hans armar än voro, skulle naturligtvis nära en timmes oafbrutet ringande småningon matta senorna i dem.

»Det var kanske dumt af mig att jag inte tog hjälpen när den erbjöds», mumlade han för sig sjelf. »Der nere är striden ännu i full gång och hvem vet huru länge den kan fortfa. Men», fortfor han modigare och spottade i de grofva, af tungt arbete valkiga händerna, »jag skall ändock ringa till dess jag stupar; det kanske kan göra något till.»

Tornrummet var icke stort; det innehöll endast två klockor, båda af ganska hög ålder. Om den största, den som klockaren ringde med, gick samma sägen som om största delen af den kristna verdens kyrkklockor, nemligen att den varit föremål för trollens glödande hat, emedan den med sin klang jagade bort de onde männen, som ej kunde tåla ljudet. Ett af de ondskefullaste trollen hade därför passat på en gång när klockan fördes från sin stapel för att uppsättas i det nybyggda tornet, och med sina konster gjort henne så tung att menniskohänder ej kunde lyfta henne så snart hon vidrört jorden. Arbetarne beslöto för den skull att låta henne ligga till morgonen derpå, då några par oxar väl skulle kunna draga henne fram till sin plats. Men om natten, just vid den timme då enligt folktron alla gastar och troll ostörda drifva sitt spel, hade det ondskefulla trollet medtagit några af sina vänner och vältrat ned klockan i sjön, så att arbetarne ej på länge kunde finna henne. Hon upptäcktes dock på så sätt, att några oskyldiga barn, som en vacker sommardag badade vid stranden, långt ute på djupet tyckte sig höra dessa klagande ord:

»Kar håller mig fast; bed och jag blir fri!»

Dessa ord hade upprepats tre gånger efter hvarandra, och efter hvarje mening tyckte sig barnen höra en tung och djup suck.

De sprungo förskräckta sin väg, men tordes ej omtala för någon hvad de hört. Efter en tid blef dock det äldsta barnet sjukt och i feberyrseln omtalade det händelsen. Presten efterskickades och fick del af historien. Undersökning verkställdes genast och hundratals böner upprepades i åtta dagars tid. På den nionde stötte en af de båtar, som begagnades i och för undersökningen, på någonting hårdt, och när man såg efter, hade farkosten fastnat på klockans ögla. Sjön hade på dessa nio dagar sjunkit så mycket. Trollens magt öfver klockan var nu slut, tack vare det flitiga bedjandet. Utan svårighet blef klockan upptagen och upphängd på sin plats. Så snart den kommit ur vattnet, återfick densamma sin forna tyngd.

Så lydde folksägner om denna klocka, hvars klang var den renaste i hela östra Finland, sade man.

Fem branta trätrappor ledde upp till klockorna, och af dessa trappor kunde den öfversta dragas upp. Den gamle klockaren hade också försigtigt nog lösgjort draglinan, så att det skulle gå fort för sig att få upp trappan i händelse af behof.

För att hålla modet uppe, sjöng han med hög röst än folkvisor, än psalmer, om hvarandra, och detta tycktes stärka hans krafter i ej så ringa grad.

»Bara klockan håller, nog skall den få dansa», utbrast han. »O, så länge har det ej varit ringt med henne allt sedan Gustaf III, högstsalig i åminnelse, blef skjuten i Stockholm af en som de påstå hette Ankarström. Ja, det är långa tider se'n dess, men ännu längre se'n salig kungen var här och krigade. Då var det annat lif här på orten, och stryk fick ryssen så att det haglade om öronen på honom. Jaja, kapten Malm ger honom, Gud ske lof, inte mindre på pelsen nu, och det förtjenar han ärligt att få. Ja, salig kungen det var en kung hela da'n, det. Nedlåtande var han och vänlig mot alla. Jag kommer nog i håg när gamle Träff, som vi jordade förra sommaren, kom hem med venstra benet afskjutet och ett träben i stället samt en stor, blank silfvermedalj på bröstet. Alla ville höra hur han blifvit af med benet

och fått medaljen, och då talte Träffen . . . ja, det rör sig inom mig bara jag tänker derpå . . . men tyst . . . hvad är det för buller . . . åhå, ä' ni på torndörren, edra karnaljer; ja, så stå der då! 'Jo si', sa' Träff, 'det var vid Svensksund som jag blef af med benet och fick pengan som hänger här. Ni skulle bara sett kungen der, pojkar, och Cronstedt se'n! Hej, det var karlar som dugde till nå'nting, ska' ni veta, och hvad Cronstedten dammade på ryssen! Aldrig i helaste mitt lif har jag varit med i hetare batalj, inte ens vid Viborg, rätt så jag var hos gubben Puke, som med Dristigheten gjorde genombrytningen, och aldrig har nå'sin ryssen fått så mycket stryk som vid Svensksund, och det var därför att både kungen och Cronstedt va' arga för instängningen vid Viborg, ska' ni veta. Midt under värsta kulregnet sa' kungen till mig: Är du rädd, Träff? — Vet inte hva' det vill säja, majestät, sa' jag. — Godt, sa' kungen, då ska' du följa med i min slup, men blinkar du, så är du såld. Ni må tro att jag blinkade inte ett dyft, rätt så hett det osade kring oss; men när den satans kulan kom och tog benet af mej, då tyckte jag allt att det var litet kusligt, fast jag inte vågade yttra ett enda ord. Kungen måtte dock ha sett att det fattades mig nå'nting, för han sa' så här: Hva' du ä' hvit i syna, Träff; ä' du rädd? — Åh nej, sa' jag, jag fick mej bara den der konstruksjon, sa' jag, å så försökte jag lyfta upp benet, men si det slank ner igen. Jaså, ä' då' så fatt med dej, sa' kungen, då ska' du väl ha den här, å så drog han upp den här pengan ur fickan och hängde den på bröstet, förstås; å så får du pangsjon ur krigsmanshuskassan te' döddagar, förstår du. Så, pojkar, blef jag af med mitt ben och fick den här pengan, ska' ni veta.' Om jag lefde i hundra år, så glömmar jag aldrig Träffens ord, för ackurat så sa' han, . . . Men det var ett sakramenskadt lefverne ryssen håller der nere på dörren! Ja, försök, det går . . . hva' . . . hva' vill det . . . elemenskade troll; jag tror, min Gud och själ, att de skurkarne lagt krut under dörren, för så lät det . . . ja, der hör jag dem i nedersta trappan! Ah, edra karnaljer, ännu ä' ni inte uppe hos mig!»

Den gamle klockaren behöfde icke många minuter för att draga upp trappan och göra fast draglinan. Derpå återtog han ringningen, sedan han först tillslutit golfuckan och på denna lagt en mängd träbitar och annat skräp, som fans uppe i tornkammaren.

Allt tydligare hörde han genom den otäta luckan ryssarnes jubel nedifrån. Men jublet förbyttes snart i förbannelser när de märkte det streck, som klockaren dragit öfver deras räkning. Endast några alnar öfver deras hufvud dånade de väldiga kläppslagen så att tornet darrade dervid, och der emellan kunde de höra den gamle klockarens gälla stämma sjunga en psalm. Hur skulle de komma dit upp? Ingen utväg syntes.

Efter en stunds kikande upp i taket åtog sig en af knektarne att klättra dit upp och afhugga draglinan. Trappan skulle då falla ned. Underofficeren gaf sitt bifall dertill. Genom att stiga upp på den ene kamratens axlar lyckades det soldaten att efter ett par misslyckade försök få tag i en af de långa bjelkar, som lupo längs taket. Varsamt klättrande närmade han sig trappan. Ett par hugg, som icke hördes för de dånande kläppslagens skull, och trappan föll ned med ett väldigt brak. Nedre delen af den splittrades visserligen, men den var det oakadt ändock brukbar.

Den gamle klockaren hörde trappans fall och för första gången på många år bleknade hans af solen brynta kinder.

»Jag är förlorad», tänkte han i första häpenheten, men strax derpå återkom spänstigheten i hans själ. Att ringa längre ansåg han ej mödan lönt. Med ett språng stod han framme vid torngluggen öfver kyrkans skepp och såg forskande nedåt. Afståndet från gluggen till taket var knappt mer än tre alnar. Vid denna upptäckt ljusnade hans anlete.

»Der nere skall ingen komma åt mig», sade han för sig sjelf, »och krutröken från de stridande skall dölja mig, bara jag trycker mig stadigt intill tornmuren.»

Sagdt och gjordt. Med ett enda snitt afskar han klocksträngen, som höll öfver sex alnar i längd, lade den

dubbel omkring den midt i luckan befintliga starka posten och firade sig på detta sätt ned på takåsen, öfver hvilken han satte sig grensle. Han såg då till sin stora glädje att den strax nedanföör luckorna gående breda gesimsen hindrade hans upptäckande ofvanifrån då han tryckte sig tätt intill tornmuren. Nedifrån kyrkogården bolmade också krutröken uppåt i så täta ringlar, att det var omöjligt att derifrån bemärka honom.

Sedan flyktingen väl kommit ned på taket, drog han ringsträngen efter sig. Hans flykt hade också skett i »grefvens tid», såsom det heter, ty knappt hade han fått strängen ned till sig föör än ryssarne med förenade bemödanden lyckades bända upp golfluckan till öfre tornkammaren.

Från sitt gömställe kunde den gamle klockaren tydligt höra fiendernes hojtande och svärjande under det de förgäfvos sökte efter den försvunne, och ett leende af belåtenhet öfverflög hans anlete då han mumlade för sig sjelf:

»Ja, det må ni gerna ha. Har jag inte lurat er bra! Ack, inte trodde jag att ni voro så dumma!»

Han hade icke sutit länge på sin obeqvåma plats då krutröken med ens skingrades af vinden. Gubben var nära att i förskräckelsen ramla ned.

»Nu är det då ute med mig», jemrade han sig. »De fördömde karnaljerne ska' snart få syn på mig och då skjuta på mig som på en kråka. Jo, nu har jag då råkat ur askan i elden.»

Ryssarne fingo också verkligen syn på flyktingen, och som klockan nu stannat, trodde de att mannen på taket icke kunde vara någon annan än den gamle ringaren. De fingo snart full visshet derom, då underofficeren skrek från den ena tornluggen:

»Den onde har visst tagit klockaren, ty här finnes han inte.»

»Skjut ned honom», befalde Rozoffski argt. »Honom måste vi ha i våra händer, ty han har gjort oss mera ondt än alla de andre finnarne tillsammans!»

Ett par jägare lade an och sköto, men bådaderas kulor förfelade sitt mål. Detta gjorde Rozoffski ännu mera ilsken.

»Ynkryggar», skrek han och ryckte muskötten från den ene jägaren, »så här ska' ni skjuta!»

Men det gick ej bättre för kaptenen än att äfven han sköt bom på den af förskräckelse nära halfdöde gamle klockaren, som endast med möda kunde hålla sig kvar på taket och i sin ångest utan urskilning rabblade upp så många böner och psalmverser han för ögonblicket kunde påminna sig. Bragt till ursinne af sin otur, lade kaptenen geväret ännu en gång till ögat och tog bättre sigte. Fingret närmade sig trycket och skulle just afsända den dödande kulan, då ett skarpt skott i detsamma smälde från norra kyrkogårdsmuren och en kula träffade hans gevär med den våldsamhet, att det slungades många alnar ifrån honom.

»Bra skjutet», ropade i detsamma kaptен Malm och hoppade vigt upp på muren; »det var ett mästerskott du gjorde, Rietu Pekkola!»

Öfver kyrkogårdsmuren rusade i detsamma den Malm-ska bataljonen under ett dånande hurrarop med bajonetten rakt på de förskrämda och i full förvirring bragte ryssarne.

9.

Kapellets lilla sakristia var på det enklaste möblerad. Ett stort ekbord, med en enkel spegel på, stod under fönstret. Vid de två långväggarna funnos väggfasta bänkar, och framför bordet två stolar med höga och groft utskurna karmar. De förskrefvo sig synbarligen från en ganska lång tid tillbaka och färgen på dem var här och der afnött. Taket, i hvilket hängde en träkrona af enklaste form, hade troligtvis en gång varit hvitt,

men deraf kunde icke nu det ringaste spår upptäckas. I ena hörnet stod en spisel, i hvars svarta gap några till hälften förvissnade löfruskor genast föllo den inträdande i ögonen.

Då Katri hörde den tunga, jernbeslagna dörren stängas igen, for en rysning genom hennes kropp och hon dolde ansigtet i händerna. Det förekom henne så ödsligt och tomt, och hon tyckte i dessa ögonblick att hon var öfvergifven af både Gud och menniskor.

Och för kort tid sedan hade hon ju varit så lycklig. Då hade lifvet lett emot henne, och om någon då sagt henne att en förfärlig olycka sväfvade öfver hennes hufvud, skulle hon säkerligen skrattat åt den mörka spådomen. Och nu? Hur förändradt var icke allt!

Med en ängslan utan like började Katri att undersöka hvarje vrå i sakristian. Sist kom hon till fönstret. Derutanför var endast tjocka skogen. Kyrkogårdsmuren låg här så nära fönstret, att man utan svårighet kunde stiga derifrån ned på muren. Ett hopp dertill och man var inne i skogen.

»Gud, om jag skulle våga det», tänkte Katri för sig sjelf och praktiserade sig upp på bordet. »Att slå ut fönstret och derefter . . . men tyst, jag hör steg! Gud i himmelen om det skulle vara . . .»

Hennes tankegång blef här tvärt afbruten derigenom att en nyckel försigtigt sattes i dörren på yttre sidan. En sakta vridning och dörren gick upp, men tillslöts åter igen.

Det var Jaakola, som åter stod framför Katri. Hans bröst flämtade af oro och ögonen glödde af en vild eld då han sade:

»Vi måste genast härifrån.»

»Vi», eftersade Katri med tonvigt. »Vi!»

»Ja, du och jag.»

Katri skakade på hufvudet liksom om hon icke begripit rättarens ord. Derpå sade hon med så lugn ton hon kunde antaga:

»Jag skall gå till min man!»

»Nej du, det är just det som du inte skall göra.»

Katris förut af ängslan bleka kinder hvitnade ännu mera. Hon var i första ångesten nära att förlora besinningen. Slutligen tilltvang hon sig likväl mod och sade:

»Du vet att Erik är min man, och jag har nyss lofvat inför Gud och människor att följa honom. Låt mig således gå!»

»Nej, deraf blir ingenting», svarade nordfinnen, under det ett rått skratt banade sig väg öfver hans läppar. »Du skall följa mig i stället.»

»Dig! Aldrig!»

»Åh, var du lagom stormodig. Jag vet nog ett sätt att tämja dig», utbrast Jaakola lidelsefullt. Han tyglade dock genast sina stormande känslor och fortfor: »Redan då du var ett barn hade jag fattat en lidelsefull kärlek till dig, och en gång i ensamheten här i skogen svor jag vid Gud eller vid afgrundens alla magter, jag kommer inte nu så noga i håg hvilketdera, att du och ingen annan skulle tillhöra mig. Du stötte föraktligt bort mig, kanske därför att jag är ful eller elak», fortfor han och skrattade å nyo på sitt infernaliskt hånfulla sätt, »ty du tyckte mera om Erik, och då förnyade jag mina eder, att ingen annan än du skulle bli min. Sedan dess hatar jag Erik så mycket som en människa kan hata en annan. Ni finnar här nere förakta oss, nordfinnar, och hålla oss för troll och värre än onda andar; detta fick jag erfara redan vid unga år, och min erfarenhet har lärt mig hur jag skall behandla er och hur...»

»Men majoren på Heinona, han har ju ej hatat dig, utan tvärt om bemött dig med all möjlig välvilja», afbröt Katri.

»Tala ej om honom», svarade Jaakola och slog händerna för ansigtet. En enda god rörelse började verkligen att genomfläcka hans själ. »Han är bland tusende den ende som under trettiofem långa år visat mänskliga känslor mot mig, och därför vördar jag honom. Men hvad batar det att *en* har ett sådant sinnelag, då tusentals andra hysa förakt och illvilja mot mig. Man tror att nordfinnen är kall som is, och att han ej kan älska och hata, men de som inbilla sig detta, ha betydligt miss-

tagit sig. Katri», fortfor han, och tonen i hans röst blef nästan bedjande, »jag känner på mig, att jag skulle kunna bli vansinnig för din skull, om...»

Det var just i detta ögonblick som den Malmska truppens hurrarop trängde fram till Katris och Jaakolas öron. Och med detta blandade sig nästan i samma sekund ryssarnes förvirrade rop och svordomar.

»Se så, vid afgrundens andar», skrek Jaakola och blef askgrå i synen af ilska, »nu skall man få se att bytet går mig ur händerna. Nej... nej...»

Med dessa ord rusade han blindt på Katri. Denna hade med en snabb rörelse sprungit upp på det låga bordet, i akt och mening att slå ut fönstret för att genom sina rop på hjälp väcka finnarnes uppmärksamhet. Som en tiger störtade nordfinnen på henne, fattade henne om lifvet, sparkade ut fönstret och stod, tack vare sin vighet och styrka, inom några ögonblick på kyrkogårdsmuren. Samtidigt rusade de flyende moskoviterne med kapten Rozoffski mot samma ställe, och innan Jaakola ens hann räkna till tre, befann han sig med sitt byte indragen i den vilda flykten inåt skogen. Katri låg afsvimmad i hans armar; brudkronan hade fallit af då Jaakola tog vägen genom fönstret, och af slöjan fans ingenting kvar; den hängde i trasor här och der på trädgrenarne.

Det enda som Jaakola fäste sig vid under den snabba flykten var att kapten Rozoffski med tillhjälp af en soldat släpade en kvinna med sig. Hennes ansigte kom han dock icke nu i tillfälle att se.

Finnarne förföljde en bit in i skogen, men som ryssarne fått för stort försprång, återvände de snart med oförrättadt ärende.

Den ryske underofficern och hans tre man gafvo sig fängne utan att försöka det ringaste motstånd.

På en väldig kullersten nere vid den lilla båtbyggnan satt Erik Ollikainen och stirrade omkring sig åt alla sidor, under det han tidt och ofta med båda händerna öfverfor sin af kallsvett öfverhöljda panna. På kort afstånd från honom hade Malmska truppen kopplat gevär.

»Stackars Erik», sade kaptenen till majorskan Segererantz, som i detsamma närmade sig med sin yngsta, gråtande dotter, »så nära lyckan och ändock nu så långt aflägsen från henne!»

»Än jag då», utbrast majorskan, djupt suckande, »beklagar ni ej också mig, herr kapten?»

»Har ni också gjort en förlust?»

»Ja, min äldsta dotter, min präktiga Anna, är också försvunnen.»

»Hon är kanske död?»

»Nej, då skulle hon finnas här.»

»Hon har må hända på omvägar kommit undan till Heinona?»

»Nej, och tusen gånger nej! Hon skulle inte kunnat lemna mig och sin syster.»

»Hvar kan hon då vara?»

»Hos våra fiender. Hon har utan tvifvel rönt samma öde som Eriks unga brud.»

Kapten Malm funderade en stund. Derpå gick han raskt fram till Erik Ollikainen, lade sin hand på hans axel och sade, i det ett djupt allvar afspeglade sig i de manliga dragen:

»Vakna upp, Erik! Ej skall du med klagan och sysslolöshet kunna återvinna din brud. Handla med den djerfhet och det mod som du besitter, och du skall få se att ditt sökande skall krönas med framgång, ty modlös och håglös man uträttar inga storverk!»

»Ni har rätt, kapten», utbrast Erik och sprang upp. »Förlåt att den första sorgen nedtryckte mig. Hädanefter skall jag visa att jag både *kan* och *vill* handla. Pojkar», ropade han derpå till de omkring honom stående, som varit med honom i första striden, »viljen I gå med på jagt efter ryssar?»

»Ja, ja!» ropade alla med hänförelse.

I detta ögonblick kom gamle klockaren framstultande. Han hade blifvit nedhjelpt från taket af Malms soldater, men derunder sönderrifvit sina kläder i betänklilig grad. Han gjorde också en högst komisk figur då han

sammanhöll de ramponerade benkläderna med venstra handen och räckte den högra åt Erik, i det han sade:

»Medan jag satt på takåsen såg jag att ryssen tog vägen norr ut.»

»Tack för underrättelsen», svarade Erik och tryckte hjertligt gubbens hand, »och tack för det ni ringde hit kapten Malm; det skall aldrig glömmas i Savolaks.»

»Åh... hå... hm... hm... det är för mycket... gjorde blott min skyldighet», stammade gubben, då icke blott kapten Malm och prosten Sievo, utan äfven major-skan varmt tackade honom. »Herre Gud, jag skall gerna ringa så i många veckor, bara jag dermed kunde ringa den fördömde ryssen ur landet.»

Sedan de som icke egde dugliga gevär fått sådana af kapten Malm, som alltid på sina ströftåg medförde ett stort antal deraf för att utdela bland frivillige, aftågade Erik med sin trupp åt samma håll som ryssarne flytt undan. Icke många minuter derefter bars Mikko Ikonen, som hittills blifvit bortglömd, ut ur kyrkan af fyra soldater, allt under det han i full feberyrsel höjtade och skrek, att man skulle gifva honom hans muskött, så att han finge betala den ryss, som sköt honom rakt i skallen, »för gammal ost».

II.

Finnstugan på Waajasalo holme.

1.

En af Finlands största sjöar är Kallavesi, belägen ungefär midt i Kuopio län. Liksom alla de andra finska sjöarne har den sönderbrutna, dels skogiga, dels klippiga stränder. Holmar och skär ligga spridda oregelbundet om hvarandra på Kallavesis yta och gifva det långa, dels breda, dels smala vattnet ett högst pittoreskt utseende, som mäktigt tilltalar åskådaren. Här en med ymnig barrskog bevuxen holme; några alnar derifrån en mindre sådan, utpyntad med små, tunna björkar, och strax der bredvid ett ödsligt, sterilt skär, i hvars remnor kanske en liten regnbäck strömmar ned från den fyllda basinen uppe på skärets krön, och under sina muntra språng vattnande de få nästan förvissnade tistlar som här och der fäst sig på remnornas botten eller på deras sidor. Det är ett landskap fullt af den egendomligaste omvexling, som mången gång, då blicken fortsätter uppåt landsbygden, slutar i böljande åkrar och kala bergåsar, der den tunna flygsanden hvirflas upp och gifver luften en tung, gråaktig färgton, eller också i bruna, vidsträckta ljunghedar, genom hvilka små bäckar och rännilar i sakta mak och lekfullt sorlande leta sig väg från en sjö till en annan. Ett sådant landskap, ehuru icke prälande i den sydländska glöden eller framstående genom den stränga, nästan vilda nordiska natur, som utmärker andra lika nordligt

belägna trakter, utan någonting midt emellan dessa båda, är dock tilltalande genom sin enkla skönhet, som på sätt och vis också är storartad, ty *allt* i naturen bär vittne om dess storhet: den kraftiga eken och det veka vassstrået, den starka örnen och det svaga, i gruset krälände och för menniskoögat knappt synliga krypdjuret.

På den plats, der landet mer än annorstädes skär in i Kallavesis vattenyta och delar den i två stora hälfter, ligger den lilla, täcka staden Kuopio, efter hvilken länet erhållit sitt namn. Fortsätter man vägen åt norr, kommer man snart till Toivola med sina starka och nästan ointagliga pass, och går man ännu längre fram på den längs sjöns östra strand löpande vägen, hinner man slutligen till Idensalmi, beläget vid norra ändan af Kallavesi. Det är en väg full med omvexlande behag, och den som en gång åkt eller vandrat densamma, skall sent glömma den både för dess egen skull och för de stora historiska minnen som härstädes möta honom nästan vid hvarje steg.

Under sitt glänsande segerlopp öster ut hade Sandels stannat vid Toivola. I denna trakt började nu både till lands och sjös ett guerillakrig, hvartill maken ännu aldrig skådats i dessa trakter af Finland.

I en liten stuga, som stödde ena gafveln mot det sydligaste passets fuktiga vägg, hade Sandels tagit sin bostad. Stugan bestod af två rum, ett större och ett mindre. Det här och der skadade taket hade för tillfället blifvit lagadt, så att öfverbefälhafvaren kunde bo der utan att allt för mycket besväras af väder och vind.

Den ljumma augustisolen kastade sina morgonstrålar in genom det största rummets små gröna fönsterutor, genom hvilka de endast sparsamt kunde belysa de i rummet befintliga möblerna, ett stort grofhyfladt furubord, på hvilket en karta öfver Savolaks och Karelen låg, den långa bänken vid väggen midt emot fönstret och tre stycken pinnstolar utan ryggstöd, mera liknande dem som skomakarne begagna. En lång studsare af grof kaliber, som tillhörde egaren till stugan, fjerdingshonden Paavo, hvilken med glädje upplätit sin tarfliga

bostad åt Sandels och sjelf med sin familj, bestående af hustru, en tio års gammal pojke och Paavos tjuguariga syster, flyttat in i ett några famnar derifrån beläget pörte, hängde på ena sidan om spiseln, dit solens strålar aldrig hunno fram. Ett par dvergartade blommor stodo i hvar sin burk i fönstret och tycktes liksom glädjande räta upp sig då solstrålarne vänligt smekande berörde deras blad.

Utanför stugan och vida der omkring rådde ett ständigt sorl af soldater af alla vapen. Tält, baracker och små jordkolor gjorde åsynen af denna soldatstad, i hvars utkanter de svarta kanonmynningarna på sitt stumma, men värtaliga språk tycktes varna en fiende från att nalkas, på sätt och vis angenäm, åtminstone för finnen, och helt säkert ganska pittoresk för den fredlige åskådaren.

Det brokiga lifvet i fält har utan tvifvel sina stora behag liksom obehag. Ingen timme går soldaten lugn för sitt lif. Rätt som han med ölbägaren eller bränvinspluntan för läpparne skämtar med kamrater och marktenterskor, eller på en trumma spelar en »bondtolvva» med trumslagaren om en mugg öl eller en sup, eller i gröngräset dansar om med bygdens nyfikna tärnor, vips skräller den dystra larmsignalen; muskötterna laddas, bajonetten påskrufvas, och på kommandoordet »framåt, gå på!» bär det af från ölet, supen, korten och flickorna mot fiendens täta bataljoner, från hvilka död och förstörelse möta honom i de mest olika och afskräckande gestalter. Han vet ej om han någonsin mera får återse den tärna, från hvilken han midt under dansen röfvade en kyss, eller om han kommer i tillfälle att betala marktenterskan för det borgade ölet och bränvinet.

Men det är just detta skiftande lif som utgör den trogne och sanne soldatens största förtjusning. Retelsen deri väcker till lif hos honom alla slumrande känslor; han blir hård när detta fordras, mild och vek der emellan. Det är denna ständiga lek och kamp med döden som bildar hans karakter och göra honom äfven mera mottaglig för tanken på ett annat lif.

En sådan anda var rådande hos Sandels soldater,

icke blott vid Toivola, utan äfven under hela detta minnes- och bragdrika fältttåg, det mest lysande under 1808—1809 års krig. Och det var icke blott de närvarande omständigheterna som födt denna anda; den hade bibringats dem till en stor del af Sandels sjelf.

Tidt och ofta var han ute bland sina krigare, och hvar han visade sig blickade alla, så befäl som manskap, med vördnad, beundran och kärlek upp till sin »tappra gen'ral», ur hvilkens stora, blå ögon snilletts eld glänste på samma gång som allvarets och mildhetens. Hans höga, smärta gestalt passade till en krigare. Sandels var också utan gensägelse den snillrikaste härföraren under denna långa fejd; det bevisade han tydligt genom den segerbana han på en jernförelsevis kort tid tillryggalade och som ändades först då han, försande ryssarne framför sig, stod med sina förtrupper på ryskt område.

De ljumma solstrålarne hade icke länge belyst den lilla stugans fönster och föremålen der innanför då Sandels fullt klädd trädde ut från det mindre rummet, som af honom begagnades till sofkammare.

»Här är qvafft inne», mumlade han för sig sjelf; »litet frisk luft kan inte skada.»

Med dessa ord öppnade han icke utan svårighet det på rostiga gångjern gående fönstret. En flod af ljus strömmade in i rummet och de friska morgonfläktarne drefvo i en blink undan de qväfvande ångor som bildat sig under natten.

Sedan generalen en stund med drömmande blickar betraktat den af morgonsolen klart belysta nejden, nickat förtroligt åt några förbigående stridskamrater och en längre stund låtit sina ögon hvila på Kallavesis framför honom utbredda småkrusiga yta, öfver hvilken då och då ett doft mullrande, bärande vittne om att någon strid utkämpades der borta, rullade fram på luftvägorna, närmade han sig bordet på hvilket kartan låg. Vid den första blick han kastade på den, tog han ett steg tillbaka. Var det en synvilla eller en vink af en högre magt?

Så som han nu stod spred solen en smal ljusstrimma snedt öfver kartan. Strålen började vid Siikajoki, drog vidare öfver Revolaks fram till Toivola och Kuopio och förvann inåt Ryssland i rigtning mot den vid norra ändan af Ladoga belägna staden Sordavala.

»Ja», utbrast generalen under det hans anlete mer och mer ljusnade, »den vägen har en högre magt på sitt orakelspråk utpekadt för mig. Den vill jag också taga. Ryssarne stå strax innanför gränsen vid Ruskiala. Innan de hinna uppåt måste jag hafva de starka passen vid Taipale och Joensuu samt Tohmajärvi och Pelgjäarvi i mitt våld. Denna väg är den mest hotade. Hvad en händelse så utpekadt för mig, skall jag ej låta gå mig ur händerna så lätt.»

En knackning på dörren afbröt i detsamma generalens monolog. Vid hans kraftiga »stig in!» öppnades dörren och en krigare i sina bästa år inträdde.

»Välkommen hem, kapten Malm», sade generalen och gaf den kärke partichefen ett kraftigt handslag. »Säg ni något anmärkningsvärdt på er rekognoscering?»

»Jag var ända framme vid Taipale, men såg icke till en enda kosack», svarade kaptenen, »men af en gammal bonde hörde jag att ryssar varit sedde der i trakten ett par dagar förut. Troligtvis är det deras mening att ockupera nejden för att stänga oss från att hemta våra förråd derifrån.»

»Ni vet inte hvem som är deras anförare?»

»Jo, nog uppgaf bonden ett namn, men som generalen vet att det har sig ytterst svårt för folket att uttala främmande namn, så vred han till det uppåt vägarne. Men då jag på hemvägen närmare tänkte derpå, så kan anföraren inte vara någon annan än öfverste Paulucci.»

»Känner honom inte», svarade Sandels och skakade på hufvudet. »Har aldrig hört det namnet förr.»

»Jo, det har generalen visst, det», svarade Malm tvärsäkert. Han står på den rapport som Christiernin afgaf för åtta dagar sedan, då han körde 80 ryssar ned i vattnet från bron vid Nojtanoja. Det var Paulucci,

som äfven då anförde och lyckades undkomma endast genom sin hästs snabbhet.»

Under det kapten Malm återförde denna händelse i generalens minne, gick denne med armarne korslagda öfver bröstet fram och tillbaka öfver golfvet. Då och då stannade han framför kartan, men den glänsande solstråle, som visat honom vägen till Sordavala, fans nu ej mera der; den lyste i stället på ett par här och der söndriga fiskarnät, som hängde på väggen bredvid bordet.

»Jag måste ändock gå denna väg», tänkte han; »den är den enda rätta.»

Kapten Malm hade under tiden gått fram till fönstret och plockade liksom i tankarne några blad från der stående blommor, samt lät dem flyga ut med den lätta vinden. Hans blickar voro oafåtligt fästa på Kallavesis yta, der större och mindre segel tidtals skymtade fram mellan holmarne och skären.

Plötsligt upprullades der ute en tafva så liflig och intresseväckande, att han icke kunde återhålla ett utrop af öfverraskning.

»Hvad är det om?» sporde generalen och betraktade kaptenen forskande.

»Kom hit och se sjelf», svarade Malm och lemnade halfva fönstret åt Sandels, som med lika intresserade blickar följde tilldragelserna på Kallavesis yta. Och de voro icke de ende, som åskådade händelserna der ute. På den lilla slätt, som sträckte sig från generalens bostad och ned till sjön, och hvilken slätt der och hvar afbröts af smärre skogspartier och buskager, hvilka dock lemnade en ganska fri utsigt från landsidan, samlades efter hand officerare och soldater om hvarandra, och alla följde med den mest spända uppmärksamhet tilldragelserna ute på vattnet.

Se här hvad som tilldrog sig!

Från en af de norra holmarne kommo två barkasser, en större och en mindre, sakta roende söder ut. De tycktes vara ute på rekognoscering, ty de lade till vid de skär och holmar som passerades. I förstäfven blåste den svenska flaggan.

Hunna midt för Toivola stannade de plötsligt och några ögonblick derefter sköto tre ryska båtar, af hvilka hvar och en var större än de finska, med stark fart och gynnade af en god vind, ut från en i sydvest från Toivola belägen landtunga.

En sjöstrid utspann sig snart. De stridande blandades om hvarandra. Dånnet af handgevär och nickhakar hördes ganska väl till land, ty afståndet derifrån var knappt mer än en rysk werst.* Än låg krutröken tungt öfver de kämpande, och då skymdes desse helt och hållet för åskådarnes blickar, än skingrade den sig, och då visade sig det intressanta skådespelet i hela sin storhet.

Vid ett sådant tillfälle såg man hur de båda största båtarne (den finska och den ryska) råkat i närmare strid med hvarandra, under det den minsta finska båten genom ideligt skjutande och de djerfvaste manövrer sökte hindra de båda större motståndarne att komma den närmare på lifvet.

»Min fältkikare», ropade Sandels otåligt. »Hvar är den?»

Kapten Malm hade inom några sekunder hemtat den. Sandels satte den genast för ögonen.

»Ah», utbrast han, »de våga äntra! Raska pojkar. Det är bestämdt sergeant Lovén som består det der präktiga nappataget. Ah... ah... ah...»

I dessa ögonblick sjönk den ryska flaggan och ett dånande hurrarop från land helsade denna bragd.

Den segrande finska slupen vände sig nu mot de andra ryska båtarne. Den minste af dem flydde efter en kort skottvexling, de andre bokstaffigen skötos i sank.

En stund derefter styrde de båda finska barkasserne med de båda tagna båtarne på släp rakt på Toivola, på hvars strand största delen af den sandelska hären inväntade segrarne.

Generalen gick under tiden fram till kartan.

»Se här, kapten», sade han och följde med fingret vägen från Toivola, öfver Kaari, Sysmä, Taipale, Joensuu.

* En rysk werst = en tiondels svensk mil.

Tohmajärvi, Pelgjärvi och ned till Ruskiala, »den vägen skall ni gå. Tag så mycket folk ni anser er behöfva. Ni är just rätte mannen att anförä denna expedition. Bönder att bevärna träffar ni nog på vägen. Men begif er genast af.»

Det glänste till i Malms ögon, och han sade till hälften skämtande, under det han pekade på Sordavala stad:

»Hvarför utsträckte ni ej, herr general, er anvisning ända dit ned?»

»Kanske jag bort det», skämtade också Sandels. »Nå, nå, det är vackert om ni kan fatta säker fot vid Pelgjärvi.»

Då aftonen sänkte sina matta skuggor öfver nejden, stod den Malmska truppen ordnad till denna expedition, som inom kort skulle blifva så lysande och minnesvärd. Med ett: »Lefve generalen! Lefve Finland!» aftågade han dels på kedja, dels i sluten trupp genom de öster om Toivola liggande vidsträckta skogarne.

2.

En af de förnämsta holmarne i Kallavesi är Waajasalo. Delvis bevuxen med tät skog, delvis bestående af frodiga ängar, är den, liksom fordom, en af de vackraste holmarne i den ofvan nämnde sjön. Karhunsalmi sund skiljer den från fastlandet. I närheten af nämnde sund, delvis uppgrundadt och delvis ganska djupt, låg på stranden af den nämnde holmen hemmanet Leskelä, en väl byggd gård, den präktigaste i trakten. Från Leskelä var utsigten fri öfver sundet och de trakter som omgäfvö detsamma. Stora ängar sträckte sig uppåt holmen så långt ögat räckte, och när dessa togo slut, syntes här och der små skogspartier af bryta traktens enformighet.

I kanten af det skogsparti, som låg närmast det ofvan nämnde hemmanet, hade Antti Tikkonen ungefär tio år före tiden i denna skildring uppbyggt åt sig en liten stuga, den han gulmålat och försatt med ett tak, som han trodde skulle utgöra ett bastant skydd för regn och storm. Men här, om någonsin, visade det sig snart hur vanskliga de menckliga beräkningarna ändock äro. Vid pass åtta dagar efter det Antti fått sin stuga och dess tak färdiga, uppstod en storm, ett hiskligt stormväder, som man höstetid får upplefva i våra nordliga bygder. Efter en knapp timme fans ej mera något spår af taket på Anttis stuga, och han slapp sedermera att gå omkring i bygden och skryta af, att hans tak var det starkaste på hela holmen. Många hade tagit sig illa vid att Antti var så högmodig, att de gerna unnade honom denna lilla qväsning.

Antti Tikkonen hade ända sedan han kommit till orten gjort sig känd för att, såsom nyss nämndes, icke allenast vara högmodig; han hade också namn om sig att vara elak och att stå i förbund med onda magter.

Hvarifrån han kommit visste ingen med säkerhet. Somliga gissade på Österbotten, andra på trakterna långt nordligare. Säkert är också att Antti gerna lät folket vara i den tron, att han hade gemenskap med onda magter, ty denna förmodan gjorde honom icke så litet fruktad. I följd deraf kunde han också, utan att behöfva frukta någon besvärlig nyfikenhet, få drifva sitt spel huru han behagade.

Oaktadt den försigtighet han alltid iakttog, visste man dock, att Antti ej sällan gick orätta vägar, och att han ej fått allt det han egde på ärligt sätt. Men som inga vittnen funnos mot honom, så kunde kronobetjeningen ej få sak med honom. Den följde dock allt hans görande och låtande med aldrig slappad uppmärksamhet.

Men Antti Tikkonen hade räfvens list och förslagenhet, och lyckades alltid på ett eller annat sätt draga sig ur spelet.

Tidigt på våren 1808 hade han en eftermiddag rott

ut för att se efter sina garn. Hvad som härunder inträffade på det ödsliga skäret ett par kabellängder i nordvest från Waajasalo, det visste ingen, men från den dagen var och förblef traktens fjerdingsman spårlöst försvunnen. Man sökte honom öfverallt utan att kunna påträffa det ringaste spår efter honom. Nog hviskades det man och man emellan, att det icke stod alldeles så rätt till med Antti Tikkonens färd, men då alla voro rädda för Antti, som aldrig dröjde med någon hämnd, vågade ingen nämna ett enda ord derom.

Vid tiden för denna skildring voro Waajasaloborna tidt och ofta utsatte för plundringar af ryssarne. Egenomligt nog rördes dock ingenting hvarken i eller omkring Antti Tikkonens stuga. Fienden gick förbi den, utan att låtsas se den, och det ehuru den låg öppen för hvar och en, som från Leskelä vandrade uppåt holmen. Detta förhållande gaf naturligtvis stark anledning till att misstänka Antti för att vara i förbund med ryssarne. Men icke heller om denna misstanke vågade någon fälla ett ord så högt, att det genom lyssnare kunde komma till föremålets öron.

När andre Waajasalofiskare råkade ut för ryssarne, blefvo de alltid jagade från holme till holme, deras fångst fråntagen dem och de sjelfve mången gång svårt mishandlade. Olika var det med Antti Tikkonen. Han blef aldrig störd i sitt arbete, äfven om han företog detsamma midt på ljusa dagen, i åsynen af de ryska barkassernes och kanonsluparnes besättningar. Nästan alltid hemkom han med rikt byte, af hvilket han dock aldrig, så långt någon kunde minnas tillbaka, hade delat det allra minsta med sina lidande ökamrater. Deraf uppkom ett sådant hat till Antti, att det mången gång var nära att Waajasaloborna samt och synnerligen sammanrotat sig och hämnats. Ryssarnes närhet skrämde dem dock, så att de förhöllo sig lungne, men lofvade hvar och en i sitt sinne, att framdeles, om ställningen förändrade sig till deras fördel, nog klämma efter honom.

Antti Tikkonen var icke okunnig om detta sinnelag hos Waajasaloborna, ty på smygvägar hade det lyckats

honom att få reda derpå. Hans naturliga vildhet upp-blossade i följd deraf ännu mera, och för sig sjelf svor han en dyr ed på, att inbyggarne på Waajasalo holme inom kort skulle komma att ångra, att de gjort sig till hans ovän.

En morgon, då ett par fiskare från Leskelä och Wihtakanta, en längre upp på holmen belägen gård, mötte hvarandra på vägen, som lopp förbi Antti Tikkonens stuga, sade den ene, sedan morgonhelsningarna voro öfverstökade:

»Det är nu tre dygn sedan Antti försvann från sitt hem.»

»Ja, och ännu är stugan tillsluten», inföll den andre.

»Kom», sade den först nämnde. »Ingen ser oss; vi vilja se efter om han ej är hemma.»

»Hur skall det gå till?»

»Genom fönstren, förstås.»

De båda fiskarne gingo ifrån vägen och stodo snart vid den lilla stugan. Men huru de än buro sig åt, kunde de likväl ingenting se, ty innanför hvardera af de båda fönstren hängde tjocka skinn, ett varg- och ett björnskin, och genom dem kunde ingen mensklig blick tränga.

Snopne gingo fiskargubbarne åt hvar sitt håll, under det de mumlade förbannelser öfver Antti Tikkonen.

De hade knappt försvunnit, den ene inåt skogen, den andre ned åt Karhunsalmi, då en undersätzig karl reste sig upp ur vägdiket, der han legat gömd. Det var Antti Tikkonen. Sedan han några minuter sett efter de bortgående, mumlade han för sig sjelf, under det hans läppar spotskt krökte sig och båda händerna knötos efter de bortgående:

»Ha, ha, ha! hva' fick ni se, nyfikne stackare. Tro ni att Antti Tikkonen går bort och lemnar åt hvar och en att titta in i hans stuga? Nej, slugare är han, det kan jag försäkra er. Vänta mig, vänta mig! Ni veta inte hvad som kommer att hända snart nog. Och det blir tid nog att ni få veta det då. Ha, ha, ha!»

Med dessa ord skyndade Antti hem.

Inemot midnatt återvände fiskargubbarne samma väg och händelsen gjorde att de äfven nu möttes på samma plats som på morgonen.

»Nu är han hemma», sade den ene och pekade på Anttis stuga, ur hvars fönster ett starkt ljusken lyste.

»Ja, jag ser det», menade den andre. »Passa nu på, att han inte haft något fanstyg för sig under det han varit borta.»

»Tror du det?»

»Jag är säker derpå. Antti är inte att tro mer än nätt och jemt.»

De båda fiskargubbarne hade knappt hunnit ur stugans åsyn då Antti Tikkonen trädde utom dörren. En bredskyggig hatt betäckte hans hjessa. Öfver ena skuldran hängde en lång studsare och i det grofva, breda läderbältet voro två pistoler instuckna.

Hans uppsyn hade någonting mera hotande i sig än någon gång tillförne och ofta knöt han händerna våldsamt upp mot Wihtakanta, der hans värste motståndare bodde.

»Vänta, ni», mumlade han och kramade skaftet på en bredbladig knif, som hade sin plats bredvid ena pistolen. »Länge ha ni förföljt mig med smädelser, men nu tål jag det inte mera. Föraktad har jag städse varit, men nu är min tid kommen, och ni ska' få betaldt för allt edert groll emot mig. Denna natt skall afgöra edert öde.»

Med dessa ord stängde han försigtigt dörren och gick fram till vägen. Sedan han här sett sig om, huruvida han skulle bli observerad under sin nattliga färd, men funnit att han var alldeles ensam, fortsatte han sin gång i raskare takt ned till Karhunsalmi sund. Ur ett fönster i Leskelä hemman syntes ett flämtande ljussken; från den låga förstugubron ljödo ömma kattserenader och vid grinden till bakgården skälde bandhunden på ett par rotande och grymtande smågrisar, hvilka hemmanets egare hittills lyckats fördölja för ryssarnes blickar.

Annars var allt lugnt i naturen, ja, så lugnt, att det ilska hundskallet klart och tydligt förnams på andra sidan om sundet, der en rysk trupp var som bäst i farten med att täta de farkoster, som de lyckats uppsnappa längs stränderna, och dem finnarne gjort otyglbara genom att borra hål i bottnarne.

Intet blad rörde sig; vattnet i Karhunsalmi sund låg bokstaffigen som en spegel, svagt försilfrad af halfmånens matta strålar.

Vägen ned till sundet sluttade en smula och var på båda sidor bevuxen med små buskar, som voro för låga att skydda en karl i upprättstående ställning. Ovissheten om att ej bli upptäckt, förmådde Antti att nedhukad skrida fram längs randen af vägen. Han gjorde det icke därför att han var rädd, utan emedan han icke onödigtvis ville gifva hugg på sig. Dock var han fast besluten, att för evigt tysta munnen på den, som skulle komma i hans väg.

Då han äntligen hann ned till strandbrädden, kunde han få en fri utsigt öfver det smala sundet. Midt emot honom hördes ett svagt sorl från de på andra stranden arbetande ryssarne. Antti glödde af otålighet under det hans blickar stirrade än åt den ena, än åt den andra sidan af sundet, liksom fruktade han att i hvilken minut som helst få se någon finsk barkass kila in. Det var icke längre än för två dagar sedan tre dylika hade rensat sundet från fiender. Hvarje minut som gick var dyrbar för Antti.

Under det han låg med halfva öfverkroppen framsträckt ur en af strandbuskarne, hörde han plötsligt ett lätt prassel bredvid sig. Handen för ögonblickligen till knifven, och den blottade kroppsdelen gled nästan ljudlöst in i busken igen, under det hans ögon oafslätligt stirrade åt det håll, hvarifrån prasslet kom.

Van som han var vid dylika nattfärder, hade hans skarpa ögon snart upptäckt en mensklig gestalt, som på samma sätt bespejade honom från busken midt emot. Antti hajade till, ty han kunde icke veta om ej denne andre hade flere gömde bakom sig. Hans onda samvete,

det han alltid vetat att döfva, började nu slå honom. Var måttet nu rågadt för honom?

Ju längre Antti betraktade sin fiende, som låg alldeles orörlig, dess mera orolig blef han. Månen, som i detsamma gick ur ett par lätta moln och kastade en blek strimma in mellan den motsatta buskens glesare grenar, lät Antti nu se ett ansigte som var för honom alldeles obekant. Det var således icke någon Waajasalobo, som han hade framför sig.

Denne okände, som å sin sida också bespejat Antti, gjorde i detsamma en häftig rörelse och kröp fram ur busken rakt på Antti.

»Halloh, der», utbrast han, »hvad är du för en persedel, som lurar på folk?»

Främlingens ton var på samma gång så kall och gäckande, att Antti hoppade till. Med ett enda språng var han ute ur busken och på benen, och der stodo nu de båda männen, begjutna af månskenet, och betraktade hvarandra med blickar som på sitt stumma språk tycktes säga så mycket som: »Hvarför har du stört mig i min förrättning?»

Efter en stund svarade Antti:

»Hvem jag är, det behöfver jag inte säga. Hvem är du?»

»Nordfinne», svarade Jaakola, ty det var han som så plötsligt uppenbarade sig.

»Det är jag också», inföll Antti glad.

»Jag är så godt som biltog från mitt hem», fortfor Jaakola dystert.

»Sak samma med mig», utbrast Antti och räckte fram handen. »Det var då besynnerligt att vi skulle råka hvarandra. Men hvarför är du biltog?»

Jaakola dröjde en stund med svaret. Derpå sade han, sedan han ytterligare förvissat sig om att han kunde säga rent ut:

»Jag har råkat förgapa mig i en flicka och det är . . .»

»För hennes skull som du måst rymma fältet», ifylde Antti småskrattande. »Jo jo men; de qvinfolken, de sätta en stackare på det hala ibland.»

»Ja, nog har jag varit tvungen att rymma fältet», inföll Jaakola hastigt, »men inte ensam.»

»Inte ensam», eftersade Antti med tonvigt på båda orden och gjorde dervid stora ögon. »Har du kanske flickan med dig?»

Då Antti gjorde detta spørsmål, glänste hans ögon med en så besynnerlig eld, att Jaakola i förstone ej var riktigt ense med sig sjelf om han skulle svara jakande eller nekande. Antti märkte denna tvekan och sade derfor raskt:

»Du behöfver inte hysa någon fruktan för att jag skall ta flickan ifrån dig, eller förråda dig, ty jag anar nog hur . . .»

»Tyst, tyst, någon kunde höra oss. Men sätt dig här, så ska' du få höra min historia.»

Sedan de båda nya vännerna slagit sig ned bredvid den ena busken, hvarifrån utsigten öfver sundet var fri, omtalade Jaakola hela sin lefnadshistoria ända till det ögonblick som då var. När han slutat, utbrast Antti:

»Jag är också nordfinne, såsom du vet, och början af mitt lif har också förflutit i skogarne, liksom ditt. Vi ha då förut kanske träffats någon gång, utan att vi nu komma ihåg det. Det var bra att jag träffade dig, så har jag alltid en bundsförvandt. Att bryta med ryssen törs jag inte.»

»Inte jag heller», svarade Jaakola dystert.

»Nå, då är det ju så bra som det någonsin kan bli», utbrast Antti. »Lika barn leka bäst, såsom du vet.»

»Ja, det påstås så», svarade Jaakola och sneglade på den nyförvärfvade bundsförvandten. Denne, som uppäckte den sneglände blicken, fortfor:

»Du tyckes inte hysa förtroende till mig, men det är orätt. Jag vill inte ha något med finnarne att göra, och det vill inte du heller, har jag tyckt mig förstå. Det är också bäst för oss om vi hålla i hop ända till galgen, ha, ha, ha!»

»Till galgen», repeterade Jaakola och såg åter snedt på kamraten.

»Ja», svarade denne, »låt oss tala förstånd. Du har öppet hyllat dig till ryssen, efter som du redan sagt, men det har inte jag. Dock är inte den stunden långt borta då äfven jag måste göra det. Ser du de der båtarne, som lägga ut från andra stranden?»

»Ja.»

»Det är ryska båtar. Kapten Demonoff kommer nu tillbaka med större magt än förut, och det är meningen att för alltid stänga Sandels från ön. Du må tro att det inte är första gången som grönrockarne ä' här.»

Jaakola syntes orolig, och då Antti sporde efter orsaken, sade han:

»Hvar skall jag kunna gömma Katri?»

»I min stuga.»

»Men... men...»

»Du betänker dig!»

»Ja, naturligtvis. Kommer den ryske kaptenen dit?»

»En sådan fråga. Det kan du väl begripa.»

»Då tors jag inte lemna henne der», svarade Jaakola sväfvande.

»Ha, ha, ha, du är svartsjuk», menade Antti skratande. »Ja, jag medger att det är ett kinkigt fall. De ryske officerarne ä' kände för stora fruntimmerskarlar, och är det dertill en vacker flicka, så... ja, du förstår; men jag försäkrar dig, att det inte finnes något säkrare gömställe på hela ön.»

»Får gå för din stuga, då», utbrast Jaakola dystert. För sig sjelf tillade han: »Jag skall nog hålla ett vaktsamt öga på dem, och göra de något försök mot Katri, så...»

Den handen, som hvilade på den bredbladiga knifvens skaft, kramade detsamma eftertryckligt.

De ryske sluparne hade emellertid hunnit öfver sundet. Soldaterna voro långt ifrån tyste, utan skralade med fulla halsar. De voro temligen säkre på att finnarne ej skulle störa dem.

»Hvar har du flickan?» sporde Antti häftigt. »Det kan vara tid på att föra henne i säkerhet.»

»Du har rätt», svarade Jaakola. »Följ mig.»

Några alnar på sidan om den buske, i hvilken Antti legat gömd, var ett tätt snår. Jaakola vek sakta undan grenarne, och vid det svaga månljuset, som nu obehindradt föll in i snåret, kunde Antti urskilja en menskelig figur i liggande ställning. Det var Katri. Ansträngningarna vid den långa marschen genom skogarne jemte sorgen öfver att vara skild från sin make hade helt och hållet medtagit hennes krafter, så att hon nästan var ett viljelöst verktyg i Jaakolas händer. Den hämndgirige nordfinnen hade dock så mycken hederskänsla kvar, att han icke på något sätt förgick sig mot den unga flickan i det värnlösa tillstånd hon nu var. Det fans ändock, oaktadt hans förhärdelse, inom honom en känsla som höll honom tillbaka.

»Är det långt till ditt hem?» sporde Jaakola.

»Nej.»

»Kan du hjälpa mig att bära henne dit?»

»Kör till», menade Antti», men först måste vi göra en bår. Här fins ju virke nog.»

Det dröjde icke länge innan båren var färdig. Varsamt upplyftes den unga flickan och lades på den. Hon visade inga tecken till att vakna och det oaktadt snårets törnen rätt mycket sönderripade hennes kläder.

Då Antti i månskenet kastade en blick på Katris vackra och bleka ansigte, blef han en smula fundersam. Jaakola märkte detta och sporde kärft:

»Hvad glör du så envist på henne för?»

Svartsjukan började redan få magt med honom.

»Tål hon inte att se på», inföll Antti spetsigt.

»Vänta du, det blir nog flere än du och jag som komma att se på henne.»

Dessa Anttis ord stucko Jaakola; och han började ångra på att han anmodat Antti om en fristad. Men hans ånger kom nu för sent, ty de ryska båtarne hade redan tillryggalagt något mer än sundets halfva bredd.

En half timme derefter låg Katri på en rankig pinnsoffa i det innersta rummet i Anttis stuga. Det enda fönster som fans der hade blifvit omöjliggjordt att tjena till flykt derigenom att Antti saft för ett par grofva

luckor. Genom ett rundt hål i deras öfversta kanter insläpptes en sparsam dager. Sedan Antti hemtat några brödbitar, litet sofvel och en kruka vatten, placerades dessa saker framför soffan, på det att Katri skulle ha något att äta då hon vaknade.

Rummet med sina helt och hållet nakna väggar liknade mera ett fängelse, och den kost, som de båda nordfinnarne bestodo Erik Ollikainens unga maka, var i det stora hela ingenting annat än fångkost.

Efter väl förrättadt värf begåfvo sig Jaakola och Antti ut för att gemensamt möta ryssarne.

3.

En af de lågländtaste platser i trakten är Nojtanoja. Sanka ängar och kärr, der det förädiska gungflyet hotar vandraren med en säker undergång, och der emellan tjocka skogar, i hvilkas inre skogshuggarens yxa ännu icke farit härjande fram, små bäckar, här och der utgrenande sig och bildande små insjöar med klart och friskt vatten, se der Nojtanojatraktens utseende i allmänhet.

Öfver en af dessa bäckar, som mera hade utseende af en liten å, gick en träbro. Vid båda ändpunkterna af bron lågo spridda pörten och små, trefliga hus, vittnande om att denna trakts inbyggare voro särdeles välbergade. Lugnet och trefnaden hade också ända hittills varit bofasta der. Småpojkarne och flickorna sprungo ut med solens uppgång, vadade under oupphörliga lekar och krumsprång plaskande genom de grunda bäckarne, jagade sommarens mångglänsande fjärilar, klättrade viga som kattor upp i skogens mest högresta träd, och vågade sig till och med ut på de största tufvorna i gungflyet, från hvilket de skrikande flydde med blixstens hastighet, då någon långörad »mickel» smygande gled genom små-

ren eller en klumpig »nalle», vädrande närheten af bikupor, luffade fram ur skogsbrynet på andra sidan kärret, husfadren, husmodren och tjenarne förrättade glada och nöjda sina hårda sysslor för att ur den karga jorden framlocka den för dem behöfliga knappa födan, åkrarne plöjdes och såddes och deras gröda inbergades under det röken från den närbelägna sveden inhöljde landskapet i en lätt dimma, och när solen gick ned och skymningen föll på, återvände alla, trötta till kroppen men glada till sinnes öfver att dagen blifvit rätt brukad, till sina enkla hem, för att der njuta den välbehöfliga hvilan, och allt detta uträttade de utan att störas af »långrockarnes» härskri, af kanonernes fruktansvärda dunder eller af kosacklansar och dånet af stepphästarnes hofvar. Taflan var enkel, men fridfull, hård, men ändock mäktigt tilltalande.

Dock äro ej friden och lugnet för evigt bofasta på jorden. Allt här liknar ett haf, en insjö, en flod, en bäck, hvilket man vill. Den ena dagen en spegelblank yta, dagen derpå, eller kanske inom bara ett par timmar, ja, ibland fortare, krusas ytan af små böljor, som växa till och slutligen storma med fradga på sina toppar i vildt raseri mot de stränder, de holmar och skär, dem de nyss fannade, kysste och smekte så ömt och varligt som en moder sitt barn.

Så var det också vid Nojtanoja. Då männen och kvinnorna kommo hem en afton hade ett bud anländt från St Mickel. En af traktens bäste björnjägare hade varit der och fått höra förunderliga saker berättas om krigsrustningar och ofred. Invånarnes lugna sinnen började nu att sjuda; antydningarna om att kriget stod för dörren blefvo mera bestämda och snart hade man full visshet om, att ofred utbrutit. Då blef det storm i allas sinnen; barnen gömde sig förskräcktare då man nämnde ryssens namn än sotarens, och alla började att med feberaktig brådska se till huru de skulle kunna bevара sin redbaraste egendom. På sina lif tänkte de ej, ty det första intrycket hos desse modige nojtanojabor var detta: »Kommer ryssen hit, så gå vi man och kvinna

ur huset och slåss med den arge fienden. Så gjorde våra förfäder under den *stora ofreden* och så gjorde våra fäder och bröder under tredje Gustafs krig.»

Och med sådana tänkesätt hos Finlands allmoge, ty icke blott vid Nojtanoja, utan äfven öfver hela landet tänkte man så, var det icke svårt för Sandels och kapten Malm att vinna sådana framgångar som de på jemförelsevis kort tid vunno.

En afton rusade den vid Nojtanojabrons södra ända lekande barnskaran in i gamle Heikels pörte, som låg närmast i vägen. Den nästan halfblinde gubben för förskräckt upp från den trästubbe, som tjänade honom till stol under det han långsamt men säkert täljde på skaffet till en yxa.

»Hvad är det för stoj?» skrek han och hötte åt barnskaran; »får jag inte ro till natten? Ut med er!»

Barnen förtäljde nu, alla skrikande på en gång, att de i skogsbrynet på andra sidan ån sett en massa folk. Somliga hade långa skägg, andra intet; somliga kröpo på händer och fötter, andra redo och hade »långa stänger» i händerna. När de hötte åt barnen, som först med nyfikenhet betraktat det för dem ovana skådespelet af så mycket folk och hästar, hade de små satt af derifrån och kommo nu för att berätta »pappa Heikel», såsom den gamle skogsskytten vanligtvis benämndes, om det sällsynta de sett.

Under barnens berättelse fördystrades den gamles ansigte än mera. Han anade nog hvad det var för slags folk som barnen sett, och länge dröjde det icke förr än hans aning besannades.

Den icke synnerligt starka bron darrade och knakade under tyngden af hästar och soldater, och inom kort voro husen vid Nojtanoja omringade af ryske jägare och kosacker.

Ett sådant lif som nu uppstod vid Nojtanoja hade det icke varit der på många år. Ur husen flydde hop-tals män, kvinnor och barn och kastade sig in i skogarne, kvarlemnande all sin egendom till plundring och brand. Väl sökte ryssarne att hindra dem från att fly

undan och det lyckades äfven med ett ringa fätal, men de fleste kunde smyga sig bort, sedan de först hunnit bevärna sig. Der och hvar sköto jägarne och kosackerne efter de flyende, men det var sällan som deras kulor träffade. Vid solens nedgång hade dock fyra nojtanojabor fått bita i gräset. Deras döda kroppar fingo ligga kvar och förpesta luften. Krigets förbannelse hade nått äfven denna fredliga trakt.

Bland dem som hindrats från att fly var äfven gamle Heikel. Nästan halfblind, som han var, hade han lupit rakt in i en kosackhop och der blifvit föremål för obarmhertigt gyckel. Han släpptes dock lös och ämnade skynda hem, då lågorna från hans antända pörte kommo honom att stanna.

»Jaså», sade gubben lugnt för sig sjelf, under det han flämtande satte sig att hvila på en kullfallen träd-stam, »jag ser att ni ä' er lika! Alldeles som under sista kriget.»

Sedan gubben hvilat sig en stund smög han sig åt sidan och lyckades komma in i närmaste skogsbryn, der han kröp under en kullbläst fura och gömde sig.

Nästan alla husen vid Nojtanoja hade blifvit afbrända. Bland dem som stodo kvar var ett pörte, beläget längst bort från bron. Här hade den ryske befälhafvaren, löjtnant Ogunoff, tagit sin bostad. Under den följande dagen kommo kaptenerne Baronowitz och Rozoffski till platsen. Den förre hade från Idensalmi flytt genom skogar och moras och otaliga gånger varit nära att bli tagen. Än till fots, än till häst och än på små, eländiga farkoster, som med möda kunde bära två man, hade han äfventyrat sitt lif hellre än gifvit sig fången.

Kapten Rozoffski hade haft mindre romantiska öden. Då han såg sig förföljd af den Malmska styrkan från Jokkis kapell, lemnade han en natt sina män och skyndade rakt på Nojtanoja, ty han hade genom spioner hört

berättas att löjtnant Ogunoff var på marsch till denna plats.

En gång hade han nära nog fallit i händerna på Härilagästgifvaren Torckell och en af dennes drängar, som voro ute på jagt. Det var midt i skogen öster om Härila, som Rozoffski blef uppskrämd, under det han som bäst höll på att taga sig en mer än välbehöflig hvila. Som en pil for han upp, sedan han först skjutit på Torckell, men skjutit bom, och satte af i full fart öfver stockar och stenar. Gästgifvaren och drängen voro honom i hälarne. De sände också ett par kulor efter den flyende. Drängens kula genomborrade Rozoffskis mössa och slet den från hans hufvud, så att han fick löpa med vildt fladdrande hår; den kula som Torckell omedelbart derefter skickade å stad, söndertrasade helt och hållet ett af kaptenens rockskört, men gjorde honom ingenting illa. Kapten Rozoffski sprang för lifvet, och kärleken härtill gaf honom nästan vingar. Efter flere timmars ansträngande färd anlände han till Nojtanoja. Aftonen hade redan inbrutit då han inträdde i den stuga, som löjtnant Ogunoff bebodde. Denne och kapten Baronowitz sutto just för tillfället i samspråk om händelserna vid Idensalmi. Några ögonblick före Rozoffskis inträdande utbrast Ogunoff lidelsefullt:

»Gif mig bara tid att först göra rent hus här, så skall jag sedan gå till Idensalmi och...»

»Men», afbröt Baronowitz, »du glömmer att Sandels står vid Toivola, och att det således är temligen svårt för oss att kunna uträtta någonting i hans rygg, der ströfkårer från Brahestadtrakten jemt och ständigt ströfva omkring.»

I dessa ögonblick inträdde Rozoffski. Ogunoff och Baronowitz sprungo upp från sina platser.

»Du här!» utbrusto båda samfäldt.

»Ja, och den fördömde Malm är mig i hälarne», inföll Rozoffski pustande. Sedan han lugnat sig en smula omtalade han utförligt hvad som händt vid kappellet och huru han sjelf varit nära att bli tillfångatagen.

»Vid den helige Michaël», skrek Ogunoff, »det är väl bäst att jag först som sist ser om mina förposter. Annars går det aldrig väl.»

Med dessa ord störtade han på dörren, lemnande de båda kaptenerne att underhålla sig med hvarandra bäst de kunde.

4.

Gubben Heikel var, såsom förut omtalats, nästan halfblind. Det oakadt hittade han ganska väl fram i trakten. Under de många år han bott der, hade han lärt sig känna hvar enda stig genom skogen och var så väl bevandrad der, att han till och med i mörkret kunde leta sig väg fram till de närmaste byarne och pörtena.

Denna lokalkänedom kom honom nu väl till pass. Trefvande framför sig gick han oupphörligt framåt, och stannade först då han förnam hviskande röster i närheten. Såsom förhållandet vanligtvis är med personer som förlorat något af ett sinnes fullständiga bruk, att ett annat sinne skärpes i betydligare grad, så var det också med gubben Heikel. Hans hörsel hade blifvit mycket skarpare sedan synförmågan aftog. I följd deraf förnam han tydligt att de samtalande voro finnar.

»Hallåh!» ropade han för den skull. »Hallåh!»

Han hade knappt fått sista ordet öfver läpparne, när det började prassla i de närmaste buskarne, och innan gubben visste ordet af, hade han två män framför sig. Den ene af dem påtände en perta * och började lysa Heikel rakt i ansigtet, under det han utbrast:

»Hvad är du för en persedel, som stryker så här ensam omkring?»

* En furusticka, som de fattigare finnarne vanligtvis begagna att lysa sig med.

Sedan Heikel fullkomligt öfvertygat sig om att det verkligen var finnar som han hade framför sig, berättade han utförligt huru ryssarne gått till väga vid Nojtanoja. Då han slutat, sade mannen med pertan:

»Det der låter inte otroligt, men hvem kan veta om du inte är spion.»

»Nej då», svarade Heikel trovärdigt.

»Följ då med till kapten Malm.»

»Ja bevars.»

Inför kaptenen, hvilken just då var på marsch åt Pelgjärvi till, berättade Heikel detsamma som han förtäljt i skogen. Denna berättelse gaf Malm anledning beordra sergeant Rosenquist att med några man söka bortsnappa fältvakten vid Nojtanoja.

»Men gå bara försigtigt till väga», sade kaptenen till slut. »Det är inte meningen att drifva ryssarne ifrån platsen, utan endast att oroa dem, så att de se att vi äro vakne.»

Sergeanten lofvade att gå till väga med all möjlig försigtighet. För den skull utvalde han sexton de bästa savolaksiske jägare han kände och beredde dem på hvad som skulle ske. Alla glödde af begär att få hämnas de lidanden som fienderne låtit invånarne utstå.

Just som sergeanten stod i begrepp att begifva sig af, kom Erik Ollikainen häftigt emot honom.

»Det var Håken hvad du ser förstörd ut», menade sergeanten. »Har du inte fått någon spaning på din hustru ännu?»

»Nej! Hvart gäller marschen?»

Sergeanten nämnde stället och tillade bekymmerslöst:

»Vill du följa med?»

»Ja.»

»Men då skall du genast vara i ordning.»

»Jag är så också.»

Marschen anträdde genast. Den var ytterst mödosam, emedan ett stridt regn dagarne förut uppblötnat marken, så att foten knappast kunde få något fäste på densamma. Dock lyckades det Rosenquist att, med gamle Heikel såsom vägvisare, efter några timmar komma i

närheten af Nojtanoja. Heikel förde den finska styrkan till ett ställe utmed ån, hvarifrån sergeanten hade en ypperlig utsigt öfver Nojtanojabron och den vid norra ändan deraf befintliga fältvakten, uppgående till omkring femtio man.

»Den der styrkan bör inte vara svår att få bugt med», sade Erik Ollikainen, som tillsammans med sergeanten gått ut på en liten udde, i skydd af hvars träd de obehindradt kunde observera fiendernes rörelser.

»Vi ska' också försöka att knipa bort dem», menade sergeanten. »Skogen är mörk och tät, och saken skall nog gå lätt för sig.»

Sagdt. En timme efter Rosenquists och Erik Ollikainens samtal smög sig den lilla savolaksiska afdelningen genom skogen och lyckades komma fram till fältvakten utan att bli observerad. Sergeanten var temligen säker om sitt byte och han stod just i begrepp att i allsköns tysthet bemäktiga sig densamma, då han i stället ryckte till, under det en mustig ed banade sig väg öfver hans läppar:

»Perkele!» utbrast han derpå och stampade ursinnigt i marken. »Om han förhållit sig stilla, så . . . framåt då. Låt ingen slippa undan!»

Se här orsaken till sergeantens missnöje.

Från alldeles motsatt sida kom brigadadjutanten Wallgrén, som anförde den Malmska förtruppen, tågande mot bron. Han var okunnig om Rosenquists expedition, och rusade för den skull, då han upptäckte ryssarne, dem rakt på lifvet med fäld bajonet. Fältvakten gjorde kort motstånd, men sprängdes derpå helt och hållet. De ryske jägarne flydde hals öfver hufvud förbi sergeantens afdelning in i skogen.

Ett par af dem förföljdes på det ifrigaste af Erik. Plötsligt stannade de vid ett kärr, obeslutsamme om de skulle våga sig ut på de gungande tufvorna eller ej. Men då Erik kom närmare och ej visade någon lust att gifva dem pardon, fortsatte de flykten. Den ene kom lyckligt öfver kärret, men den andre försvann, under uppgifvande af höga nödrop, i dyn mellan ett par tufvor.

Ju mer han arbetade för att komma upp, desto djupare sjönk han, och snart var han för alltid försvunnen.

»Kunde jag hjälpa dig, så skulle jag», mumlade Erik för sig sjelf, under det han betraktade det hemska skådespelet ute på gungflyet. Han var djupt skakad deraf, ty han hade sjelf en gång varit nära att drabbas af samma hemska öde. Då han ej mera såg till ryssen, sände han en kula efter hans flyende kamrat och återvände till afdelningen.

Löjtnant Ogunoff hade under tiden skyndat ned till bron i spetsen för hela sin styrka. Omedelbart efter honom kommo Baronowitz och Rozoffski. Striden om den af ryssarne redan antända bron uppblussade med yttersta häftighet.

Erik Ollikainen hade, med det mod som var honom medfödt, kastat sig in i hetaste striden, och hans musköt anställde svåra härjningar bland de ryska leden.

Plötsligt stod han öga mot öga med Rozoffski. Denne ryggade ofrivilligt tillbaka då han varseblef Erik och sköt en jägare framför sig till skydd, ty han hade nogsam sett af striden vid Jokkis kapell att finnen icke var att leka med.

»Ah», skrek Erik och rusade på kaptenen, »nu skall du ej komma undan, skurk!»

Med dessa ord försökte Erik att rusa på Rozoffski, men jägaren stälde sig i vägen. Ett envig uppstod mellan finnen och ryssen. Det varade länge, men slutligen föll den sist nämnde med genomborradt bröst till marken. Jägaren hade likväl dess förinnan lyckats tillfoga Erik ett lätt sår i venstra armen.

I detta ögonblick, då Erik af den starka blodförlusten vacklade tillbaka och skulle ha fallit, om ej Rietu Pekkolainen i detsamma mottagit honom i sina armar, ville Rozoffski springa på honom, men hejdades i detsamma af Ogunoff och Baronowitz, som fattade honom i armarna.

»Är du galen?» hviskade den sist nämnde, »du ut-sätter dig för en säker död!»

Rozoffski drogs derefter med in i den allmänna flykten. Inom en half timme fans icke en enda ryss mera vid Nojtanoja. Småningom återvände invånarne, barnen lekte som förut vid bron och männen kunde snart i fred sysselsätta sig med de landtliga göromålen. På det lilla samhällets bekostnad uppbyggdes Heikels pörte å nyo, och den halfblinde gubben fick, aktad och ärad af alla, der sluta sina dagar kort förr än under rättelsen kom att Finland var en rysk besittning.

Sedan kaptan Malm, som anlände till platsen strax efter stridens slut, låtit laga den mer än till hälften af elden förstörda bron, gick han i starka marscher mot Pelgjärvi kyrka, belägen icke långt ifrån ryska gränsen. Han hade nemligen fått spaning på att ryska hufvudstyrkan stod der.

Erik följde dock icke med så långt öster ut. En aning sade honom att Jaakola icke tagit den vägen.

»Om jag till fots skall genomvandra hela Finland, skall jag dock söka upp den uslingen», tänkte han. »Möjligtvis har han tagit vägen åt Kuopio till, ty der är han säkrast. Jag vill söka honom der.»

Efter ett par dagars vistande i Nojtanoja, för att någorlunda hemta sig och samla krafter, började han en morgon i soluppgången sin vandring norr ut i riktning mot Kallavesi. Det var en besvärlig färd, men Erik höll ut, ty målet var ju att befria sin brud, sin Katri, ur skurken Jaakolas våld.

5.

Vid Toivola förgick ej en enda dag utan att större och mindre strider utkämpades. För det mesta lågo finnarna öfver i dessa strider. Ryssarne hade dock så säkert stängt vägen söder ut, att Sandels ej förmådde forcera den, hur mycket han än uppbjöd sina krafter dertill.

Ständigt var han i en feberaktig verksamhet och sällan var han hemma. Från tidigt på morgonen till sent på aftonen ströfvade han omkring i nejden, antingen till fots eller på båt, och ofta var han utsatt för att bortsnappas. Det lugn han egde i så rikt mått, och hvilket, enligt Runeberg, nådde sin höjdpunkt i slaget vid Virta bro, räddade honom mången gång ur de största faror.

En afton kom han hemridande med endast fyra man i sällskap af de tio som han tagit med sig ut. Han hade varit i skärmytsling vid Pujonsaari udde och der förlorat sex tappre bussar. Men så hade han också drifvit bort den ryska posteringen derstädes och förstört den låga förskansning som kosackerne uppkastat der.

Dammig och svettig steg generalen in i stugan, men hann icke vända sig många hvarf der inne för än adjutanten fänrik Fahlstedt inträdde och berättade att två ärevärdige gråhårsmän från Waajasalo holme bådo att få tala med »gindralen».

»Jag vet hvad det är frågan om», svarade Sandels och for med handen öfver pannan. »Fienden lemnar ej denna holmes invånare en enda dags lugn. För in gubbarne.»

De båda Waajasalogubbarne, som bodde vid hemmanet Wihtakanta, hade lyckats att en natt smyga sig bort från holmen och, oaktadt de förföljdes både af Jaakola och Antti, som oupphörligt sköto efter dem, likväl kommit undan. Inför Sandels berättade de nu så utförligt som möjligt de lidanden som de måste utstå, enär ryssarne foro fram med all upptänklig stränghet, brände deras gårdar, borttogo boskapen och fjäderfäna, skändade deras hustrur och döttrar och hotade till och med att föra alla, som kunde bära vapen, till Sibirien. Waajasalogubbarne skrädde min sann icke sina ord, och efter hvad generalen förut visste om ryssarnes härjningar, kunde han alls icke tvifla på att ej gubbarnes skildringar voro öfverensstämmande med verkliga förhållandet.

Sedan de slutat lofvade Sandels att hjelp skulle sändas dem. Glade i hoppet om befrielse från det ryska

oket, gingo Waajasalogubbarne sin väg, men stannade dock kvar vid Toivola, emedan de ej tordes vända tillbaka till fäderneholmen, öfver hvars skogar de tydligt kunde se eldröda sken här och der, antydande att mordbrännarne nu som bäst voro i farten.

Ett par timmar efter gubbarnes besök hos generalen aftågade löjtnant Fieandt i spetsen för femtio man för att bringa hjälp åt de förtryckte Waajasaloborna. Färden skedde på båtar och kursen sattes genast på Karhunsalmi sund.

Morgonsolen belyste redan skogarnes toppar. Efter hand trängde dess varma, lifgifvande strålar djupare ned bland snären och väckte småningom till lif alla de tusentals krypdjur, som dvaldes der inne, lyste på de små rännilarne och förmådde blommornas späda kalkar att öppna sig, sedan de först kysst bort daggen från desamma.

Det var en härlig morgon, full af friskhet och lif. Allt andades lättare i den svala morgonluften och äfven foglarnes sånger ljödo högre och mera hänförande i den vackra morgonen.

I skydd af den täta strandskog, som vid Leskelä hemman sträckte sig ända ned till sundets vattenyta, landsteg Fieandt obemärkt med sin lilla styrka. Han var sjelf den förste som satte sin fot på Waajasalos jord. I afsigt att genomsöka de närmaste strandsnären, gick han några steg uppåt, men stannade plötsligt och lade blixtnabbt handen på den i bältet sittande pistolen. Endast ett par alnar framför sig hade han upptäckt en mansperson ligga sofvande utmed ett tätt snår. Löjtnanten såg dock genast att det icke var en ryss han hade framför sig, och han tänkte för den skull att lemna den sofvande i fred, när det i en blink rann honom i sinnet att det kunde vara en Waajasalobo, och att han skulle kunna ha nytta af honom under expeditionen. Fieandt lutade sig för den skull ned öfver den sofvande och ruskade på honom. Den okände sof ändock.

»Skulle han vara död», tänkte löjtnanten. »Nej, hans ansigte är ju pionrödt och andedrägten jemn. Ah, du sjusofvare, jag vet nog ett medel att väcka dig.»

Med dessa ord ryckte han upp ett fint grässtrå och började kittla den sofvande i näsan. Verkan af denna metod var nästan ögonblicklig. Den sofvande sprang upp som om en orm plötsligt stungit honom, gnuggade sig först i ögonen och for med ena handen till den bredbladiga knifven, då han i första häpenheten och för sömnens skull icke kunde se om det var en vän eller en fiende han hade framför sig.

Då han slutligen öfvertygat sig om att det var den finska uniformen han såg, tog han i glädjen ett högt skutt och fattade löjtnantens hand i det han utbrast:

»Gud vare lof! Nu kan jag få hjälp!»

Löjtnant Fieandt hade redan igenkänt den kække partigångaren Erik Ollikainen. Efter otaliga mödor och försakelser hade det ändtligen lyckats honom att framtränga till Karhunsalmi. Qvällen före den finska truppens landstigning kom han oförmodadt, då han nästan uppgifvit hoppet om att få reda på Katri, att bli åhörare till ett par Waajasalobors samtal. De hade, trötte som de voro, tagit plats vid samma snår, i hvilket Erik förstuckit sig. Sedan de en stund resonnerat om den olyckliga ställning, i hvilken de befunno sig, började de att ömka sig öfver det öde som de två vackra qvinnorna, hvilka de ej kände, men som de ansågo vara bortröfvade, skulle komma att genomgå.

»Två vackra qvinnor», tänkte Erik och spetsade öronen. »Vid Gud, det kan ej vara några andra än Katri och Anna Segererantz. Men», fortfor han i sin tankegång, »den unga fröken var ej med Rozoffski vid Nojtanoja; hur hänger detta i hop?»

Sedan Waajasaloborna slutat sitt samspråk och hvilat sig tillräckligt, försvunno de inåt skogen. Erik var ej sen att begifva sig ned till stranden, der han hade lyckan att påträffa en liten ekstock, med hvilken han under nattens starka skymning praktiserade sig öfver Karhunsalmi sund.

Anländ till Waajasalo holme kände han sig trött och medtagen, hvadan han uppsökte en lämplig plats,

der han genast sjönk i en välgörande sömn, ur hvilken han, såsom vi veta, först väcktes af löjtnant Fieandt.

Natten hade fallit på. Ett stridt regn piskade marken och slog ned de små blomstren. Det var, med ett ord, ett äkta hundväder.

På vägen, som från Leskelä gick förbi Antti Tikkonens stuga, smög en ensam karl. Rockkragen var omsorgsfullt uppdragen ända till öronen och sammanhölls med en nål öfver munnen. Den bredskyggiga hatten hade han i stället dragit ned öfver öronen och öfver pannan, så att endast näsan och ögonen voro synliga.

Att i denna dräkt igenkänna Erik Ollikainen skulle varit omöjligt för hvar och en som icke vetat att vandraren var denne.

»Der», sade han då han såg ett svagt ljusken glindra emot sig från Antti Tikkonens stuga. »Der måste det vara. 'Första stugan till höger om vägen', sade ju Wihtakantabonden. Han hade der sett ett par vackra flickor, sade han vidare. Ja, det kan inte slå fel; jag har allt gissat rätt.»

Han var nu framme vid stugan och närmade sig det lilla fönstret. På bordet stod ett smalt ljus i en buteljals och der omkring sutto tre män, vid hvilkas åsyn Erik spratt till. De voro Antti Tikkonen, Jaakola och den ryske kaptenen Demonoff. Stugans väggar voro så tunna, att Erik utan svårighet kunde höra hvarje ord.

»Är det sant att generalstaben är i Wihtakanta?» sporde Antti och förde en med bränvin fylld bägere till sina läppar. »Är det sant?»

»Ja», svarade kaptenen torrt.

»Då är den också såld», mumlade Erik för sig sjelf. Jaakola, som hittills suttit skygg och tyst, invände nu:

»Men om finnarne komma öfver oss, hvar skola vi då gömma fruntimren?»

»Åh», utbrast ryssen och visade grinande ett par rader bländhvita tänder, liknande betar, »jag har mitt folk inte långt härifrån, och att föra de motsträfviga dit, det skall inte bli svårt. Men», fortfor han och såg lurande på Jaakola, »jag tror att vi byta, du och jag. Den du har är vackrare och spakare; majorens dotter är deremot arg af sjelfvaste fanken och biter omkring sig som en ilsken katta. Jag tror att vi göra ett byte. Ha, ha, ha!»

Jaakola förde vid dessa ord oförmärkt handen under bordet till den plats der han hade knifven.

»Åh», invände Antti, som såg hans mörka, glödande ögonkast och fruktade för sin landsmans obändiga lynne, »det är väl inte så brådtom. Det är väl allra säkrast att till en början sätta er fast på holmen, så att ej Sandels från Toivola kan...»

»Bah, prata inte om honom», afbröt ryssen öfvermodigt. »Han är vanmäktig emot oss! Men», fortsatte han och lyfte bågaren, »skönheterna ska' hit och skåla med oss, annars blir det inte något lif i spelet!»

Antti steg upp och öppnade dörren till det inre rummet. Ett gemensamt anskri af två fruntimmersröster hördes i detsamma inifrån. Erik lutade ansigtet närmare intill rutan, för att kunna se bättre. Om han blef upptäckt, det brydde honom så litet, att han icke ens tänkte derpå.

Snart såg han också Katri och Anna Segercrantz komma vacklande ut i det större rummet. Båda syntes förgråtna och skylde sina ansigten med händerna. Jaakola hade sprungit upp och stod med armarne i kors öfver den åt fönstret vända ryggen.

»Se så, mina vackra ungar», ropade kapten Demoff i det han höjde bågaren, »nu dricka vi er skål och hoppas att ni inte neka att besvara den. Väl är drycken endast för män, dock...»

Han fullbordade icke meningen. I stället räckte han fram bränvinsbågaren åt den darrande Katri under det han utsträckte venstra armen för att fatta henne om lifvet.

»Kapten!» utbrast i detsamma Jaakola och tog ett steg framåt, under det händerna våldsamt knöto sig och ögonen brunno af en hemsk glans. »Jag vill...»

»Vid den helige Michaël», afbröt Demonoff i det han gaf till ett gapskratt, »jag tror att karlen är svart-sjuk. Åh, bry dig inte om dylika småsaker, du! I fält får man inte vara så nogräknad. Se så, flicka, kom nu hit godvilligt!»

Med dessa ord ville han åter fatta Katri om lifvet, men äfven nu hindrades han derifrån.

Erik hade nemligen med de mest våldsamma sinnesrörelser följt händelsernas gång inne i stugan. Då ryssen första gången ville fatta Katri om lifvet, men hindrades derifrån af Jaakolas framträdande, hade han i en hast böjt sig ned och ryckt till sig en tung sten. Då ryssen för andra gången gjorde om försöket, var han ej längre mächtig att hålla sina upprörda känslor inom tillbörliga gränser. Med all den kraft han var mächtig af, slungade han stenen genom fönsterrutan under det han måttade rakt på den ryske kaptenens hufvud.

Jaakola hade redan till mer än hälften dragit ut knifven ur slidan och var redo att störta på den half-rusige moskoviten, skulle det än kosta hans lif, då Erik oförmodadt gjorde slag i saken. Men han hade icke måttat så säkert som han önskat. Stenen flög genom rutan så lätt som genom ett äggskal och surrade tätt förbi ryssens hufvud samt krossade ett på motsatta vägen hängande kruthorn.

Om åskan plötsligt slagit ned midt i rummet eller om Sandels sjelf med sin trupp plötsligen uppenbarat sig der inne, skulle ej detta i förstone ha kunnat verka mera förlamande. De första ögonblicken inträdde en förlamning, som helt och hållet förstummade tungorna på de tre männen. De sågo under olycksbådande tystnad på hvarandra, under det de med stirrande blickar betraktade än det sönderkrossade kruthornet, än hålet i fönstret, hvarigenom den svala nattvinden strömmade in och stora regndroppar stänkte på golfvet. De båda qvinnorna hade genast skrikande flytt in i det lilla rummet igen.

Medan förvirringen ännu varar och den ryske kaptenen nyktrar till igen, vilja vi förtälja på hvad sätt Anna Segercrantz blef qvitt kapten Rozoffski och föll i händerna på Demonoff.

Släpad mellan ett par jägare från Nevjärviskyrkogård, dignade den svaga flickan snart magtlös ned på marken.

Efter flere fåfänga försök att få henne att gå, befalde Rozoffski att en bår af qvistar skulle förfärdigas. Inom några ögonblick var den färdig och den gråtande Anna tvangs, oaktadt ifriga protester, att taga plats på densamma. Hon önskade naturligtvis ingenting hellre än att finnarne skulle komma henne till räddning, och hon bad ständigt derom. Men dag och natt gingo till ända och ingen räddning kom.

»O, Gud, Gud, har du då alldeles öfvergifvit mig?» suckade hon och dolde ansigtet i händerna. »Finnes det då ingen utsigt till att bli fri?»

Faran skapar nästan alltid djerfva naturer af de allra svagaste. Just som Anna låg och tänkte på hemmet och huru modren och systemen skulle sörja öfver hennes olycka, rann den tanken på henne:

»Om jag skulle försöka att fly undan? Nog hittar jag vägen hem.»

Den mörkaste delen af natten hade inträdt. Rundt omkring henne var allt lugnt, endast den entoniga hviskningen från de två jägarne, som blifvit utsedde att hålla vakt kring henne, hann till hennes öron. Hvert hon såg syntes ingen ljusning. Den skymning som rådde i skogen tillät henne icke att se många alnar omkring sig. Knappt ett par alnar från henne lågo ryssarne och anlidade då och då de med wotki fyllda fältflaskorna. Deras hviskande samtal blef mer och mer oredigt, och snart märkte den unga flickan att en af hennes väktare tungt insomnat. Den andre stred ännu en hård kamp mot sömnen. Långa meningar på ett för Anna obegripligt språk flödade öfver hans läppar, än undertryckta, än högljudda. Deraf, liksom af de olika tonfallen i hans röst, kunde hon förstå att jägaren icke var synnerligen glad åt att sitta här ensam och yakta.

Plötsligt hördes en prassling och Anna förmodade att vaktaren steg upp. Hon lade sig därför sakta ned på båren igen och låtsade sofva tungt. Men örhinnorna hade hon nog spända. Jägarens tassande steg kommo närmare, och till sin stora förskräckelse kände hon snart ryssens heta, af bränvin stinkande andedrägt bränna sina kinder. Det var nära att hon uppgifvit ett rop af fasa och förskräckelse, men hon betvingade den vedervärdiga känsla som bemäktigade sig henne och låg alldeles orörig, ehuru blodet nära nog ville isas i hennes ådror.

»Kanske han endast vill öfvertyga sig om huruvida jag sofver eller ej», tänkte hon. Och deri hade hon fullkomligt rätt. Sedan ryssen en stund lyssnat till hennes jemna andedrägt (hon gjorde den sjelf så jemn hon kunde, fastän det kostade henne de största ansträngningar), mumlade han några otydliga meningar, och af det sätt hvarpå han gjorde det, kunde Anna öfvertyga sig om, att han kände sig belåten med att finna den unga flickan sofvande.

Många minuter hade icke heller gått till ända förr än Anna tydligt hörde sina båda vaktare snarka i kapp med hvarandra.

»Nu eller aldrig», tänkte hon och reste sig upp. »Det må gå huru det vill, men...»

Hon uttalade icke meningen. I stället satte hon försigtigt de små, af stenar, qvistar och grenar sargade fötterna på marken. Till en början värkte de så hårdt, att hon nära nog uppgifvit ett anskri af smärta, men hon öfvervann om en stund denna obehagliga känsla och reste sig upp. Sedan hon några ögonblick dragit sig till minnes åt hvilket håll kapten Rozoffski hade sin plats, började hon att först krypande på händer och fötter, sedan gående leta sig väg genom skogen.

Den som en mörk natt, låt vara en sommarnatt, sökt bana sig väg genom en okänd och tät skog, utan att ega den ringaste ledning för sin gång, den kan till fullo inse hvad den svaga flickan skulle utstå under denna sin långsamma flykt. Händer och fötter blödde, så voro de söndersargade, men hon kände det icke, ty i

hvarje ögonblick stod den tanken klar för henne, att flykten möjligtvis vore upptäckt och att förföljarne redan voro i hennes spår. Och det var denna tanke som uppehöll hennes många gånger svigtande mod och kom henne att glömma den olidliga smärta hon erfor då qvistar, stenar och taggar rispade och sargade hennes ansigte, händer, fötter och armar.

Slutligen började dagen att förjaga nattens skuggor. Skogens innandöme ljusnade mer och mer och foglarne begynte uppstämma sina morgonhymner.

Medtagen af trötthet sjönk den stackars flickan, hon som aldrig behöft vänja sig vid dylika ansträngningar och för hvilken det kroppsliga lidandet endast var en saga, hvarom hon läst i böcker, ned vid randen af ett snår. Hon förmådde icke gå längre.

»Det må gå med mig huru det vill», tänkte hon, »men sömn måste jag hafva.»

Uttröttad, som hon var, sjönk hon snart i sömngudens, Morphei, armar och vaknade först då en grof stämman väckte henne:

»Ett fynd, ett rart fynd!» utropade stämman. »Kom hit, kapten Demonoff, så skall ni få se på en riktigt vacker flicka!»

Anna hade haft den oturen att endast byta om fångvaktare. Hon hade medan hon sof blifvit upptäckt af en annan rysk styrka, som under den nämnde officerens befäl var på marsch till Waajasalo.

Förgäfves bad och besvor Anna kaptenen att gifva henne lös. Ryssen endast hånskrattade och tillsade sitt folk att gifva noga akt på henne.

På detta sätt kom också hon till Waajasalo holme. Enda trösten i Katris och Annas dystra belägenhet var nu att de fingo vara tillsammans i det tränga kyffet och der utbyta tankar och förhoppningar på en bättre framtid.

»Hvem kunde det vara som kastade stenen?» hviskade Anna när de kommo in i rummet igen och hunnit skjuta till dörren. »Hvem?»

»Tyst, tyst», hviskade Katri och lade ena handen öfver Annas läppar. »Kanske en finne. Något är troligtvis i görningen.»

Med spända örhinnor lyssnade derefter de båda flickorna till hvad som komma skulle.

Då kapten Rozoffski fick kännedom om Annas flykt, upplågade hans raseri till den grad, att han utan dom och ransakning lät hänga de båda väktarne i samma träd, under hvilket de somnat in. Att förfölja den flyende vågade han icke af fruktan för kringströfvande finska afdelningar.

6.

Jaakola, som vid stenens inkastande ryggat tillbaka åt fönstret till, väcktes först till lif af ett par tunga och kalla regndroppar, som stänkte in på hans panna.

»Vid alla onda magter», utropade han och rusade fram till fönstret, »hvem kunde det vara?»

»Hvar äro mina jägare?» skrek kaptenen och kom nu till sans, äfven han. »Hur hålla de skurkarne vakt? Jag skall låta hänga upp hvar enda en, bara jag kan få tag i dem!»

Antti hade oroligt gått fram till dörren. I dessa ögonblick kom han att tänka på det hat, som Waajasaloborna hyste till honom, och hvilket de mer än en gång allt för tydligt lagt i dagen. Skulle det kunna vara en yttring deraf?

Medan han, tvehågsen om han skulle gå ut eller ej, grubblade på denna för honom så svårlösta gåta, ryckte Jaakola honom våldsamt i armen under det han skrek:

»Hvad funderar du på? Är det tid nu att stå här och glo?»

»Nej», skrek Antti, som vid dessa ord kom till sig sjelf, »du har rätt. Vi måste ha reda på hvem det var som kastade stenen.»

Men detta var lättare sagdt än gjordt, ty huru noga de tre männen än snokade kring finnstugan, kunde de ändock ej påträffa något misstänkt. Ej heller såg kapten Demonoff till några jägare. Ryssens ursinne steg för den skull till sin höjd och han svor ännu en gång en dyr ed på, att låta de försunlige sota för sin uraktlåtenhet att hålla vakt om sin förman.

Orsaken till de fyra kapten Demonoff åtföljande jägarnes bortovaro var denna: I en närbelägen bondgård hade tre af dem påträffat en kagge brännvin, som den flyende egaren med vilje lemnat qvar, för att lura fienden i en fälla. Detta lyckades. Kaggen togs med till finnstugan, och då soldaterna genom fönstret sågo att deras förman var sysselsatt med att njuta af samma dryck som de sjelfve, och de nogsamst visste, att han ej brukade sluta i brådbrasket, samt dessutom icke det ringaste kunde ana närvaron af finnar, hängåfvo de sig af hela sitt begär åt den af dem så högt värderade drycken. De gingo för den skull ett stycke afsides och här tömdes ända till sista droppen i kaggen. Men med denna droppe var också deras förnuft borta. De somnade in och det för evigt. Egaren till brännvinskaggen hade nemligen i sällskap med tvenne bekanta smugit sig efter ryssarne och dödat dem med deras egna vapen. Kaptenens hämndplaner tjänade således till ingenting.

Då Erik slungat stenen in genom finntorpets fönsterruta, skyndade han undan ned mot Leskelä, i hvars närhet löjtnant Fieandt ännu höll sig dold.

»Nå», utbrast denne när Erik trädde inför honom, »hvad har du sett?»

»Hela ryska generalstaben är samlad på Wihtakanta gård.»

Fieandt ordentligt hoppade till.

»Bedrager du dig inte?» sporde han ifrigt.

»Nej, herre.» Han omtalade derpå hvad han varit vittne till i finnstugan, och slutade sålunda: »Nog hade det varit bäst om jag kunnat förhålla mig lugn, men jag vädjar till er sjelf, hur ni skulle handlat om ni varit i

mitt ställe. Skada bara att jag ej träffade den karnaljen i skallen, såsom meningen var.»

Löjtnanten funderade en stund. Derpå utbrast han:

»Om vi skulle försöka att knipa bort dem medan de ännu äro kvar?»

»Svårigen låter det sig göra», ljöd Eriks modstulna svar.

»Hur så?»

»Det är naturligt att de redan lemnat finnstugan, ty nog inse de att fara är på färde. Dessutom är det så mörkt och besvärligt att nu gå inåt holmen, att vi säkerligen ingenting skola uträtta.»

»Du har rätt, Erik Ollikainen», inföll en gammal Waajasalobo, som kommit till Fieandt för att tjena som vägvisare. »Jag är född vid Wihtakanta och känner till hvar enda sten och buske der. Mitt råd är därför att löjtnanten väntar med anfallet tills dagen inbryter. Se så, Erik», fortsatte han tröstande, då han förnam de djupa suckar som arbetade sig fram ur den unge bondens beklämda bröst, »förtrösta på Gud; han har aldrig öfvergifvit den, som sätter sin lit till honom. Sanna mina ord, att innan du anar det, så har du din unga hustru hos dig igen. Från Waajasalo kunna ryssarne ej föra henne, ty rundt kring holmen kryssa Sandels barkasser och slupar, och att det inte blir fienden så lätt att slå sig öfver sundet här, det svarar nog löjtnanten för. Friskt mod bara, och du skall få se, att allt går bra till slut. Herre Gud, hvem tror du inte får upplefva motgångar här i världen? Och när sådana tynga oss under freden, hur mycket mera kunna de ej då inträffa under pågående krig.»

»Tack för edra välmenta trösteord, fader Pohjonen», svarade Erik och tryckte varmt den gamles framräckta hand. »Jag vill alltid behålla dem i minne och följa eder anvisning.»

Dagens första ljusstrimma hann knappt förgylla mer än skogstopparne, då löjtnant Fieandt anträdde marschen från Leskelä hemman, i hvars närhet finnarne icke ens sett skynten af en moskovit. Finnarne gingo i spridd ordning rakt på den för Erik så ödesdigra

finnstugan, inom hvars väggar han blott för några timmar sedan sett sin unga brud utan att kunna befria henne derifrån.

Hvar och en kan därför lätt gissa sig till med hvilka känslor han gick bredvid löjtnanten i spetsen för truppen. O, hvad han tyckte att den avancerade långsamt framåt! För honom var det snigelns sensamma gång. Hade han kunnat flyga, skulle han icke dröjt många sekunder qvar vid jorden.

»Är Katri qvar i finnstugan?» Se der den tanke som minut efter minut qualde honom. »Och om hon är qvar der, i hurudant tillstånd skall jag finna henne? Död eller lefvande och kanske vanärad? — Löjtnant», utropade han slutligen, då ångesten nått sin höjdpunkt, »det här går för långsamt för mig; låt mig skynda i förväg!»

»Men om du rusar rakt i förderfvet?» inföll Fieandt.

»Då är det min ensak!»

Med dessa ord begaf han sig af. Det gick fort för honom att komma öfver och förbi de hinder som lågo i hans väg, men framåt bar det ändå. Slutligen stannade han och studsade tillbaka. Framför honom lågo de fyra ryske soldaterna, Demonóffs eskort, och alla med gapande sår i bröstet. Här var dock icke tid att dröja. En liten slätt skiljde honom ännu från finnstugan, som låg der så mörk och dyster, ännu icke fullt begjuten af dagern. Innan han beredde sig till färden öfver denna slätt, såg han sig tillbaka, om finnarne voro långt borta. Han såg icke till en enda soldat, så väl dolde sig kedjan, men då han skarpare betraktade gräset, märkte han huru det sakta rörde sig i en lång, rak linie.

»De der förstå konsten att smyga sig fram», tänkte Erik förnöjdt. »Ta de inte hela den fiendtliga generalstaben, så ha de sannerligen en bra stor otur med sig.»

Vigt sprang han derpå ut på den lilla slätten, under det han i ena handen höll muskötten och i den andra den spända pistolen. I hvarje ögonblick väntade han att helsas med en kula från den på vid gafvel stående dörren eller det sönderslagna fönstret, men detta

bekymrade honom föga. Ännu en gång såg han sig tillbaka och märkte då att gräset, i hvilket den finska truppen kröp fram, var i häftigare rörelse. Häraf ökades hans djerfhet.

Då han kom fram till dörren, stannade han och lyssnade. Intet annat ljud förnams än det som uppstod då morgonvinden spelade in genom den krossade fönster-rutan. En dyster aning intog den unge finnen.

»Gud, om de dödat henne!» tänkte han och trädde beslutsamt öfver tröskeln. Ingen lefvande varelse syntes i det större rummet. Ljuset var nedbrunnet i den på bordet stående buteljen. Der bredvid låg en af bägarne kullstjelt; den andra hade hamnat under bordet och bitarne af den sönderslagna tredje blandades med lemingarna efter det af stenen krossade kruthornet. Med stirrande blickar stannade Erik midt på golfvet och lyssnade. Dörren till det inre rummet var tillstängd. Skulle han våga att öppna densamma? Gömdes ej der inne den förfärliga hemlighet som han väntade skulle uppenbaras? En våldsam skälfnings öfverföll hans kropp. Han for upprepade gånger med händerna öfver den svett-drypade pannan; benen ville knappt bära honom.

Slutligen tog han mod till sig och stötte upp dörren. En qvaf luft slog honom i näsan. Det dröjde en ganska lång stund innan han kunde öppna ögonen och se dit in. Skulle ej hans första blickar träffa hans unga hustrus liflösa kropp?

Men han kunde ju ej i evighet stå med tillslutna ögon. Han måste ha visshet. I denna föresats steg han raskt in i det lilla, qvafva rummet med sina för fönstret tillslutna luckor. Ett enda slag med muskött-kolfven krossade så väl den mörkgröna fönsterrutan som den ena luckan. Ljusskenet strömmade in och Erik började att granskande se sig omkring.

Ingenstädes syntes något spår af lefvande varelser, ej heller kunde han upptäcka någonting som häntydde på att våld blifvit föröfvadt. Jo, hvad var det som låg i ena soffhörnet? En tygbit. Erik tog upp den och höll den framför fönstret. Ja, det var en bit af Katris

brudklädning. Erik kände väl igen den. Sedan han ännu noggrannare undersökt de båda rummen, utan att finna något annat föremål som han kunde känna igen, utbrast han i dessa klagande ord:

»Hon är borta, kanske för evigt. Gud allena vet om jag mera får återse henne.»

Det låg en sådan hjertskärande klagan i dessa ord, att löjtnant Fieandt, som i detsamma trädde inom dörren, blef stående der och betraktade den modstulne Erik Ollikainen med djupt deltagande blickar. Slutligen trädde han fram till honom och sade:

»De skurkarne ha flytt till Wihtakanta och tagit fruntimren med sig, men...»

»Hur i Herrans namn kan ni veta det?» afbröt Erik häftigt.

»Sansa dig, Erik», invände löjtnanten och lade sin hand på den unge bondens axel, då han märkte att sorgen började få för stor öfverhand. »Du hade knappt hunnit fram till stugan då mina pojkar fingo tag i en öbo, som kom flyende från sitt hem. Han berättade att han för inte så länge sedan mött tre karlar, som af alla krafter skyndade i riktning mot Wihtakanta, under det de släpade ett par qvinnor med sig. Dessa ropade ideligen på hjälp, men tystades hvarje gång med knyt-näfslag och hotelser att bli dödade på stället. Oaktadt halfmörkret kunde flyktingen dock se att den ene karlen bar rysk uniform.»

Då Erik hörde att de stackars fångna qvinnorna blifvit öfverfallna med hugg och slag, svälde ådrorna i hans panna så våldsamt som de tillförne aldrig gjort, och han utropade under det han krampaktigt omfattade musköttkolfven:

»Att förgripa sig på tvenne värnlösa qvinnor, det är mer än lågt gjort. Skulle Gud gifva mig någon af dessa nidingar i händerna, så svär jag vid allt hvad heligt är, och så sant jag är en ärlig finne, att de ej derefter skola ha många timmar kvar att lefva!»

»Och här har du mitt hederliga handslag och ord på, att jag också skall göra allt för att rädja detta

menskliga afskum ur världen. Vill du taga min hand derpå?»

»Tack, herr löjtnant», svarade Erik rörd. »Nu ska de inte komma undan!»

Sedan truppen fått njuta en stunds hvila, gick den på samma sätt som förut i kedja fram mot Wihtakanta.

7.

Den ryska generalstaben var, såsom ofvan berättats, verkligen samlad på Wihtakanta gård, ett af de största hemmanen på Waajasalo holme och beläget på den högsta punkten. Trakten närmast gården var helt och hållet skoglös, så att det var förenadt med stor fara för en underlägsen motståndare att nalkas gården. Det var denna omständighet som gjorde att den ryska generalstaben valde denna plats till sitt sammanträde.

Från de högt belägna fönstren hade man en obehindrad utsigt öfver skogen nedåt Leskelä, hvars svarta tak syntes genom en öppning i träden, öfver Karhunsalmi sund, som lik ett blått, vattrade band slingrade sig mellan de mörka trädgrupperna, och slutligen öfver en stor del af Kallavesis med vackra holmar beklädda yta.

Ungefär hundra alnar nedanför Wihtakanta låg en rysk flottilj, bestående af starkt bestyckade farkoster. Denna flottilj hade icke behöft passera Karhunsalmi sund för att komma till ofvan nämnde gård, ty i sådant fall skulle ovilkorligen de finska båtar, som fört Fieandts ströfkår till Leskelä, blifvit upptäckta och tagna.

De ryske officerarne voro inbegripne i ett lifligt samtal, hvilket förnämligast rörde sig kring de operationer som de ämnade företaga. Markis Paulucci, en utländing, som under en lång följd af år varit i rysk tjänst och stod högst i gunst hos de styrande, var själen i denna

sammankomst. Han var också högste befälhafvaren i trakten.

Sedan han en stund betraktat Kallavesis lugna yta och de små farkoster, som rörde sig af och an der ute, såde han, vänd till de öfrige officerarne:

»De våra ha haft mycket att göra föregående natt. Två särskilda anfall ha förberedts af Sandels, men gjorts om intet genom våra soldaters vaksamhet och tapperhet.»

Och han fortsatte, då han såg de frågande blickar, som stridskamraterne gäfvö honom:

»Vid Puhjonsaari afvisade kosackerne ett anfall och på vägen mellan Raimä och byn Kasurila hade jägarne en skarp nattlig strid med vesterbottningarne under kapten Gyllengahm. Det är visserligen sant att de våra måste vika, men svenskarnes afsigt att bespeja våra posteringar vid byn gjordes helt och hållet om intet. Vänta bara, mine herrar, till dess furst Dolgorucki hinner fram, då blir det en helt annan dans vid Toivola. Sandels skall ej längre trotsa oss der.»

»Det är sant», inföll en annan högre officer, »men hvad tjenar det till att befatta sig med honom, då vi ha en svårare fiende närmare oss!»

»En svårare fiende! Hvilken då?»

»Har ni glömt kapten Malm, markis Paulucci?»

»Bah, han skall inte kunna uträtta mycket», svarade markisen öfvermodigt.

»Kan väl vara», inföll Demonoff, »men i alla fall går han nu som bäst under ilmarscher rakt på Pelgjärvi kyrka.»

Paulucci ordentligt hoppade till. Det var nemligen vid denna kyrka som hans hufvudstyrka befann sig.

»Hur vet ni det, kapten?» sporde han ifrigt.

»Genom säkra spioner.»

Paulucci svarade ingenting på en lång stund. Slutligen riste han trotsigt på hufvudet och utbrast:

»Det må vara som helst, så ska' vi nog mota honom der. Men nu till någonting annat. Tycka inte ni, mine herrar, att ett glas godt vin och en bit att

bita i skulle smaka godt. Det är visserligen bra tidigt ännu, men i fält får man ej vara så nogräknad. Vi hade nog styft arbete i går och i natt med att bestämma den förmånligaste punkten i och för anläggandet af en redutt här på holmen. Ni, kapten Demonoff, ser åtminstone matfrisk ut.»

»Sant, herr markis», svarade kaptenen, som kände sig icke så litet ruskig efter det nattliga dryckeslaget i finnstugan. »Mat skall smaka godt nu.»

»Aha, det smakar då bättre än att hvila i en vacker kvinnas armar», utbrast major Tscherenoff och lyfte skälmaktigt ena fingret.

»Hur så? Hvad vill det säga?» ropade Paulucci, som var en ifrig beundrare af det täcka könet. »Har kapten kunnat uppspåra någon skönhet här i trakten? Jag har åtminstone försökt, men hittills ej lyckats.»

»Åh», menade Tscherenoff utan att låtsas gifva akt på Demonoffs hemliga vinkar, »den karlen nöjer sig inte med *en* skönhet, han har till och med *två*.»

»Då ska' vi dela sedan», utbrast Paulucci. »Mat först och sedan vin och kvinnor. Kommen, mine...»

Han fick ej sluta meningen, ty i detsamma dånade ett skott utifrån. Alla officerarne rusade till fönstren, och hvad de nu sågo kom deras anleten att blekna.

I sluten ordning och med stormsteg marscherade Fieandts trupp rakt öfver den skoglösa slätten, utan att en enda minut låta sig hejdas af de kulor som den ryska vakten vid Wihtakanta gård sände dem. Löjtnanten hade beslutit att storma gården och bemäktiga sig den fiendtliga generalstaben, kosta hvad det kosta ville. Hade trakten varit skogig, så att han kunnat dölja sitt folk, skulle hans djerfva plan ovilkorligen lyckats.

Den finska truppens hotande uppträdande försatte ryssarne i en obehaglig förlägenhet. Men denna försvann genast. Ingenting annat än en snabb flykt kunde rädda dem.

Lyckligtvis hade Fieandts anfall blifvit upptäckt i

så god tid, att passagen till flottiljen ännu var fri. På denna väg skyndade ryssarne hals öfver hufvud.

Ungefär midt emellan Wihtakanta gård och stranden, der ryska flottiljen lagt till, fans en af elden hitills skonad stuga, som tillhörde gamle Pohjonen, Fieandts vägvisare.

Till denna stuga hade Jaakola och Demonoff fört Katri och Anna. De båda stackars kvinnorna voro efter så många dagars oupphörliga ansträngningar så medtagna af trötthet och ledsnad, att de med möda kunde hålla sig uppe.

»Men hvarför pinar du oss så?» sade Katri till Jaakola, när denne sökte inleda ett samtal om helt andra ämnen. »Du vet ju att jag ändock föredrager döden framför dig.»

Jaakola svarade icke genast. Han försökte att betrakta de båda kvinnorna, men Annas förebrående blickar ointetgjorde hans fräckhet.

»Hur mycket godt har inte min far gjort dig, och likväl bereder du mig ett sådant öde», utbrast Anna.

»Det är ej jag som gör det», svarade Jaakola.

»Nåväl», inföll Anna och en hoppets stråle lyste i hennes vackra ögon, »om det ej är du, hvem skulle det då vara?»

»Jag slipper ej ifrån kaptenen. O, ni känner inte Demonoff, ni! Hvad han en gång fått i sina händer, det släpper han ej så lätt.»

Jaakolas ansigte var dystert då han uttalade dessa ord.

»Men», inföll Anna, som ändock ej uppgaf allt hopp, »nog kan du föra oss tillbaka, om du vill. Du är känd för att vara listig. För oss hem till Heinona igen och allt skall vara glömdt. Jag lofvar att du skall få tillbaka din plats vid gården.»

Jaakola betänkte sig en stund. Derpå sade han:

»Endast med ett vilkor skall jag försöka.»

»Hvad är det för ett vilkor?»

»Att Katri blir min hustru.»

Då Jaakola uttalade dessa ord, glödde hans ögon af en så lidelsefull eld, att de båda qvinnorna med ens förlorade det hopp som de en stund hyst.

»Men det är ju omöjligt», inföll Anna, under det Katri snyftande gömde ansigtet i händerna. »Katri är ju en annans hustru.»

»Hennes man måste dö», fortsatte Jaakola hårdt, och utan att bekymra sig om det hjertskärande anskri, som bröt fram öfver Katris läppar, tillade han: »För mig finnes ingen glädje utan vid hennes sida. Jag har svurit en dyr ed att ega henne, eller... ja, ja, en nordfinne håller alltid ord. Er, jungfru Anna, kan jag ännu ej...»

Jaakolas ord afbrötos här af Antti, som med håret i oordning och med vildt stirrande ögon rusade in.

»Vi äro öfverrumplade», skrek han. »Till...»

»Djefvulen tage dem med hull och hår!» skrek Jaakola och rusade upp. »Skall min plan tillintetgöras just då jag har den som säkrast i ordning?»

I detsamma hördes ljudet af snabba steg. Det var de ryske officerarne, som flydde ned till flottiljen allt hvad de kunde. I samma ögonblick syntes också Demonoff i dörren.

»Fort till båtarne», skrek han. »Ingen tid är att förlora!»

Med dessa ord rusade han fram för att gripa Anna, men Antti stötte honom tillbaka.

»Rör ej vid henne», skrek han. »Jag tar henne själf.»

Demonoffs raseri kände inga gränser. Han måste aflägsna sig utan sitt byte.

»Följ mig», ropade Antti derpå. »Jag vet hvar en annan båt ligger. Vi behöfva ej de ryska.»

Katri och Anna sågo på hvarandra och i bådass ögon lästes en gemensam tanke, nemligen tanken på försvar. Genom det lilla fönstret, hvarifrån utsigten öfver den skoglösa slätten var fri, kunde de se hur den finska styrkan hastigt rusade fram mot gården samt derpå tog

af till venster, förföljande den flyende ryska generalstabem. Åsynen här af ingaf dem nytt mod och nya förhoppningar.

»Kom nu», röt Jaakola och gick Katri på lifvet.
»Du skall inte tro att du slipper ifrån mig!»

Faran gaf den svaga qvinnan både mod och krafter. Utan betänkande stötte hon sin plågoande för bröstet så våldsamt, att han tumlade baklänges.

»Vid afgrundens alla magter», skrek han i yttersta raseri, under det han blottade den långa och bredbladiga knif som natt och dag varit hans trogne följeslagare, och med hvilken han under sitt kringirrande skogslif förpassat mer än en mensklig varelse till andra verlden, »följer du inte godvilligt, så kommer du ej lefvande härifrån.»

Katri tillslöt ögonen då hon såg knifven blänka i Jaakolas hand. Hon väntade döden, men rörde sig icke det minsta från sin plats. I stället höll hon sig krampaktigt fast i fönsterposten.

Antti hade under tiden rusat på Anna, som också gjorde min af att försvara sig. Hennes krafter voro dock ej så stora som Katris, hvadan hon snart befann sig i Anttis våld och släpades halft medvetlös till dörren.

»Hvad är du för en stackare», hånade han då Jaakola ännu dröjde med slaget. »Är du rädd för en qvinna? Ha, ha, ha!»

Med dessa ord tog Antti den värlösa Anna på sina armar.

»Nå», fortsatte han då Jaakola ännu dröjde. »Inte trodde jag att... så der, ja... nu känner jag igen dig. Nu...»

Jaakola hade med ett knytnäfs slag sträckt Katri till golfvet. Hastigt böjde han sig ned och upplyfte den afsvimmade.

»Nu är jag färdig», stönade han. »Hvar är båten?»

»Der borta, följ mig... och... men... vid... alla...»

I dörren syntes i detsamma en reslig gestalt och bakom denne tre savolaksare.

»Vi ha ej kommit för sent», ropade Erik, ty den reslige mannen var han. »Ingen pardon åt de skurkarne!»

Men Antti och Jaakola släppte ej så lätt sina byten. Sedan de handlöst låtit dem falla till golfvet, satte de sig i försvarstillstånd.

Ryska generalstaben hade emellertid hunnit ned till flottiljen, hvarifrån genast öppnades en liflig eld, som höll finnarne på afstånd. Fieandt vände sig i stället mot Pohjonens stuga, der Erik och hans jägare gjorde allt hvad i mänsklig förmåga stod för att rycka de båda kvinnorna ur Anttis och Jaakolas våld.

Men de båda nordfinnarne voro ej så goda att få bugt med. Bland de finske soldaterna hade Antti upptäckt en mängd Waajasalobor, som med all magt biträdde sina försvarare. Allesamman voro Anttis fiender, och han visste för den skull att han icke hade någon förlåtelse att hoppas. Samma tanke besjälade också Jaakola då han varseblef Erik.

De båda nordfinnarne svuro för den skull på att sälja sina lif så dyrt som möjligt och att ej utlemna de båda kvinnorna lefvande.

Erik, som nogsammt kände det hat, som Jaakola bar till honom, insåg att endast lyckan kunde återgifva honom hans brud helbregda. Att söka få henne med lock ansåg han vara fruktlöst.

»Så fort du sätter din fot inom denna tröskel är Katri dödens», sade Jaakola grymt. »Jag vet att mitt slut är nära, men ensam skall jag inte gå härifrån. Der har du mitt sista ord!»

Men »människan spår och Gud rå», säger ett gammalt ordspråk, och detta besannades äfven här. Katri vaknade till medvetande vid stridsbullret. Med en enda blick hade hon uppfattat ställningen, och då hon såg Erik med förtviflans mod kämpa för hennes räddning, hade hon genast fattat sitt beslut.

Under det kampen mellan hennes make och Jaakola var som häftigast, och just som Erik med anlitande af hela sin styrka tvang motståndaren att vika ett par steg tillbaka, handlade Katri såsom en beslutsam kvinna

egnar och anstår. Hon kastade sig nämligen med hela sin styrka mot Jaakolas ben. Denne, som ej beräknat detta anfall, vacklade och föll baklänges. Väl försökte han att i fallet nå Katri med knifven, men den unga qvinnan kastade sig blixtnabbt åt sidan och lyckades derigenom undgå en säker död.

Jaakola hade knappt med sin kropp mätt stugugolfvet, då jägarne kastade sig öfver honom. Flere dylika kommo till hjälp och efter ett förtvifladt motstånd blef Jaakola bunden.

Antti hade, blödande ur flere sår, nästan samtidigt sjunkit till golfvet. Han höll ännu den afsvinnade Anna så fast omsluten, att det var med yttersta möda som hon kunde lösgöras.

Kampen i Pohjonens stuga var slut. Sedan Anna och Katri blifvit utförda derifrån och den sistnämnda under glädjetårar omfamnat den henne på ett så förunderligt sätt återgifne maken, aftågade löjtnant Fieandt tillbaka mot Leskelä.

Vid finnstugan gjorde han halt. Han omringades der af Waajasaloborna, som ifrigt begärde att sjelfve få bestämma öfver nordfinnarnes, isynnerhet Anttis, öde.

»Gör med honom hvad ni vill», svarade löjtnanten buttert, ty den misslyckade expeditionen harmade honom. »Den ene kännen I allt för väl. Han är ju ryssvän. Häng honom!»

»Den andre är också ryssvän», svarade Pohjonen sträfft. »Vi ska' nog befria oss från de skurkarne.»

»Ja, gör det», hviskade Erik. »Så länge Jaakola är vid lif skall jag aldrig få någon lugn dag.»

Pohjonen tryckte betydelsefullt Eriks hand.

I detsamma kom en savolaksare springande från förtruppen och berättade att en rysk afdelning landstigit vid Leskelä.

»Är det möjligt?» sporde löjtnanten.

»Ja, se sjelf.»

Nere vid Karhunsalmi sund glänste också en lång rad bajonetter. Löjtnant Fieandts återtåg var afskuret.

»Oss återstår således ingenting annat än att slå oss igenom», utbrast löjtnanten energiskt. »Ställning!»

Under det truppen gjorde sig i ordning, med de båda kvinnorna i midten, hade Waajasaloborna infört Jaakola och Antti i finnstugan, trots deras skrån och förbannelser. Gamle Pohjonen var ledaren af det hela.

»Joo du», skrek han och knöt båda näfvarne under Anttis näsa, »nu är allt din sista stund kommen, skurk! Hur ofta har du inte förföljt mig och drifvit mig bort från hus och hem. Vedergällningens timme är nu slagen, och snart skall det återstå endast en askhög af er.»

Jaakola och Antti upphäufde ett förfärligt tjut af raseri och vrede, men de voro nu vanmäktige gent emot sina fiender. Sedan fönstren och dörren bommats för, så att nordfinnarne ej skulle kunna bryta sig ut, påtändes finnstugan i alla fyra hörnen.

Det var en förfärlig hämnd som Waajasaloborna togo på ryssvännen, men den var rättvis, det erkände alla. Finnstugan brann ned till grunden och på den plats, der den stått, uppbyggdes aldrig mera någon menskelig boning. Platsen ansågs förbannad, och personer, som trodde på spöken, tordes ej vid nattetid gå der förbi, emedan de båda nordfinnarnes vålnader sades husera der med förfärligt dån och gny.

8.

Löjtnant Fieandt gick emellertid rakt mot den ryska linien, men stannade i skogsbrynet, alldenstund han var okunnig om fiendens styrka. För att gifva ryssarne en större föreställning om sin egen, uppställde han den i slutten kedja och gaf befallning att ingen fick skjuta förr än han gaf tecken dertill. Derefter skulle de rusa på den fiendtliga styrkan och genombryta densamma.

Men äfven här spelade ett oblidt öde löjtnanten ett puts, som kunde kommit att stå honom dyrt, om ej ryssarne varit så obeslutsamme. En savolaksares gevär brann nemligen af i förtid och kulan genomborrade en man i det främsta ryska ledet. Ryssarne, som trodde att detta var tecken till anfall, drogo sig tillbaka till en i närheten befintlig äng.

»Marsch, gå på», skrek Fieandt när han såg denna manöver. Finnarne rusade fram, men ryssarne inväntade ej deras anfall, utan drogo sig skyndsamt tillbaka till sluparne.

Just i detsamma syntes en finsk trupp om 150 man skynda till undsättning. Truppen anfördes af major Duncker. Ryssarne flydde öfverallt, och då kapten Burman dagen efter blef förlagd på Waajasalo holme med en styrka på hundra man, vågade ryssarne ej vidare göra något försök att oroa inbyggarna der. De fingo sedermera allt framgent lefva i frid och ro.

Sedan Erik Ollikainen ledsagat sin unga hustru och Anna Segererantz till Heinona, der glädjen öfver den borttröfvade dottrens återkomst blef stor, och der Katri skulle bo, återvände han till den Malmska fördelningen, den han påträffade utanför Pelgjärvi. Malm hade nemligen troget följt den marschruta som Sandels utstakat för honom vid Toivola. Öfver passet vid Jonsuu gick han till Tohmajärvi och derifrån till Pelgjärvi, hvarifrån han efter flere hårdnackade strider dref ryssarne längre mot sydost.

Från sist nämnde plats stälde han sitt tåg till Ruskiala, beläget strax inom ryska gränsen. Efter flere dagars heta drabbningar, i hvilka Erik Ollikainen städse utmärkte sig och vann kapten Malms hela förtroende, måste ryssarne äfven begifva sig från denna plats. Malm utsände derpå ströfkårer inåt landet och det var en sådan som under Eriks anförande trängde ända fram till den lilla staden Sordavala, vid norra ändan af Ladoga.

Solstrålens orakelspråk i den lilla stugan vid Toivola hade således blifvit en verklighet.

Erik Ollikainen stod just i begrepp att med sin lilla styrka storma den nämnde staden, då ett ilbud tillförde honom kapten Malms befallning att skynda tillbaka till hufvudstyrkan. Sedan kaptenen hunnit uppsamla alla sina ströfkårer, gick han in öfver gränsen igen och fattade posto i Joensuu; men när han der hotades af en öfverlägsen styrka, drog han sig i full ordning till Taipale, också ett pass, och der bjöd han länge, med sin fåtaliga, af soldater och bönder sammansatta trupp, de öfverlägsne fienderne spetsen.

Orsaken till dessa kapten Malms hastiga rörelser var att furst Dolgorucki, densamme som sedermera stupade i slaget vid Wirta bro och öfver hvilken en prydlig grafvård nu är rest, med en större kår inryckte i Finland öfver Nyslott samt framträngde ända till Kerimäki och hotade Kides socken.

Efter slaget vid den ofvan nämnda bron, der Erik Ollikainen var med fältvakten vid Kauppila gård, der han sårades och blef liggande halfdöd, men bortglömdes af de anryckande fienderne, återvände han till Heinona, der lyckan och friden väntade honom i eget hem. Erik blef nemligen rättare på gården i stället för Jaakola samt var mera hållen som en vän i den Segercrantzka familjen än som en tjänare. Han lefde också till hög ålder, och både han och hans pröfvade hustru fingo den stora glädjen att se icke allenast barn, utan äfven barnabarn, uppväxa omkring sig.

Vid den flammande spiselbrasan talade de ofta om forna tider och glömde då aldrig att påminna sig den gamle klockaren, ty det var hans energi de hade att tacka för att den Malmska truppen kom i så lagom tid.

»Sofve han i frid», suckade då Erik, »och måtte äfven vi få gå hädan med samma goda namn som den gamle hedersmannen.»